

## הישיבה המאה-וחמישים-ושמונה של הכנסת השנים-עשרה

יום רביעי, ג' באדר התש"ן (28 בפברואר 1990)

ירושלים, הכנסת, שעה 11:01

### א. שאילתות בעל-פה

הנוכחית הוקצו כ-20 מיליון שקלים במסגרת זו, ונוסף על כך כיסה משרד הפנים גירעונות שיצרו הרשויות המקומיות, בעיקר בפיתוח, בהיקף של יותר מ-50 מיליון שקלים.

אשר לשנת התקציב הבאה — תימשך מדיניות זו של משרד הפנים. תודה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת מסאלחה.

נואף מסאלחה (המערך):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, זו הזדמנות להודות לשר הפנים, לשר האוצר, לנגיד בנק ישראל ולמנהל בנק הפועלים מר עמירם סיוון. אכן, היה הסדר, והשר רק אתמול אחרי-הצהריים כישר לנו זאת.

אני רוצה לשאול את כבוד השר שאלה נוספת: ידוע — וזה הועלה גם בדיון אתמול בוועדת הפנים, בהשתתפות שר הפנים — שיש פער של 1:4 בתקציב הרגיל — ובתקציב הפיתוח אומרים שהפער הוא 1:10 — בין הרשויות הערביות לרשויות הכלליות. כבוד השר, האם יש לך תוכנית תלת-שנתית, ארבע-שנתית, להשוות את הרשויות הערביות, יחד עם שר האוצר, יחד עם ממשלת ישראל, לאלה הכלליות? כי הבעיה הזאת תחזור על עצמה, אני חושש, בעוד שנה, בעוד שנה וחצי.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת תופיק טובי, ואחריו — לחבר הכנסת גרשון שפט.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

כבוד היושב-ראש, שר הפנים ושרים אחרים בממשלה השמיעו ביקורת כלפי הרשויות המקומיות הערביות והאוכלוסייה הערבית על כך שנקטו את השביתה. אבל, עובדה היא שההסדר נעשה בעקבות השביתה. אני שואל: מדוע היה צריך להשאיר את האוכלוסייה הערבית ברשויות המקומיות הערביות במצב כה חמור עד שיודקו לשביתה, ואז להביא להסדר בתוך יומיים, דבר שהיה אפשר לעשות אותו לפני ארבעה-חמישים חודשים? מדוע התמהמהו והזניחו את התביעה הצודקת הזאת?

שאלתי היא: מה היא התוכנית הקונקרטית של משרד הפנים, כדי להביא להשוואת מצבן של הרשויות המקומיות הערביות לזה של כלל הרשויות המקומיות בארץ?

רענן כהן (המערך):

מה לגבי הצהרה של ראש העיר אוס-אל-פחם בקשר לעלייה?

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת גרשון שפט.

היו"ר ד' שילנסקי:

הנני מתכבד בזה לפתוח את ישיבת הכנסת.

הסעיף הראשון בסדר-היום: שאילתות בעל-פה. סגן שר הפנים ישיב על שאילתא בעל-פה מס' 254, מאת חבר הכנסת נואף מסאלחה, בנושא: שכיחת הרשויות המקומיות הערביות.

254. שכיחת הרשויות המקומיות הערביות

נואף מסאלחה (המערך):

אדוני היושב-ראש, אדוני סגן שר הפנים, חברי הכנסת, הרשויות המקומיות הערביות — ברשותו של היושב-ראש אעדיכן את השאילתא ואומר: שבתו, כי מהבוקר אין שביתה, כשלושה שבועות. כתאריך 26 בפברואר — גם כאן אני מתקן. לא במהות — הצטרפה מערכת החינוך לשכיחת ליום אחד.

ברצוני לשאול:

1. האם ידוע לכבודו סכום החוב של כל הרשויות המקומיות הערביות, ומה הוא סכום זה?
2. סוכם על הסדר חובות כהלוואות מהבנקים, או מה שנקרא פריסת חובות, אך בנק ישראל מתנגד. מה עושה כבוד השר כדי להעביר את הכספים לרשויות המקומיות הערביות?
3. האם בתקציב החדש יש שינוי משמעותי להשוואת תקציב הפיתוח של הרשויות הערביות לאלה היהודיות?

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. אדוני סגן שר הפנים, בבקשה.

סגן שר הפנים ר' פנחס:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הנני מתכבד להשיב על שאילתא בעל-פה של חבר הכנסת מסאלחה:

1. סך החוב של הרשויות המקומיות הערביות עומד על 80,544,000 שקלים.
2. התקיימו שיחות עם שר האוצר והנהלות הבנקים, במיוחד עם מר עמירם סיוון, מבנק הפועלים, שמונה לנציג הבנקים, כדי להגיע לפתרון מוסכם של שאלת ההסדר. עלי להדגיש, כי שאלת ההסדר לא היתה בעייתן של הרשויות המקומיות הערביות בלבד, זו היתה בעיית כלל השלטון המקומי.

אני שמח לבשר לכנסת, כי אתמול הסתיימו העיכובים השונים, וכי ההסדר נכנס לתוקפו בכלל השלטון המקומי, והרשויות המקומיות הערביות הן חלק בלתי-נפרד ממנו.

3. הצהרנו וחזרנו והצהרנו, ונוסף על כך נקטנו את הצעדים המתחייבים, שיש צורך להעלות את רמת הפיתוח של התשתית והשירותים ברשויות המקומיות של בני המיעוטים. בהתאם לכך מוקצים תקציבי פיתוח מיוחדים, המיועדים לשיפור חייהם של תושבי היישובים הללו. גם בשנת התקציב

יפגע בראש וכראשונה במאבק שלהם. אני רוצה להוסיף, שאני מצטער על שכמה חברי כנסת ערכים לא רצו להצטרף לזה, וניסו בכל מיני חוכמות ללכת בין הטיפות. לדעתי, אם מדברים על השוואת זכויות ורוצים להיות אזרחים שווים, לא יעלה על הדעת שאותם חברי כנסת שדואגים למאבק הזה לא יצטרפו לגינוי בנושא זה, שהוא ציפור נפשה של מדינת ישראל.

לדברי חבר הכנסת תופיק טובי, ואני מכבד אותו מאוד ואני מתפלל מאוד — ההסדר לא נעשה ביומים האחרונים. ההסדר נעשה כבר לפני שנה. חלק מהרשויות כבר קיבלו על חשבון ההסדר, כשם שחלק מהרשויות היהודיות קיבלו; ויש חלק אחר שלא קיבל. ההסדר הזה מבוצע ויתבצע. היה עיכוב לפני שבועיים בגלל המפקח על הבנקים. תאמין לי, עכשיו ברור לי שאני צודק, שהשכיחה הזאת מיותרת לחלוטין. השכיחה הזאת מיותרת לחלוטין. במידה מסוימת היא גם קלקלה. כשהם שבתו, הבנקים ראו שהרשויות האלה לא משלמות משכורות, ואין להן כסף לפנות אשפה, והם פחדו לתת עוד הלוואות.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):  
כלי השכיחה הזאת לא הייתם מזוים אצבע. זאת עובדה.

שר הפנים א' דרעי:  
חבר הכנסת תופיק טובי, תסלח לי שאני קובע שאתה כפוי-טובה.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):  
אני כפוי-טובה? חובתכם לעשות זאת.

שר הפנים א' דרעי:  
אתה כפוי-טובה, תסלח לי, כיוון שאתה יודע באיזה מאמץ אדיר עשו את ההסדר הזה. כפירוש, אני לא עושה זאת בשבילך, אני עושה זאת מחובתי. אבל המלים שאתה אומר עכשיו — אתה כפוי-טובה. זו גם לא דעה של חברי הכנסת הערכים, מכיוון שאתמול כולם הודו ושיבחו, ואתה היחיד שרוצה, אולי בגלל כלי התקשורת שנמצאים כאן — — —

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):  
העובדה שאני מעריך את מה שעשית לא מונעת ביקורת על הממשלה, על שר האוצר ועל הבנקים.

שר הפנים א' דרעי:  
תודה רבה.

זאב בנימין בגין (הליכוד):  
אני מסכים שזו חובתו של שר הפנים. אני מבקש שתודה לשר הפנים על שהוא ממלא את חובתו כראוי בתחום הזה.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

רחבעם זאבי (מולדת):

שר הפנים א' דרעי:  
לשאלה המשותפת לגבי השוואת הזכויות, אמרתי אתמול והסברתי באריכות, ההסדר הזה אינו הסדר שנותן חשובה רק לכיסוי הגירעונות. החלק החשוב ביותר בהסדר הזה הוא, שהוא מקטין את ההוצאה של הרשות ב-15 השנים הקרובות בצורה משמעותית, על-ידי מחזור הלוואות, ומשפר בצורה משמעותית את בסיס התקציב.

נוסף על כך, הודעתי שיחד עם נשיא המדינה, משרד השיכון, משרד האוצר ומשרד הפנים, בשנת 1990 אנחנו נעבוד

גרשון שפט (התחיה):  
אדוני שר הפנים, במהלך השכיחה כרשויות המקומיות הערביות נשמעו על-ידי חלק מראשי העיריות הערות לאומניות הפוגעות במדינת ישראל, כגון דיבורים על הפסקת העלייה ודברים דומים, שאינם שייכים למהות השכיחה שנקראה בעניין כספי. מה כבוד שר הפנים חושב להשיב לראשי רשויות אלה?

היו"ר ד' שילנסקי:  
תודה רבה.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):  
זו דמגוגיה.

היו"ר ד' שילנסקי:  
היום אנו נהנה הנאה כפולה משמיעת דברי חוכמה: שמענו את סגן שר הפנים ועכשיו נשמע את שר הפנים.

רענן כהן (המערך):  
ראש עיריית אום אל-פחם יצא בהצהרות על הפסקת העלייה.

היו"ר ד' שילנסקי:  
חבר הכנסת רענן כהן, חבר הכנסת שבח וייס, כולנו רוצים לשמוע את כבוד שר הפנים.

שבח וייס (המערך):  
— — —

היו"ר ד' שילנסקי:  
נרבה חוכמה, שניהם תלמידי חכמים, הם בוודאי יאירו את עינינו.

בבקשה, אדוני שר הפנים.

שר הפנים א' דרעי:  
אדוני היושב-ראש, לשאלה האחרונה — אני מעדיף לענות לפי הסדר, אני אענה על שלוש השאלות, אבל אתחיל בסוף ואגיע להתחלה.

היו"ר ד' שילנסקי:  
אבל, לתשומת לבך, יש לך שתי דקות.

שר הפנים א' דרעי:  
אדוני היושב-ראש, הואיל וחסכתי לכם בסדר-היום היום חמש הצעות אי-אמון, אני מבקש על חשבון האי-אמון שלא הוגש עוד שתי דקות.

היו"ר ד' שילנסקי:  
אני חייב להקפיד על התקנון.

שר הפנים א' דרעי:  
אדוני היושב-ראש, ראשית, בדיון שהתקיים אתמול בוועדת הפנים ואיכות הסביבה של הכנסת גינתי בחריפות, וכל הוועדה גינתה, פה אחד, את הצהרתו של ראש עיריית אום-אל-פחם.

נואף מסאלחה (המערך):  
כל חברי הכנסת הערכים גינו.

שר הפנים א' דרעי:  
לרבות חבר הכנסת מסאלחה, שאמר זאת בצורה הברורה ביותר.

אני אומר לראשי הרשויות הערביות — ואני מזדהה עם דבריהם על הבעיות שלהם — שהצהרות האלה והטיית המאבק לנושא לאומי, שהוא ציפור נפשה של מדינת ישראל,

משום כך הנחיתי, כפי שאמרתי, את מנהל המשרד לבדוק ולהגיש לי את ממצאיו.

אשר לשאלות הנוספות, השיקום פועל ב-94 שכונות על-פי כללים, על-פי נהלים מודפסים, ברוב השכונות, אם לא ככולן, יש שיתוף פעולה מלא בין מנהל הפרויקט לבין ועדת היגוי המייצגת את התושבים והעירייה, מדי פעם בפעם. אנחנו מדברים על פרויקט המקיף כ-700,000 נפש ב-94 שכונות, כאשר לפעמים המונח שכונה מתאר יישוב שלם. השיקום פועל, או הפרויקט מקיף פעילות, לא רק בתחום הפיסי — כלומר, דירות, סכיבה, תשתית, מוסדות ציבור; אלא גם בתחום החברתי — בבתי-ספר, במתנסים, מדי פעם בפעם קורה שיש ויכוחים ומתקיימים ביורים, ויש יחידות מוסמכות לכך, ויש הנהלה עליונה הפועלת כבקרה, ויש אפשרות להתלונן.

במקרה הזה, בעקבות השאילתא המתבססת על הכתבה, ששמה דגש בתחומים מסוימים, ספציפיים, ראיתי לנכון להנחות את המנהל הכללי של המשרד עצמו, או על-ידי האיש שעליו הוא יטיל את המשימה, לבדוק את הנושא ולהגיש לי את ממצאיו.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת יאיר לוי, בבקשה.

אני מבקש לציין, מאחר ששרים מתלוננים לעתים שהשאילתות הן לפעמים מטריד, שמחתי לשמוע שכבוד השר אומר, שהשאילתא היא אפילו לעזר, והוא מברך על השאילתות. אני מקווה שחברי הכנסת ישתמשו בזה. הם כבר משתמשים.

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

אדוני היושב-ראש, אני מודה מאוד לשר על התשובות ואני יודע, בירידה ברורה, שהדברים אכן נמצאים תחת מעקב. בהזדמנות זו אני רוצה לברך על המפעל האדיר הזה, שאתה מתב ומנווט אותו; יש לך הדים חיוביים בכל חלקי הארץ. אנחנו רואים שכונות שלמות שמשנות פניהן לבלי הכר ממש, הן בייפו, הן בעיצוב, הן בתחושה הטובה של התושבים.

בהזדמנות זו אני רוצה לבקש לבחון אפשרות לעזרה בשיקום רוחני, לא רק בתחום האסתטי ובתחום המוסדות, אלא בתחום הרוחני, מפני שלציבור בארץ חסר מאוד הנושא הרוחני.

שלמה דיין (התאחדות הספרדים שומרי תורה):  
למה כוונתך?

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):  
יותר רוחניות. אמרתי רוחני. אני בטוח ומשוכנע, חבר הכנסת דיין, שהשר יודע בצורה ברורה מה זו רוחניות.

שלמה דיין (התאחדות הספרדים שומרי תורה):  
הוא יכול לחשוב שאתה מתכוון ל"אל המעייץ".

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):  
הוא לא צריך לחשוב, הוא יודע שאני מתכוון גם לכך.

בהזדמנות זו אני רוצה לציין, ששכונות בבני-ברק גם כן התברכו בפרויקט הזה. אבל, יש שכונות הקרובות גיאוגרפית למקום מגורי ולכלי, זו שכונת שיכון ו' בבני-ברק ושיכון נווה-דאחיעוז, שלדעתי גם הן זקוקות לפרויקט הזה. תודה רבה.

כוועדה משותפת לקידום ולפיתוח תשתיות, במאמץ הדרגתי, כדי שבשנים הקרובות נוכל להתגבר על הבעיות הקשות והאמיתיות של התשתית במגזר הערבי. תודה רבה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. חברי הכנסת, שר הבינוי והשיכון ישיב על שאילתא בעל-פה מס' 249, מאת חבר הכנסת יאיר לוי, בנושא: שיקום שכונת עג'מי ביפו. בבקשה, חבר הכנסת יאיר לוי.

249. שיקום שכונת עג'מי ביפו

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):  
אדוני היושב-ראש, חברי הבית, אדוני סגן ראש הממשלה ושר הבינוי והשיכון, כתבה שהתפרסמה בעיתון "ידיעות אחרונות", ביום ו', כ"א בשבט התש"ן — 16 בפברואר 1990, מלמדת על התמרמרות בקרב תושבי שכונת עג'מי ביפו עקב מדיניות האחראי לפרויקט שיקום שכונה זו.

כרצוני לשאול:

1. האם הפרטים בכתבה נכונים, ואם כן — מה הוא הרקע להתמרמרות?

2. כמה כספים הושקעו עד כה בשיקום בתי שכונת עג'מי ביפו?

3. האם ככל השכונות שבהן פועל פרויקט השיקום קובעים לתושבים את אופי השיפוצים?

4. באילו שכונות ממשיך כיום לפעול פרויקט השיקום?

5. באילו שכונות נתקל משרדך בהתנגדות התושבים למדיניות האחראי לשיקום? תודה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. אדוני השר, בבקשה.

שר הבינוי והשיכון ד' לוי:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, השאילתא של חבר הכנסת יאיר לוי מתייחסת לכתבה שפורסמה כאמור ב"ידיעות אחרונות". הכתבה עוסקת בדרך ניהול פרויקט שיקום השכונות בשכונת עג'מי שביפו.

הואיל ובכתבה מתואר לכאורה מצב שאינו תואם את הכללים והנחיות הביצוע הנהוגים בשכונות השיקום, למען הסר ספק ביקשתי מהמנהל הכללי במשרדי לברר את המצב לאשורו. עם קבלת הממצאים אוכל להתייחס לעובדות ולהמלצות ולתדע את השואל הנכבד.

אשר לשאלה השנייה, בשכונה זו הושקעו עד כה כ-7.5 מיליוני שקלים, לפי הפירוט הבא: משרד השיכון השקיע עד כה כ-4.5 מיליוני שקלים לשיפור תנאי הדיור, ומתוכם 2.6 מיליוני שקלים להלואות ייחודיות בתנאים מועדפים לתושבים. מינהל מקרקעי ישראל — 1.4 מיליון שקל. עיריית חל-אביב — 1.5 מיליון שקל. נוסף על כך הושקעו על-ידי הממשלה, הסוכנות והעירייה כ-4.5 מיליוני שקלים בפיתוח סביבתי, בשיפור מבני ציבור ובשירותים חברתיים.

כל עוד הדברים לא נבדקו, כפי שאמרתי — וחברי הכנסת יודעים ששאילתא של חברי כנסת איננה דבר שצריך להתייחס אליו מבחינתי באופן שגרתי ולתת אוטומטית נוסח המוגש לשר על-ידי המשרד, אלא צריך לבדוק אם יש דברים בגו. אני מתייחס לשאילתא גם ככלכלי עזר לשר לבחינת המצב בשטח — איך מתנהלים עניינים, האם הם מתנהלים לפי המדיניות, לפי הכללים, לפי הנהלים המקובלים, או שמא יש סטייה מהם.

הזה ייעשה בשיתופם של התושבים במסגרת ועדות היגוי. יש שתופות משולשת, לא רק המשדר אלא גם התושבים והעירייה. אנחנו נשתדל להגביר את הפעילות בתחום זה.

הרעיון של חבר הכנסת וייס מקובל עלי בהחלט, ואני מודה לו על שהעלה את הסוגיה הזאת. בהזדמנות זו אני רוצה לספר על פרויקט שאני יוזם יחד עם הסוכנות היהודית, על-מנת להביא לשיתוף פעולה בקליטת העלייה ובשכונות שיקום, תוך היתרמות האוכלוסייה בשכונות אלה. הדבר נתון בשלבי סיכום, בשיתוף של פעילות רבות בארצות-הברית שעמן נפגשתי, אשר הביעו הסכמה והתלהבות לעניין הזה. אני רואה בזה בהחלט צעד חברתי לאומי ואנושי רב-חשיבות.

גם אצל ועדי השכונות מצאתי נכונות רבה להירתם לעניין הזה. אולי תהיה עוד הזדמנות לתת יותר פרטים לכנסת בעניין הזה. מעבר ליכולת שלנו, מעבר לתקציבים, מעבר לקריטריונים, דבר אחד חייב להיות ברור לנו, לגבי המפנה הגדול הזה העומד בפתחנו, לגבי הגל הטוב הזה: יד חמה, חיך, יד שמחזקת את האח שזה עתה בא, וגם ניסיון לעשות הכול כדי שהתלאות שעברו אותם עולים עם כואם ארצה לא יהיו מנת חלקם של אלה. יד ביד וחיוזק הדדי, על-מנת שנדע ונהיה ראויים לתרומה הברוכה הזאת הכאה אלנו.

אשר לשאלה האחרונה: השיקום בעימי נועד גם לתושבים הערבים, ווראי שהם שותפים. גם בלור ובכמה מקומות נוספים התחלנו בפרויקט לתושבים ערבים. אני מקווה שבשנה זו, בתקציב החדש, אוכל לבשר על פעולה טובה שאנחנו עושים בסקטור זה. צריכה להיות הסכמה של קהילות.

הי"ר ד' שילנסקי:  
תודה רבה.

## ב. שאלות ותשובות

2. מה הם הפתרונות האלטרנטיביים של משרד השיכון והבינוי למען חיסול מצוקת העולים?

תשובת שר הבינוי והשיכון ד' לוי:  
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. במסגרת השיכון הציבורי יש מלא דירות גדול ביישובי הפיתוח, שאותן יכולים לקבל עולים חדשים בתנאי שכירות, לאחר שיפזר מלא.

הסיוע שמקבלים העולים מאפשר להם נגישות ישירה לדירות הריקות בשוק החופשי, הן במענקי השתתפות בשכר דירה והן בהלוואות מסובסדות, שגובהן מכסה את מלוא מחיר הדירה בעיר פיתוח. ממילא אין בדעת המשרד לרכוש דירות "יד שנייה" בנצרת ובכרמיאל עבור עולים.

2. פתרונות הדיוור המתוכננים לקליטת עלייה הם כאמור: מענקי השתתפות בשכר דירה לשוכרים דירה בשוק הפרטי; הלוואות גדולות למבקשים לרכוש דירה — חדשה או "יד שנייה"; הקצאת דירות במסגרת השיכון הציבורי; מרכזי קליטה; קליטה בקיבוצים ובמושבים.

במקביל פועל המשרד לבנייה רבת היקף של עשרות אלפי דירות חדשות, כדי לענות על הביקושים שיווצרו על-ידי העולים החדשים.

1340. עליית מחירי הדירות

חבר הכנסת י' כיבי שאל את שר הבינוי והשיכון ביום ב' בכסליו התש"ן (30 בנובמבר 1989):

הי"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת שבח וייס, ואחריו — לחבר הכנסת האשם מחאמיד.

שבח וייס (המערך):

אדוני היושב-ראש, אדוני סגן ראש הממשלה ושר השיכון, לאחרונה יש פה ושם סימנים של, חלילה, קרע או אי-הבנות פוטנציאליים בין העולים החדשים לאותן קבוצות אוכלוסייה בישראל שנקלטו בארץ בייסורים רבים. חלק גדול מהם מרוכז באותן שכונות שאנחנו מטפלים בהן. האם עלי בדעתך, במסגרת משרדך, תוך שיתוף פעולה עם משרדים אחרים, לעצב פרויקט כלשהו של שילוב? זו יכולה להיות אפופיאה יוצאת מן הכלל של איחוד לכבות.

הי"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. חבר הכנסת האשם מחאמיד, בבקשה.

האשם מחאמיד (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אדוני היושב-ראש, אני רוצה לשאול את כבוד השר, האם הפרויקט כולל אזרחים ערבים בשכונה הנ"ל, ואם יש בכלל כוונה לכלול בפרויקט שכונות ערביות, במיוחד כאשר אנו עדים להידרדרות המצב בשכונות ערביות בערים השונות.

הי"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. אדוני השר, נשאלו שאלות חשובות. לרשותך רק שתי דקות.

שר הבינוי והשיכון ד' לוי:

כן, אדוני היושב-ראש. לשאלה הראשונה של חבר הכנסת יאיר לוי, בהחלט. בפעילות שלנו בשכונות אנחנו משתדלים לתת גם דגש לפעילות בתחום הרוחני, זה בוודאי קשור למוסדות דת, כתיכנסת וכיצא באלה. בוודאי צריך שהדבר

הי"ר ד' שילנסקי:

שר הבינוי והשיכון יואיל להשיב על שאלות רגילות.

שבח וייס (המערך):

מה עם שאלתא בעל-פה שלי לשר החינוך והתכנות?

הי"ר ד' שילנסקי:

נכון. יש שאלתא בעל-פה של חבר הכנסת שבח וייס. כבוד שר החינוך חלה ולא יבוא היום. אני מצטער. נאחל לו כולנו בריאות, ואם ירצה השם, בשבוע הבא נבקש ממנו להשיב על השאלתא החשובה שהעלית.

אדוני שר הבינוי והשיכון, בבקשה.

1231. דירות לעולים בכרמיאל ובנצרת

חבר הכנסת מ' גולדמן שאל את שר הבינוי והשיכון ביום י"א בחשוון התש"ן (9 בנובמבר 1989):

נמסר לי, כי למרות המאמצים לקליטת העלייה, משרד הבינוי והשיכון איננו רוכש דירות "יד שנייה" לעולים חדשים בכרמיאל ובנצרת-עילית, ולפיכך נגרמת התמרמרות בקרב עולים חדשים.

ברצוני לשאול:

1. האם משרד הבינוי והשיכון מתכוון לרכוש דירות "יד שנייה" לעולים חדשים בכרמיאל ובנצרת-עילית כבר בטווח הקרוב?

משכנתאות שניתנו עלידי המשרד, אלא בעיקר לכספי הלוואות חופשיות שלקחו זכאים מן הבנקים כתנאי החזר קשים. הטיפול בשאלה נכבדה זו נתון בידי האוצר. הכנסת קיימה דיון בנושא, והוא נמצא בטיפול ועדות כנסת בשיתוף עם האוצר.

2. אין התופעה הזאת אופיינית לחושבי ערי הפיתוח, שבהן ניתנת משכנתה לזכאים ללא רכיבית, וברוב המקרים די בה כדי לרכוש דירה עממית.

3. כידוע, קיימת במשרדנו ועדת חריגים לטיפול בפונים שמצבם הסוציו-כלכלי השתנה לרעה, והם אינם יכולים לעמוד בתנאי החזר. הוועדה מעמידה פתרונות בכל מקרה לגופו.

1599. תאונות דרכים בכביש רחובות — גדרה

חבר הכנסת א' ויינשטיין שאל את שר הבינוי והשיכון ביום ז' בטבת התש"ן (4 בינואר 1990):

במהלך השנים האחרונות אירעו תאונות דרכים רבות בקטע הכביש רחובות — גדרה — בית-החולים עלישם קפלן.

תושבי גדרה והסביבה הביעו ומביעים את חרדתם מכך, ומבקשים הרחבתו ושיפור תשתיתו של כביש זה, שהוא כיום די-מסלולי וצר, ומשמש מעבר לכלי רכב רבים וכבדים.

ברצוני לשאול:

1. מה הן הסיבות לתאונות הדרכים שאירעו בחמש השנים האחרונות בכביש זה?

2. האם ננקטו בעבר הקרוב צעדים לשיפורו ו/או להרחבתו של כביש זה, אם כן — מה הם ומתי הופעלו?

3. אם לא — האם יוקצו המקורות המתאימים לשם פתרון ו/או שיפור הבעיה בהקדם האפשרי?

תשובת שר הבינוי והשיכון ד' לוי:  
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. בכביש רחובות — גדרה אירעו בחמש השנים האחרונות 68 תאונות דרכים, רובן ככולן כתוצאה מטעויות אנוש: אי-שמירת מרחק, מהירות מופרזת, אי-מתן זכות קדימה וכדומה.

2. בחודש שעבר וכן בימים אלה עצמם נעשית בכביש פעילות שיפור, סימון ושילוט.

3. הכביש כולו מיועד להרחבה, לשיפור ולשיקום, לרבות בניית שני גשרים חדשים. תחילת העבודה צפויה בתוך שנה לערך.

1621. נתיבי מילוט בצדי קטעי-כביש מסוכנים

חבר הכנסת מ' גולרמן שאל את שר הבינוי והשיכון ביום ג' בשבט התש"ן (29 בינואר 1990):

נודע לי, כי משאיות כבדות עמוסות כמטען החורג מהמותר ברשיון הרכב נעות בכבישים ומהוות סיכון בטיחותי לא רק לנהגי המשאיות אלא גם לנהגי מכוניות הנוסעות סמוך למשאיות אלו.

ברצוני לשאול:

האם משרד הבינוי והשיכון שוקל להכשיר נתיבי מילוט בצדי קטעים מסוכנים של כבישים, שיאפשרו עצירה בקצה נתיב מיוחד למשאית כבדה, שנהגה מאבד שליטה בגלל תקלה ברכב?

נוכח התחזית שהתפרסמה, שלפיה צפויים 100,000 עולים בשנים 1990 — 1993, כבר עתה החלו חברות הבנייה להעלות את מחירי הדירות, דבר שכבר השפיע על המדר וגורם קשים נוספים לזוגות צעירים.

ברצוני לשאול:

1. כיצד נערך המשרד נוכח תחזיות אלה?

2. האם בדעת המשרד לבנות בנייה ציבורית יזומה?

3. מה עשה המשרד כדי לעצור את עליית מחירי הדירות הספקולטיבית?

4. מה עשה המשרד כדי להוזיל את מחירי הקרקעות?

5. האם עדיין קיימת במשרדן מדיניות של העדפת בנייה באזורים מיוחדים?

תשובת שר הבינוי והשיכון ד' לוי:  
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1 — 5. משרד הבינוי והשיכון מפעיל השנה בנייתן של עשרות אלפי דירות לקידום פני העלייה ולצורכי האוכלוסייה הוותיקה. נוסף על בנייה בהיקפה הרגילים, תוגדל השנה הפרוגרמה של המשרד פי-שלושה לערך ותיכננה כ-20,000 דירות נוספות. הבנייה הציבורית כוללת הקצאת קרקעות לבונים, מימון ביניים להפעלת הבנייה, והתחייבויות רכישה לחלק מן הדירות שייכנו בפריפריה.

כמרכן פועל המשרד להגדלת המשכנתאות לעולים חדשים ולבני הארץ, כדי להבטיח את יכולתם לרכוש את הדירות הללו. הגדלת היקפי הבנייה והיצע הדירות בשוק ירסנו ממילא את מחירי הדירות.

ההעדפה לאזורים המרוחקים באה על ביטוייה במשכנתאות מועדפות וכתנאי החזר נוחים יותר למשתכנים באזורי פיתוח ואזורי ספר.

1485. נפגעי המשכנתאות

חבר הכנסת א' דיין שאל את שר הבינוי והשיכון ביום ט"ז בכסלו התש"ן (14 בדצמבר 1989):

זוגות צעירים שרצו להגיע לדירה משלהם נשארו עם חוב תופח, שאין להם שום סיכוי להיחלץ ממנו. חלקם כבר נאלצו למכור את הדירה, אך חובות של עשרות אלפי דולרים עדיין רשומים על שמם ועל שם בני משפחה וחברים שחתמו להם על ערבות בנקאית.

בגלל האינפלציה הגיע לעתים שיעור התשלום החודשי של המשכנתה ל-80% מהמשכורת.

ברצוני לשאול:

1. מה הוא היקף התופעה האמורה?

2. האם יאה זה נכון לקבוע שנפגעו בעיקר זוגות צעירים שרכשו דירות בערי פיתוח בנגב ובגליל?

3. האם נשקל הסדר מיוחד שיש בו פתרון לבעיה האמורה, דוגמת ההסדר למושבים, לקיבוצים ולחברות גדולות שלהן מחקו חובות, שנגרמו בגלל האינפלציה?

תשובת שר הבינוי והשיכון ד' לוי:  
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. התופעה שמעלה השואל אינה מתייחסת להחזרי

**תשובת שר הבינוי והשיכון ד' לוי:**  
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

נתיבי מילוט אכן נעשים בדרך-כלל בדרכים שבהן קיים שיפוע אורכי חריף וממושך. נתיבי המילוט מיועדים לא רק לרכב בעל עומס יתר, אלא לכל רכב העשוי לאבד את כלמיו בשיפועים אורכיים ממושכים.

1649. מגרשים לבנייה בירושלים

חבר הכנסת ש' שטרית שאל את שר הבינוי והשיכון ביום י"ד בטבת התש"ן (11 בינואר 1990):

נמסר לי, שזה כמה שנים משרד השיכון אינו מכין מגרשים לבנייה בירושלים, והקבלנים מתקשים לקבל מגרשים לבנייה. למרות העלייה הצפויה והצורך להתחיל לאלתר בניית אלפי דירות.

ברצוני לשאול:

1. כמה מגרשים מוכנים כיום למסירה לאלתר לקבלנים לבנייה: מה הם מספרי התוכניות, מה הוא מספר הדירות בכל מגרש והיכן נמצא כל מגרש?

2. האם אוכל לקבל רשימת מגרשים שהוכנו בשלוש השנים האחרונות באזור ירושלים, לרבות פרטיהם ומיקומם?

**תשובת שר הבינוי והשיכון ד' לוי:**  
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

משרד הבינוי והשיכון בנה בירושלים מאז 1967 כ-50,000 דירות, אשר גרמו בתקופה זו כמעט להכפלת האוכלוסייה היהודית בבירה. מלאי הקרקעות אוזל והולך, ולולא פעל משרדי בשעתו להפקעת שטח גדול בצפונה של העיר, לא היה בידינו גם המעט שנשאר.

סך-הכול נותרו לבנייה ציבורית בגבולותיה המוניציפליים של ירושלים קרקעות ל-10,000 דירות, לפי הפירוט הבא: 1. בפסגת-זאב — 6,000 דירות; 2. בנווה-יעקב — 650 דירות; 3. במנחת — 900 דירות; 4. במשואה — 1,200 דירות; 5. בגבעת שועפאט — בכפיפות לשינוי מתאר — 1,500 דירות. למעט פרויקט שועפאט, שהקרקע בו לא נמסרה למשרד, ערוך משרד הבינוי והשיכון בכל הקרקעות הנ"ל לבנייה.

על קרקעות אלה נחתל השנה בבניית כ-4,000 דירות במסגרת הפרוגרמה של המשרד — ובנייה נוספת על קרקעות אלה תבוצע בשנת 1991/92.

1650. תקציב למנכ"ל מועצת הבינוי

חבר הכנסת מ' בריזהר שאל את שר הבינוי והשיכון ביום י"ד בטבת התש"ן (11 בינואר 1990):

נודע לי שעוזר, מר אורי אורן, נתמנה למנכ"ל מועצת הבינוי.

ברצוני לשאול:

1. האם נכון שתקציב המועצה הוא 300,000 ש"ח, שיוקצו לתשלום משכורות למר אורן, מזכירתו ונהגו?

2. האם נכון שמחצית הסכום — 150,000 ש"ח — תבוא ממרכז הקבלנים והגופים האחרים השותפים במועצה?

3. האם נכון שהמחצית השנייה — 150,000 ש"ח — תבוא מתקציב משרד הבינוי והשיכון?

4. אם התשובה על שאלה מס' 3 חיובית, האם אין זה ניצול של כספי המדינה לצרכים שלא להם הם נועדו?

5. אם התשובה על שאלה מס' 3 שלילית — מנין תבוא המחצית השנייה של התקציב?

6. מה היא התועלת הציבורית שבהקמת מועצת הבינוי?

**תשובת שר הבינוי והשיכון ד' לוי:**  
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

6. מועצת ענף הבינוי היא עמותה ציבורית שהתאגדה בה גופים והארגונים העוסקים בענף הבינוי, כלהלן: מרכז הקבלנים והכונים, סקציית הבינוי להשכרה, לשכת המהנדסים, אגודת האדריכלים, ארגון המודרים, איגוד השמאים ועמותת המתווכים בנדל"ן. עוד עתידים להצטרף אל המועצה, כפי שנמסר לנו, גופים אחרים הקשורים בענף הבינוי, כמו המכון למחקר ולבנייה של הטכניון, סקציית האדריכלים בוני הערים, מהנדסי הערים ברשויות המקומיות, נציגי הבנקים למשכנתאות ואחרים.

מועצת ענף הבינוי קמה ביוזמת הגופים המייסדים שצוינו לעיל. מטרתה הן לקדם את ענף הבינוי באמצעות גוף ציבורי רחב, אשר יהיה מסוגל לייצג את נושאי הענף בקשת הרחבה והמגוונת של מרכיביו וברמות השונות של התכנון, הארגון וביצוע הבינוי.

משרד הבינוי והשיכון אינו שותף בהתארגנות המועצה ואינו שותף כיום בתקציבה. המשרד מכרך, עם זאת, על הקמת המועצה לענף הבינוי וישתף עמה פעולה, כמו עם גופים ציבוריים אחרים המייצגים נושאים שונים בענף הבינוי, שלחלקם הוא מעמיד גם תמיכה כספית, לפי העניין והצורך.

המשרד מעריך ומצפה, כי התארגנות גורמי התכנון והבנייה במסגרת משותפת אכן תתרום להכנה מקיפה וטובה יותר של נושאי הבינוי. היא תפרה את החשיבה הציבורית והממלכתית לגבי מכלול האספקטים הקשורים את הבינוי עם תכנון ארוך טווח ותעסוקה אינטגרטיבית, ותהיה לעוזר לשר הבינוי והשיכון, לממשלה ולוועדות הכנסת הנוגעות בדבר.

התשובה על כל שאר השאלות היא שלילית.

1716. מצבם של כבישים ביש"ע

חבר הכנסת ח' פורת שאל את שר הבינוי והשיכון ביום כ"ה בטבת התש"ן (22 בינואר 1990):

נמסר לי ממועצת ביש"ע על מצבם של הכבישים הבאים כדלהלן: 1. כביש 60 — קטע גילה — אפרת, כביש זה הוא כביש ארצי, המשמש תחבורה רבה. משרד החל בעבודות בשנת התקציב הקודמת, ולפני חצי שנה הופסקה העבודה. יש לציין שביצוע הכביש יחסוך בעיות בטיחות רבות; 2. כביש 60 — קטע עוקף מעלה-לבונה, כביש זה הוא כביש ארצי המשמש תחבורה רבה. כמובן, הקטע המערבי שלו משמש כביש גישה ליישוב עלי, שעלה על הקרקע לפני חמש שנים וחצי, ועד היום, אין לו כביש עם אספלט. בביקורך במעלה-לבונה, לפני כשמונה חודשים, הודעת שהקטע הראשון ייסל עוד בשנת תקציב זו (1989/90); 3. כביש גישה מסודר ליישוב קדר — היישוב קדר על הקרקע כשש שנים ועדיין אין לו כביש גישה מסודר. הדרך אינה בטיחותית. אנשי משרדך הודיעו לאנשי היישוב לפני שנתיים, שהכביש ייסל.

ברצוני לשאול:

1. האם נכונים הנתונים רלעיל?

2. מדוע לא החלו עד כה בסלילת הכבישים הנ"ל?

2. מחי, להערכת השר, תחיל בניית הדירות בפועל, ועל-ידי מי?

תשובת שר הבינוי והשיכון ד' לוי:  
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1—2. ההיערכות לבניית 20,000 דירות לקידום פני העלייה נמצאת בעיצומה, והיא תופעל החל ב-1 באפריל, במסגרת שנת התקציב החדשה.

הבנייה תיעשה על-ידי חברות משכנות בהתאם לכללים המקובלים במשרד הבינוי והשיכון.

1760. דמי טיפול לחברות המשכנות

חבר הכנסת ש' שטרית שאל את שר הבינוי והשיכון ביום ג' בשבט התש"ן (29 בינואר 1990):

בגין העברת זכויות בנכסים אשר אינם רשומים כאגף רישום מקרקעין, גובות החברות המשכנות "דמי טיפול" — העברת זכויות. דמי הטיפול בחברות המשכנות והסכומים הנגבים על-ידי החברות המשכנות משתנים מחברה אחת לרעותה, והם נעים בין 200 ל-300 ש"ח.

ברצוני לשאול:

1. מה היא האגרה אשר רשאיות החברות לגבות?  
2. האם קיימת מדיניות כי דמי הטיפול יהיו ביחס לגודל הדירה?

3. מה ייעשה כדי שדמי הטיפול בכל החברות המשכנות יהיו סכום זהה בעבור טיפול זהה?

תשובת שר הבינוי והשיכון ד' לוי:  
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. החברות המשכנות פועלות כמעין "לשכת רישום מקרקעין" ומקיימות מעקב שוטף על העברת זכויות המשתכנים בנכס, דבר הכרוך בהוצאות מינהליות. דמי הטיפול נועדו לכסות הוצאות אלו, לכן גובות החברות דמי טיפול — כל אחת לפי היקף פעילותה.

2. דמי הטיפול אינם קשורים בגודלה של הדירה.

3. לא ניתן לקבוע שיעור אחיד לדמי הטיפול, בשל העובדה שלכל חברה וחברה יש הוצאות שונות עקב היקף פעילות שונה.

1774. דמי טיפול לחברות המשכנות

חבר הכנסת י' ביבי שאל את שר הבינוי והשיכון ביום ג' בשבט התש"ן (29 בינואר 1990):

עשרות אלפי דירות רשומות בחברות משכנות ולא כטאבו. רישום כזה קיים במשך שנים רבות, כשהעברת דירה מסוג זה נעשית תמיד במסגרת החברה המשכנת, גם אם היא הפסיקה לפעול כחברת בנייה. בכל רישום כזה גובות חברות אלה "דמי טיפול". התעריפים אינם אחידים, וכל חברה גובה כראות עיניה, לעתים עד 0.5% מערך העסקה.

כן אין אפשרות לרשום הערת אזהרה, ואי-אפשר להוציא נסח רישום מסודר, דבר שיכול לגרום נזקים לרוכש ועוד.

ברצוני לשאול:

1. כמה דירות רשומות בחברות משכנות ועדיין לא נרשמו כדין כטאבו?

3. האם ככוונת המשרד להתחיל בביצוע הכבישים הנ"ל עוד בשנת תקציב זו?

4. מה הם הגורמים המעכבים, וכיצד בדעת השר להתגבר עליהם?

תשובת שר הבינוי והשיכון ד' לוי:  
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1—4. כביש 60 בקטע גילה — אפרת נמצא בשלבי תכנון מתקדמים, והקטע הדרומי אף אושר מבחינה סטטוטורית. הקטע הצפוני נמצא בהפקדה בוועדה המחוזית, וצפוי שתהליך האישור יסתיים לקראת סוף שנת 1990. משרדי יתחיל בעבודות העפר, לכיוון בריכות-שלמה, עוד בשנה זו וייגש לסלילת הכביש כולו עם סיום ההליכים הסטטוטוריים.

אשר לקטע הכביש העוקף את מעלה-לכונה וכן כביש הגישה ליישוב קר — הסלילה תבוצע בשנת תקציב זו.

1717. פיקוח על טיב הבנייה

חבר הכנסת ש' שטרית שאל את שר הבינוי והשיכון ביום כ"ה בטבת התש"ן (22 בינואר 1990):

בעקבות פרסומים שונים בעיתונות, כי קיימת סבירות גבוהה לרעידת אדמה חזקה מאוד באזור ישראל ב-50 השנים הקרובות, אנו קוראים גם כי ד"ר אבי שפירא, חוקר האגף הייסוסמולוגי במכון לחקר הנפט והגיאופיסיקה בחיפה, טוען כי עדיין אין בארץ גוף המפקח על הבנייה, וכי אם ימשיכו קבלנים לקמץ בחומרים המחזקים את יסודות הבניין, כדי לחסוך בעלויות הבנייה, יהיו נפגעים רבים בנפש. לטענתו, עם פיקוח ממלכתי ניתן למנוע קטסטרופה במקרה של רעידת אדמה.

ברצוני לשאול:

1. מה נעשה היום בתחום משרד כדי לפקח טוב יותר וביעילות על טיב הבנייה?

2. האם נתן משרד את דעתו על הקמת גוף מפקח על הבנייה?

תשובת שר הבינוי והשיכון ד' לוי:  
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1—2. משרדי עורך דין קבע סקרים בשיתוף עם המכון הייסוסמולוגי והטכניון. סקרים אלה באים על ביטויים בתקני הבנייה לגבי עמידות בניינים נגד רעידות אדמה.

הפיקוח על טיב בנייה המתבצעת במסגרת בנייה ישירה של משרד הבינוי והשיכון נעשה על-ידי מהנדסי המשרד. אשר לבנייה הנעשית באמצעות קבלנים, ולא ישירות על-ידי המשרד, האחראיות היא על הרשויות המקומיות. משרד הפנים ומשרד העבודה.

1736. תוכנית לבנייה מזורזת

חבר הכנסת רן כהן שאל את שר הבינוי והשיכון ביום כ"ה בטבת התש"ן (22 בינואר 1990):

על-פי הידיעות בתקשורת החליטו משרדי האוצר והשיכון על בנייה מזורזת של 17,000 דירות, כדי לקדם את פני העלייה ההמונית לישראל.

ברצוני לשאול:

1. באיזה שלב נמצאת התוכנית הנ"ל ומה מעכב את ביצועה?

3. האם אין מקום לשקול החזרת תשלומי גבייה אלה לתושבים?

תשובת שר הבינוי והשיכון ד' לוי:  
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1 — 3. בחוק התכנון והבנייה, התשכ"ה — 1965, בסעיף 19 לתוספת השלישית נקבע לאמור: "19(ב) לא תחול חובת תשלום היטל בשל השכחה שהיא אחת מאלה: (1) השכחה במקרקעין למגורים המצויים ביישוב או בחלק ממנו שהממשלה הכריזה עליו כעל שכונת שיקום, כל עוד ההכרזה בתוקף". לאור הוראות חוק התכנון והבנייה, כאמור לעיל, ניתן פטור מהיטל השכחה לכל שכונות השיקום אשר הוכרו על-ידי הממשלה כשכונות שיקום.

משרדנו הודיע ומסר לא אחת לרשויות המקומיות את רשימת שכונות השיקום אשר בתחומן שוכנות שכונות השיקום. רשימת שכונות השיקום ידועה ומוכרת לכל הנוגעים בדבר.

תושבי שכונות השיקום מודרכים על-ידי מנהלי הפרויקטים, הפועלים בשכונות השיקום מטעם משרדנו, ולהם ידוע היטב כי אין עליהם לשלם היטל השכחה, הואיל והם פטורים מכוח חוק התכנון והבנייה.

1813. תנאי החזר המשכנתאות

חבר הכנסת י' עזרן שאל שר הבינוי והשיכון ביום י' בשבט התש"ן (5 בפברואר 1990):

ברצוני לשאול:

1. האם יש זוגות צעירים או משפחות ברוכות ילדים הנמנעים מליטול את המשכנתאות עקב אייכולתם לעמוד בתנאי החזר?

2. אם כן — כמה נמנעו מלקחת משכנתאות בכל שנה ושנה מחמש השנים האחרונות, ומה שיעורם באחוזים לעומת כלל הזכאים?

3. האומנם ייתכן שסך החזר המשכנתה יהא בסיכום כללי יותר מערך כלל הדירה, ואם כן — האם יש הקלות לגבי זוגות אלו?

4. האם מתכוון משרדך לבצע שינויים לגבי מדיניות החזרי משכנתאות לגבי זכאים חדשים ולגבי לווים מלפני שנים רבות?

תשובת שר הבינוי והשיכון ד' לוי:  
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1 — 4. בשנים האחרונות שבתי והתרעתי בכנסת ובממשלה על תהליך מתמיד של שחיקה ברמת הסיוע הממלכתי לחסרי הדיוור. אני מבהיר מעל כמות אלו ואחרות, כי רמת הסיוע מפתת אחר עליית מחירי הדירות, וכי הצטברות פיגור זה מגדילה את מספר חסרי הדיוור, שאינם מסוגלים לממש את הסיוע בהעדר הון עצמי משלהם. לא קיבלתי את סיוע הכנסת במאבקי זה, ולא נעניתי גם על-ידי חברי בממשלה בעת הגשת התקציב החדש, וכידוע, לא תמכתי בו בממשלה. על רקע זה תמוהות בעיני שאלותיו של חבר הכנסת עזרן.

ודאי שיש זוגות צעירים הנמנעים מליטול את המשכנתה, לא בגלל נטל החזר של ההלוואה המסובסדת אלא בעיקר משום שהם נאלצו לקחת על עצמם הלוואות נוספות מן הבנקים, כתנאי החזר קשים ומכבידים. שיעורם של אלה הוא

2. מה עושה המשרד כדי לזרז את רישום הדירות הללו בטאבו?

3. אילו נהלים קבע המשרד לגבי תקופת המעבר כדי להבטיח את הקונים בעת שחברה משכנת מתפרקת או אינה מתפקדת כחברת בנייה?

4. האם קבע השר עמלה קבועה לטיפול בחברה משכנת?

תשובת שר הבינוי והשיכון ד' לוי:  
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

החברות המשכנות פועלות כמעין "לשכת רישום מקרקעין" והן נוהגות להמציא לפונים אליהן אישורים בדבר זכויות בנכס, התחייבויות לרישום משכנתה וכדומה.

החברה שומרת על מצבת בעלי הזכויות בנכס תקופה ארוכה, וכן מקיימת מעקב על כל העברת זכויות, דבר הכרוך בהוצאות מינהליות. דמי הטיפול נועדו לכסות הוצאות אלו.

1. מאז קום המדינה ועד היום נבנו 620,000 יחידות דיור. חוק רישום שיכונים ציבוריים, המקצר הליכי רישום, חל על 560,000 יחידות דיור, שנבנו עד סוף שנת 1981. מהיחידות הנ"ל נמכרו לציבור 385,000 יחידות דיור, ומתוכן נרשמו על שם המשכנתים בספר המקרקעין 235,000 יחידות דיור.

2. נעשה מאמץ מוגבר, הן על-ידי משרדנו והן על-ידי החברות המשכנות, לרישום פרצלציה וזכויות רוכשים בלשכת רישום המקרקעין. לאחרונה קבע משרדנו נהלים חדשים לזירוז נוסף של הליכי הרישום, שעיקרם הם: קיצור משך הכנת החומר לרישום ולאישור בדיון אחד בוועדה ולא בשני דיונים נפרדים כבעבר; הפעולות הטכניות הקשורות בהכנת תוכניות החלוקה לצורכי רישום ייעשו בהליך אחד על-ידי המרכז למיפוי; המרכז למיפוי ישלב בעבודה מודדים פרטיים; ייעשה ניסיון לשלב שיטות חדשות למדידה — פוטוגרמטריה אנליטית — שיזרזו את הליכי המדידה.

3. לגבי מקרים שבהם חברה תחדל להיות חברה משכנת, מנהל המשרד משא ומתן עם חברות משכנות ממשלתיות, אשר תכואנה במקומן לצורך המשך ניהול הרישום.

4. לא ניתן לקבוע עמלה קבועה לדמי הטיפול, בשל העובדה שלכל חברה וחברה יש הוצאות שונות עקב היקף פעילות שונה.

1775. מס השכחה בשכונות שיקום

חבר הכנסת א' בן-מנחם שאל את שר הבינוי והשיכון ביום ג' בשבט התש"ן (29 בינואר 1990):

פנו אלי תושבי שכונות שיקום, אשר קיבלו דרישות לתשלום מס השכחה.

מכירור שערכתי עולה, כי ביום 22 במרס 1981 התכנסה ועדת שרים לענייני כיצוע תוכנית שיקום שכונות והחלטיה לפטור שכונות שיקום מס השכחה. כמ"כ, נודע לי, שעד כה לא פורסם ברשומות או בכל צורה רשמית אחרת דבר הוראה זו, ובשל כך גובות העיריות מס זה.

ברצוני לשאול:

1. האם הדברים נכונים?

2. אם כן — מדוע אינך מפרסם את דבר החלטת ועדת השרים מ-1981 בצורה המקובלת, כדי שהעיריות בארץ לא תגבינה מס השכחה בשכונות שיקום?

ברצוני לשאול:

1. האם מודע השר לבעיה בצומת?
2. האם קיימת תוכנית עבודה?
3. מתי יתחילו בעבודות?

שר הבינוי והשיכון ד"ר לוי:

שיפור צומת ניר-עם נמסר על ידינו לתכנון, והוא צפוי להסתיים במהלך השבועות הקרובים. משרדי יתחיל בכיוצו הצומת בתחילת שנת התקציב הקרובה.

כ-20% מכלל הזכאים. שיעורם יגדל עוד יותר, אם לא תגדיל הממשלה את נפח הסיוע תוך הורדה מקבילה של הריבית המוטלת עליו.

עם זאת, רק במקרים נדירים יכול להיווצר מצב שבו החזר המשכנתה גבוה מערך הדירה, הואיל ומחירי הדירות מאמירים בדרך כלל בקצב גבוה משיעור האינפלציה.

1886. צומת ניר-עם

חבר הכנסת ע' פרץ שאל את שר הבינוי והשיכון ביום כ"ד בשבט התש"ן (19 בפברואר 1990):

צומת ניר-עם תובע קורבנות רבים. זה זמן רב מודיעים על תחילת העבודות בצומת, אולם טרם נעשה דבר.

## ג. הצעה לסדר-היום

### מתווכים קונים דירות המיועדות לקליטת עולים

הקופצים הם עולים. העולים קופצים על הדירות והמחירים קופצים בעקבות העולים, שקופצים על אותן דירות. והמעגל יוצר מקור כמעט בלתי נדלה של העלאת מחירים מלאכותית כלפי מעלה.

אדוני השר, אתה יודע את עמדתי. זה כמה זמן אנחנו מדברים — כאמצעות שאלחות, שאלות נוספות, הצעות לסדר-היום וכו'. יש דרך אחת בלבד לחנוק באבו את תהליך האמרת המחירים, והיא: הורדה דרסטית, באמצעים חדשניים ויצירתיים, של מחירי הבנייה של דירות ותעריף הדיור בארץ. דבר זה יכול להיעשות בכמה דרכים, חלקן טכניות-תעשייתיות וחלקן — חקיקה ושינוי תפיסה.

מהי הדרך הטכנית? הדרך הטכנית, ואני יודע שאדוני השר רוצה מאוד לקדם אותה, ואני רוצה לחזור ולשמוע מה עושים כדי לקדם אותה, היא הבנייה המתועשת. יש בנייה מתועשת מייעור מקומי, וצריך לתרגם טכניקות שעוזרות היום במכני תעשייה כאלה או אחרים לשלדים של מבני מגורים, שלדי פלדה או אולי אפילו שלדי עץ, במקום שהתקנות המקוריות מכירות בכך, ובנייה מתועשת של קירות ומחיצות פנימיות.

דומני שלא צריך, ואפילו אסור, לשנות באשליה, שכדאי להקים חברות לבנייה מתועשת בארץ, כדי שלא נמצא את עצמנו שוב במשבר בשוק החברות לבנייה, כשם שמצאנו את עצמנו במשבר דומה בעקבות נפילתו של גל הבנייה שהיה בשנות ה-70. צריך לעודד מאוד את היבוא של הסוג הזה. מטר בנייה של בנייה מתועשת המיובאת מחוץ-לארץ יכול להגיע במקרים הזולים ל-250 — 300 דולר למטר, ובמקרים היקרים — מקסימום עד 450 — 500 דולר למטר, כאשר הבנייה הכלל-ארצית הקונבנציונלית מגיעה היום עד למעלה מ-600 דולר למטר.

בנייה מתועשת חוסכת בזמן הבנייה. לא מדובר בהתחלה היום וסיום בעוד שנתיים, אלא כפקק זמן של חודשים. היא חוסכת מחיר ואף מעלה את האיכות.

במקביל לעידוד הבנייה המתועשת לדיור פרטי ולא לתעשייה, צריכים לקרות עוד שני דברים: האחד הוא, שינוי בתפיסת הבנייה שלנו לצורכי ביטחון, והוא ביטול המקלטים, לפחות בבנייה איכותית של "בנה ביתך" אם בבתים צמודי קרקע, ושימת דגש במקלוט מרכזי, אם בכלל. והדבר השני, הקשור לא רק להקצאת יותר משאבי קרקע מצד מינהל מקרקעי ישראל, הוא, הקמה, על-ידי המשרד, של

היו"ר ד' שילנסקי:

אנחנו עוברים להצעות לסדר-היום. ההצעה הראשונה, מס' 5655, היא של חבר הכנסת אברהם בורג, בנושא: מתווכים קונים דירות המיועדות לקליטת עולים. בבקשה, חבר הכנסת בורג.

אברהם בורג (המערך):

אדוני היושב-ראש, כבוד השר, כנסת נכבדה, העילה המיידית להגשתה של ההצעה הזאת לסדר-היום היתה ידיעה בתקשורת עקב ביקורה של ועדת העלייה והקליטה של הכנסת בעיר נצרת-עילית, שגילתה, כביכול, דירות שנקנו על-ידי ספקולנטים, ונמכרו לאחר מכן לכל המרבה במחיר. אינפורמציה זו נתגלתה כלא-יכולונה ככל הנוגע לעיר נצרת עצמה. מדובר שם במקרה מסוים של בית-אבות וכו', וכך העילה המיידית עצמה בטלה מעיקרה.

אבל, דומני שהנושא כשלעצמו הוא נושא שצריך הבהרה וצריך דיבור. אנחנו עוסקים כאן למעשה בשני נושאים: האחד הוא הבנייה לדיור, והשני הוא דיור לעלייה, והם משתלבים זה בזה.

בשנתיים האחרונות משך סעיף הדיור כלפי מעלה את כל מדד המחירים לצרכן. בשנת 1988 היה האינדקס הכללי 16%, והאינדקס לדיור — 23%. בשנת 1989 היה המדד הכללי 20.7%, ומדד הדיור היה 35.2%. באריתמטיקה פשוטה מסתבר, שכאותן שנתיים, 1988 ו-1989, תרם סעיף הדיור כ-13% מהמדד. ואם היה המדד 40% — 13% מתקרבים כמעט לשליש מן המדד, וזה מספר אסטרטגי. זאת עובדה, ומי שנלחם באינפלציה צריך לעשות מאמץ להוריד כלפי מטה את מדד מחירי הבנייה.

לצד העלייה בסעיף הדיור יש תופעה של ספסרי הדירות והמתווכים, שהעלו את המחירים עקב גל העלייה הגדול. אדוני השר, בשבוע-יחצי האחרון, מאז הגשת ההצעה לסדר-היום ועד העלאתה מעל הדוכן עכשיו, התקשר משרדי למתווכים בנוגע לכ-50 דירות שהוצעו, באמצעות פרסום בעיתונים, למכירה. עשינו השוואה בין המחירים לפני שלושה חודשים, ארבעה חודשים וחמישה חודשים, או אולי לפני שנה, לבין המחירים היום. מדובר בהקפצת מחירים כלפי מעלה על-ידי המתווכים עצמם. לפחות כשבעה מקרים אמרו לנו אנשים: אנחנו הצענו את הדירה, למשל, ב-90,000 שקלים או ב-90,000 דולר, והמתווך אמר לנו, "חכו, אפשר למכור אותה ב-100,000 דולר או ב-110,000 דולר". יש היום קופצים;

היו"ר ד' שילנסקי:

זאת אומרת, להוריד מסדר-היום.

שר הבינוי והשיכון ד' לוי:  
נכון.

שבח וייס (המערך):  
אולי לבעל ההצעה יש הצעה אחרת?

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת בורג, אני מבין שיש לך שאלה. כהתאם לפרוצדורה, אתה יכול רק לשאול שאלה.

אברהם בורג (המערך):

אדוני השר, אני שמח שזכיתי לנחת דעתך, לנוכח —

שר הבינוי והשיכון ד' לוי:

— — — זאת דעתי על ניצול של דבר — — —

אברהם בורג (המערך):

אדוני השר, ברצוני לשאול אותך שתי שאלות.

היו"ר ד' שילנסקי:

אתה יכול לשאול אותי שאלה, לא את השר.

אברהם בורג (המערך):

שיענה כן או לא.

היו"ר ד' שילנסקי:

אם יש לך שאלה אלי — בבקשה. אתה לא יכול אחרת, עכשיו אנחנו לא במסגרת שאלות.

אברהם בורג (המערך):

הדבר האחר: האם לא נראה לשר, אף שמעל במת הכנסת, כפי שצינת שצריך היה להיעשות, אמרתי שאין אלה העובדות, שעדיין יש בעיה עם שוק הספסרים? הרי זה הנושא שהוגדר, ועליו צריך לתת תשובה. מדובר על שוק ספסרי הדירות. אשמח לקבל את התשובה, והיא יכולה להיות בפורום אחר ולא דווקא בפורום הזה, כי הנושא הוא נושא חשוב.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. חברי הכנסת, אנחנו ניגשים להצבעה. יש בפנינו רק הצעה אחת —

אברהם בורג (המערך):

אני מסתפק בדברי השר.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. הנה, מודה ועוזב — אמר חבר הכנסת שבח וייס — ירוחם. גם כבוד השר מקבל את ההצעה ברוח טובה.

עמותת-בנייה של עולים ועידודם לעשות זאת. תארגנו את העולים בעמותות לבנייה איכותית, ובתוספת הדברים שצינתי קודם לכן, קרי קרקע ובנייה מתועשת — ומצאת הורדה של מדר מחירי הדירות, אומנם הורדה מלאכותית, אבל איכותית, וממילא שמת קץ לספסרות המלאכותית של אותם טפילים שעושים הון וממון על גבם של עולים, שאולי הדבר היחיד שאין להם הוא ממון.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. אדוני שר הבינוי והשיכון, בבקשה.

שר הבינוי והשיכון ד' לוי:

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, לפני דקות ספורות אמרתי בתשובה על שאלתך, שאני מתייחס ברצינות רבה למסד הקרוי שאלתך. לא אחת הוא גם עוזר לשר לבדוק בשטח את העובדות המובאות בשאלתך של חבר הכנסת.

אני רוצה לשאול אותך, אדוני היושב-ראש, כי אין לי כתובת אחרת: כאשר חבר כנסת מגיש לנשיאות הכנסת הצעה דחופה לסדר-היום, הוא עושה זאת מתוך תחושה שהוא עושה שירות, והוא רוצה לבדוק את העובדות שבדיו. כאשר לאחר מכן, נוכח האמת, הוא מגיע למסקנה שכל העובדות שעליהן הוא ביסס את הצעתו לסדר-היום, ושהן הביאו לכך שנשיאות הכנסת הכירה בדחיפותה, מופרכות מן היסוד, והוא מודה שהן אינן קיימות, והוא טעה או הוטעה — הדבר הקל ביותר והאחרון ביותר המתחייב מחבר הכנסת הוא לעלות על הבמה הזאת ולומר: טעיתי, או הטעו אותי, ולא ללכת בדרך של הגשת הצעה דחופה לסדר-היום המבוססת על עובדות שקריות. יש לי מסמכים על כך — וגם התקשרו אלי — שאותן עובדות שעליהן הוא מתבסס הן שקריות, הן לא קיימות.

אבל, זה לא מונע מחבר הכנסת לעלות על הדוכן ולעבור לנושא אחר בכלל, לסימפוזיון על שיטות הבנייה בישראל, ולהרצות על כך לפנינו. אין עלי להתייחס לזה, אדוני היושב-ראש? אינני רוצה לקרוא כאן מכתב של ראש העיר נצרת-עילית האומר, שכל מה שנאמר בהצעה לסדר-היום — לא מפיו נאמר, אין לו ביסוס, זו הטעיה וטעות. לאחר שחבר הכנסת שמע זאת וידע זאת, הוא בא אלי ואמר: נכון, זו טעות — או שהטעו אותו — האם אני יכול עכשיו על-ידי התרגיל הזה להתייחס לנושא האחר, שהוא בכלל לא בסדר-יומנו?

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. מה אדוני מציע?

שר הבינוי והשיכון ד' לוי:

אין על מה לדון.

## ד. הצעת חוק חיילים משוחררים, התשמ"ט — 1989\*

(הצעת חבר הכנסת רענן כהן)

רענן כהן (המערך):

ייחשב לי לכבוד הדבר.

שבח וייס (המערך):

יש חידוש בכל זאת. תמיד הנושא עולה לפני בחירות והפעם הוא עולה לא לפני בחירות.

היו"ר ד' שילנסקי:

הסעיף הבא בסדר-היום — הצעת חוק חיילים משוחררים, התשמ"ט — 1989, הצעה רצ"ד. יביא את ההצעה חבר הכנסת רענן כהן.

אני שמח, שבנושא שאני עסקתי בו הרבה שנים בכנסת, יש מי שנכנס לנעליים האלה.

לפיכך, עלינו לצמצם את הפערים ולתת לצעירים המשתחררים מהצבא הטבות מסוימות מקבילות. הקליטה הפנימית של צעירינו בארץ חייבת להיכלל בסדר העדיפויות הלאומי, ואין היא נופלת כחשיבותה מהעלייה ארצה.

החוק המוצע שם דגש בשלושה נושאים עיקריים: 1. אפשרות ללימודים במוסדות להשכלה גבוהה, שבאה לידי ביטוי במענק הנע בין 20% ל-75% מגובה שכר הלימוד השנתי במשך כל שנה מארבע השנים לאחר שחרורו; 2. אפשרות לרכישת דירת מגורים בתנאים דומים לאלה של העולים; 3. הבטחת זכות להעסקה, שבאה לידי ביטוי בהכרה במעמד מועדף לחייל המשוחרר, תוך הטלת חובה על מעבידים המעסיקים מעל 20 עובדים להעסיק חייל משוחרר אחד לפחות מכל 20 עובדים.

דומני, כי טיפול נאות בשלושת הנושאים שהזכרתי לעיל יתפוך את החוק הזה לחוק חברתי-סוציאלי חשוב, אשר ימנע תחושת קיפוח בקרב חלק מהאוכלוסייה הישראלית. גם אם יישומן יקר והוא יעלה ממון רב לקופת המדינה, הרי חשיבותו לחוסנה ולביטחונה של המדינה עולה לאין שיעור על עלותו הכספית, משום שהחוסן שלנו מושחת על האיכות האנושית הגבוהה של אזרחינו. החיילים המשוחררים הם חלק מאתנו, הם בנינו ובנותינו והם עתידנו.

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אדוני השר, החוק המוצע בזה יעודד את החייל המשוחרר להקים את ביתו בישראל ויצמצם את הירידה. מניעת הירידה חשובה תמיד, ובמיוחד תהא, בשעה שישראל קולטת עלייה גדולה. אווירה של ירידה של צעירים תשפיע גם על העולים החדשים, ותיצור בהם תחושה, שמוטב לעזוב את המדינה. כדי למנוע אווירה כזאת, עלינו לקבל מייד את החוק המוצע, אשר מטרתו לתת בידי הצעיר המשוחרר כלים לכלכליים בסיסיים כדי להתחיל את חייו בארץ. הצורך לנצל את הזכויות הניתנות במסגרת החוק, בתוך תקופת זמן מוגדרת, ימנע את התופעה הרווחת היום בקרב צעירים רבים, שאין סימון את שירותם הצבאי וכבר הם נוסעים ברחבי העולם. אין כמעט מקום בעולם שבו אין צעירים ישראלים, ורבים מהם אינם חוזרים.

רבתי חברי הכנסת, אני פונה אליכם בשם רוב העם בישראל לאמץ את הצעת החוק הזאת, כדי שהבנים שלנו יחוו שאנו רואים להם ורוצים בטובתם ובהישארותם בארץ.

חברי הכנסת, הצעת חוק זו מונחת זה למעלה משנה על שולחן הכנסת. בכל פעם נחבקשתי עליידי הקואליציה לעכב אותה, משום שיש לבדוק את המשמעויות הכלכליות שלה ולראות מה מתוך החוק ניתן לאשר.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):  
לא שר האוצר משיב?

רענן כהן (המערך):  
נראה שלא נוח לו להשיב, ואז מעבירים את זה לשר מילוא.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):  
השר מילוא תמיד עושה את העבודה הקשה.

רענן כהן (המערך):  
יחידה מזו, פניתי ב-27 ביולי לסגן שר האוצר יוסי ביילין במכתב וביקשתי לתרגם את החוק למונחים תקציביים, אך עד כה לא קיבלתי על כך כל תגובה.

היו"ר ד' שילנסקי:

לא, אצלי זה היה לאורך כל הדרך, חבר הכנסת שבח וייס.

רענן כהן (המערך):

אני מודה ליושב-ראש על הנימה ועל החשיבות שהוא מייחס לנושא.

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, אדוני השר, תיקון חוק חיילים משוחררים דן בחובות המדינה כלפי אזרחיה הצעירים שמילאו את חובתם. קל לנו לדון בחובות האזרחים כלפי המדינה, אך כאשר אנו באים לדון בחובות המדינה כלפי אזרחיה, מתמשך הדיון, חוזר ועולה על כמת הכנסת, ולידי קבלה וביצוע אינו מגיע.

צעירינו, משוחררי הצבא, מתקשים במציאת דיור משלהם, במימון השכלתם, ובתקופת אבטלה זו גם במציאת תעסוקה הולמת ועוד. התבררנו כנוער אשר מוכן לשרת בצבא ולהתנדב לחיילות הקשים ביותר. אחוז בני הנוער המתנדבים לצנחנים, למשל, או לקורס טיס, לקומנדו הימי או לחילות הרגלים השונים, גבוה ביותר. אולם חובה עלינו, המחוקקים, לזכור, כי בני-נוער אלה נותנים את מיטב שנותיהם לשירות הצבאי. בכל העולם בני-הנוער גילאי 18 עד 21 רואים לעתידם שלהם, אם בלימודים באוניברסיטאות, אם בהכשרה מקצועית ואם כעבודה. בישראל קיים חוק שירות חובה, והאנשים הצעירים עוסקים בשנים פוריות אלה במשימות לאומיות חשובות ביותר. מן הדיון היה לסייע להם לאחר שלוש שנים אלו, כפי שמדינות אחרות בעולם המערבי מסייעות לבני-הנוער המשרתים בצבא.

מן הדיון היה לאפשר לצעירים האלו, מייד עם שחרורם, להתחיל את חייהם האזרחיים ברגל ימין, עם עזרה כדירה, בהשכלה, ברכישת מקצוע ובמציאת תעסוקה.

זאת ועוד: מדינת ישראל היא מדינה קולטת עלייה, ובצדק אני מעניקים לעולים החדשים תנאים, שיאפשרו להם להיקלט במדינה. אולם עלינו להיוהר שלא ליצור פערים בין אלה שנקלטו בארץ ובין העולים החדשים. זו סיבה טובה נוספת לעלאת את החוק המוצע דווקא בשעה זו, שבה אנו צפויים לגלי העלייה הגדולים. אסור לנו ליצור תחושה בציבור, שהעולים החדשים עדיפים מילדי הארץ.

ידוע לנו מסקרים שונים, כי בשנים האחרונות חלה ירידה מתמידה מהארץ, בעיקר בקרב הצעירים והמשכילים. על-פי נתוני בנק ישראל, ירדו מן הארץ בשנים האחרונות כ-19,000 איש מדי שנה, וזוהי עלייה גדולה במספר היורדים מן הארץ. ואם נרחיק ונבדוק, הרי שהתחזית לשנת 2000 היא, שמספר היורדים מן הארץ מאז קום המדינה יעמוד על כ-800,000 איש, דהיינו יותר מאלה שהקימו את המדינה ב-1948. 60% מהיורדים, אדוני השר, עושים זאת בשל קשיים כלכליים.

בצד הברכה על העלייה הבאה אלינו ממזרח-אירופה, עלינו לראות למניעתה של הירידה. ואם אכן 60% מן העוזבים יורדים מסיבות כלכליות, עלינו להביא לכך, שסיבות אלה תצטמצמו עד כמה שהדבר ניתן, והדבר ניתן. המשך הירידה מן הארץ יביא לנוק בלתי-הפוך מכל הבחינות — הכלכלית, החברתית ואף הכיטחונית.

היום קיימת באוכלוסייה הישראלית הצעירה, ובעיקר בשכבות החלשות, נטייה לעוינות כלפי העלייה בגלל ההטבות הניתנות לעולים החדשים. והטענה היא, שהורי השכבות החלשות לא קיבלו הטבות אלו כשהם הגיעו לכאן.

היו"ר ר' שילנסקי:

אם השר מסכים, בבקשה.

השר לאיכות הסביבה ר' מילוא:

אם היושב-ראש מסכים, אני אשמח תמיד לתת ליושב-ראש סיעה לשאול שאלות.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

אני שואל בתור חבר הכנסת פנחס גולדשטיין ולא בתור ראש או חבר סיעה.

אמרת בקריאת ביניים, שתמיד אתה עושה את העבודה הקשה, וזה נכון. חבר הכנסת בנימין בן-אליעזר ואנוכי הגשנו לפני חודשים מספר הצעת חוק, שלא צריכה לעלות לקופת המדינה אפילו אגורה אחת — הקצאת קרקע לחיילים משוחררים ולאנשי צבא קבע. כל הבקשות, התחנות והמשאלות לתת לנו תשובה, שהרי הצעת החוק הזאת באמת לא תעלה כסף, נתקלו בקיר אטום.

לכן אני מסוגל להבין את הצעתו של חבר הכנסת רענן כהן

נואף מסאלחה (המערך):

אתה תצביע או?

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

כן.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

רענן כהן (המערך):

בוועדה כבר נתקן את כל התיקונים הדרושים.

נואף מסאלחה (המערך):

מצביעים. עובר גם — — —

יעקב שמאי (הליכוד):

אלה שמשרתים בצבא שלוש שנים, זה עולה להורים פעמיים — פעם אחת כשמתמנים אותם ופעם שנייה כשהם לא מורוויכים.

נואף מסאלחה (המערך):

זו בוודאי אינה אשמתו.

היו"ר ר' שילנסקי:

אני מבקש לאפשר לשר מילוא להמשיך. בבקשה.

השר לאיכות הסביבה ר' מילוא:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מציע לחבר הכנסת רענן כהן שלא למהר ולוותר על הטבות קי"ץ — קצבת יוצאי צבא.

רענן כהן (המערך):

אני לא מוותר על שום דבר.

השר לאיכות הסביבה ר' מילוא:

אני שמעתי שהוא אמר לחברת הכנסת שולמית אלוני, שאת התיקונים יעשו בוועדה. אני מציע שלא למהר.

הבעיה של ממשלת ישראל היא, מאין היא תיקח אותם מאות מיליונים שיעלו ההצעות של חבר הכנסת רענן כהן, כדי לפתור את הבעיות החשובות שהוא מדבר עליהן. כשם שהבעיה היא גם מאין לקחת את הכספים לממן את הצעותיו של חבר הכנסת גולדשטיין. גם זו בעיה לא קלה. כאשר מדובר על הקצאת קרקעות לחיילים משוחררים, יש גם לזה ערך כספי.

אדוני השר, אני פונה אליך בשם הצעירים, שלא להסיר את הצעת החוק, אלא להעביר אותה לוועדה על-מנת לדון בה במשותף עם הצעות החוק של חברי הכנסת פנחס גולדשטיין, בנימין בן-אליעזר, גאולה כהן, עמנואל זיסמן וחברים מהמפלגות הדתיות. כך נוכל לגבש יחד הצעה כוללת אחת, שתאפשר לצעירים משוחררי צה"ל תנאים סבירים בצאתם לחיים האזרחיים.

אם למרות בקשתו זו תציע להסיר את ההצעה מסדר-היום, הריני מכריז מעל במת הכנסת, כי ממשלה זו היא ממשלה אטומה, קצרת-ראות, חסרת רגישות חברתית, מעודדת במחדליה את הירידה מן הארץ, וסופה שתפסיק גם את העלייה אליה. היא תרחיב את הפערים החברתיים ותאיץ את המתחים בין מגזרי האוכלוסייה היהודית השונים.

אני קורא לחברי חברי הכנסת להצביע בעד החוק ובעד הצעירים, שהם הם עתיד מדינת ישראל. תודה.

היו"ר ר' שילנסקי:

תודה רבה. אדוני השר מילוא, בבקשה.

יעקב שמאי (הליכוד):

אדוני השר, תסכים להצעתו של חבר הכנסת רענן כהן, ואנחנו נמצא ביחד מקורות במשרד האוצר כדי לממן את זה.

השר לאיכות הסביבה ר' מילוא:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הצעת החוק שהביא חבר הכנסת רענן כהן באה להרחיב חוקים קיימים. מובן שכולנו שותפים לרצון לתת יותר ולעזור יותר, ואני יכול רק לברך על רצונו הטוב וכוונותיו הטובות של חבר הכנסת רענן כהן.

אולם, עלותה של הצעת החוק במתכונת שהובאה תעלה לקופת המדינה מאות מיליונים של שקלים. השאלה היא, האם במצבו הנוכחי של המשק הישראלי ניתן להקציב סכומים כל כך גדולים, על-פי הצעתו של חבר הכנסת כהן. זוהי שאלה קשה. אני משיב כאן מטעמו של שר העבודה והרווחה, אבל מטבע הדברים השאלה צריכה להיות מופנית אל שר האוצר, ופה יש לנו קושי גדול מאוד.

הייתי רוצה להביא לידעת חברי הכנסת, כי לפני שנה אושרו על-ידי משרד העבודה והרווחה כמה תקנות המופעלות בארבעה מישורי פעולה בקשר לנושאים שעליהם דיבר חבר הכנסת רענן כהן: הנחות בשכר לימוד בקורסים של הכשרה מקצועית, לפי סוג המקצוע הנלמד. מדובר על תקנות חיללים משוחררים מס' 5138, תקנה המיועדת להקנות עדיפות לחיילים משוחררים הלומדים מקצועות נדרשים. שנית, מתן הנחות בשכר לימוד לפי רשימת מוסדות הכשרה ומכללות להנדסאים ולטכנאים — תקנות חיללים משוחררים מס' 5198. שלישית, מתן הנחות בשכר לימוד במסגרת כל קורס למבוגרים שאושר לצורך חוק זה. רביעית, משרד העבודה והרווחה מעניק קדימה לחיילים משוחררים בקבלה לכל מסלולי ההכשרה, וזה על-פי סעיף 8 בחוק.

כמובן ראוי לציין, כי בשנת התקציב הנוכחית הוחזר שכר לימוד לחיילים משוחררים במסלולי ההכשרה הראשונים בהיקף של 450,000 שקל. אנו צופים שסכום זה יגדל בשליש בשנת התקציב הקרובה.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

אדוני השר, האם אפשר, ברשות היושב-ראש, לשאול שאלה?

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. חברי הכנסת, אנו נוגשים להצבעה, מס' 1. אנחנו מצביעים מי בעד העברה לוועדה ומי נגד. אני מבקש מכולם לשבת. אני מפנה את תשומת-לכם, כדי שלא תהיינה אי-הבנות: אנחנו מצביעים מי בעד העברה לוועדה ומי נגד; פשוט מאוד.

#### ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את הצעת

החוק לדיון מוקדם בוועדה — 22

נגד — 4

נמנעים — 2

ההצעה להעביר את הצעת חוק חיילים משוחררים, התשמ"ט — 1989, לדיון מוקדם בוועדה העבודה והרווחה נתקבלה.

היו"ר ד' שילנסקי:

ב-22 קולות בעד, ארבעה נגד ושני נמנעים — אני קובע, חברי הכנסת, שחוק חיילים משוחררים, התשמ"ט — 1989, עובר לוועדת העבודה והרווחה. אני מבין שאין הצעה להעביר לוועדה אחרת, וכך זה נשאר — ועדת העבודה והרווחה. תודה רבה.

### ה. הצעות לסדר-היום

#### פסגת המועצה לשיתוף פעולה ערבי

היו"ר ד' שילנסקי:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום: פסגת המועצה לשיתוף פעולה ערבי — הצעות לסדר-היום מס' 2695 ו-2715. חבר הכנסת עוזי ברעם, בבקשה.

עוזי ברעם (המערך):

כבוד היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, כשבת האחרונה קיבלה הוועדה של ארבע המדינות — ירדן, עירק, מצרים וצפון-תימן, מקום נכבד בהתייחסות של הקהל ואמצעי התקשורת. אנחנו צריכים לזכור, שהפסגה הזאת אינה פסגה ראשונה במעלה המתייחסת למדינת ישראל. זוהי פסגה של מדינות שרוצות להגיע לשיתוף-פעולה כלכלי. הן מדברות על סדר חדש שמתרחש בעולם, גיבוש של גושים כלכליים, ומדוע אנחנו, מדינות ערב, נהיה מחוץ לסדר החדש בעולם.

תחומי שיתוף הפעולה אמורים בתחום המדע, האנרגיה, התכנון, הים והאוויר; שיתוף הפעולה הזה עוד לא קרם עור וגידים ככיוון של שיתוף פעולה ביטחוני או צבאי. יש הסכמה על פעילות משותפת כאלטרנטיבה לסכסכים מזוינים, אבל עדיין לא היה איחוד או צעד לאיחוד כנ"ל.

מצבן הכלכלי של כל המדינות האלה הוא בשפל. אלו מדינות שהקיצו את דמן בסכסוכים צבאיים, לרבות סכסוך אירן-עירק. לכן, אין שום ספק שהבעיה המדינית היא הבעיה העיקרית.

אבל, אי-אפשר לעבור לסדר-היום על מה שקרה הפעם. פה אני רוצה לומר דבר ברור: העולם הערבי על כל גווניו, אש"ף או המדינות האלה או האיחוד הזה, צריך להבין, שגם

אותם יונים בנושא המדיני, המייחלים לפשרה, הם נצים בנושא העלייה. בנושא העלייה יש שותפות גורל כוללת בין כולנו. לא נתפשר על העלייה, לא נמתן אותה. אנחנו נקלוט את העולים, אבל נעשה כעת ובעונה אחת שני דברים, המשלימים זה את זה: מצד אחד נקלוט יהודים בארץ, אבל מצד שני נגיע לפשרה עם העולם הפלשתיני.

רק היום שמענו את השר יצחק פרץ מדבר ברדיו מוויינגטון. הוא אמר, שכאשר הוא בא עכשיו לשכנע את הממשל בנחיצות העזרה לעלייה, הם אומרים לו שני דברים: א. אם אתם רוצים לקבוע עובדות מדיניות חדשות דרך העלייה — לא אתנו; ב. הנושא הוא כדור שלג שהגיע לתאוצה אימתנית.

הדברים האלה לא נעשו בידי שמים, הם נעשו מתוך שגגה ומתוך כוונה גם יחד. אם השר אריק שרון ורבים אחרים אומרים, שהמולדת היא ירדן, מה אתם חושבים, שירדן והאיחוד המרובע הזה ישובו אדישים מול מחשבה, שרוצים ליישב עולים בשטחים על-מנת ליצור את העובדה הפוליטית הזאת? מה אתם חושבים, אם ראש ממשלת ישראל מדבר על ארץ-ישראל גדולה, תהיה איוו ארישות בעולם לנושא הזה? מה אתם חושבים, שאם מדובר על כך שאנחנו משנים את המאזן הדמוגרפי ואנחנו יכולים להיות הרבה יותר עיקשים בעמדותינו, זה לא ישנה עמדות בעולם הרחב כלפי ישראל? ואם יש רגע שבו אנחנו צריכים איוו הבנה — עכשיו הרגע הזה.

אתמול שמעתי דברים שאמר הסנטור דויל באספה של השדולה הפלשתינית, או הערבית, בוויינגטון. רק לפני

"המועצה לשיתוף פעולה ערבי", מועצה שהוקמה לפני כשנה בכגדד ביוזמתו של שכננו המלך חוסיין.

במקורה, ועל-פי יוזמת המלך הירדני, היתה מועצה זו אמורה להיות מועצה כלכלית, שיעדיה כולם בתחום הכלכלה, בשיתוף הפעולה שבין ארבע המדינות הנזכרות. אך בין מדינות ערב גם הכלכלה וגם מצוקות אחרות אינן דבק טוב. דבק טוב משמשות העויות והשנאה לישראל וליהודים. כי במה דנה הפסגה, ולאיוזה נושא כוונת נאומיהם של השליטים ממצרים, מעירק, מירדן ומתימן? הם התמקדו בעליית היהודים לארצם.

חוסיין, כמו גם מובארק, טען, כי העלייה היהודית מסוכנת למדינותיהם ונועדה להגשים תוכנית להתפשטות ציונית חדשה על חשבון ארצותיהם. מובארק אף הגדיל לומר, ואני מצטט: "מצרים תומכת בירדן כנגד כל המזימות ליישב יהודים בשטחים ערביים, לרבות מזרח-ירושלים". כן, כך בדיוק אמר שכננו הטוב מובארק. ועל כל זאת הוסיף סדאם חוסיין, השליט מעירק, אני מצטט: "התמיכה האמריקנית בהגירת היהודית מוכיחה שארצות-הברית אינה רוצה בשלום".

אדוני היושב-ראש, ניתן דעתנו לנוסחה האמורה על הגיונה הפנימי. העלייה והשלום, לדעת שליט עירק, הם תרתי דסתרי. עוד יכול אני להרחיב, אך לא אוסיף, כי את הנושא ביקשתי להעלות דווקא בשל הפן האחר של פסגה זו.

אדוני היושב-ראש, הנה הולכת ומתגבשת נגדנו חזית שיעדיה ברורים וגלויים לעין כול, חזית המהווה סכנה ביטחונית ממדרגה ראשונה, ובמקום שנקדיש לה את כל מחשבותינו ואת מרצנו, כמה עוסקת המדינה? כמה עוסקים אנו? — במלחמות יהודים, בהטלת רפש איש באחיו, בעלבונות אישיים, וכל הארץ בוקה, מבוקה ומבולקת.

ומה יכתוב על כך שר ההיסטוריה, אדוני היושב-ראש? לא, לא, הוא לא יסלח ולא יעזב ולא יטיח את האמת. הוא פשוט יכתוב כי טחו עינינו מראות, ונתערפלה דעתנו, והיינו בעינינו כסומים. כי הרי כאן לידנו מתקמת נגדנו ברית צבאית בעלת פוטנציאל אדיר, ובמקום שניתן דעתנו לזאת, נותנים אנו את דעתנו לפורשים המבקשים כותרת, לפגישות שבהן מבקש אדם, שלעולם אינו מתייגע, לנסות שוב ושוב להכחיר עצמו כראש ממשלה במקומו של שמיר, ומוכן הוא להפריש עוד ועוד כספים לכל מיני שותפים בכוח, על-מנת שאלה יסעורוהו בכך.

ועוד עוסקים אנו בדברי הכל כאלה ואחרים, ומנגד מוקמת טייסת משותפת לירדן ולעירק, ומנגד מרחיבים חוסיין וסדאם חוסיין את שיתוף הפעולה הצבאי, המושתת על תעשייה צבאית מתרחבת, על הדרכה צבאית משותפת ועל אימוני טיסה משותפים לטייסים מעירק ומירדן.

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, שיתוף הפעולה המתרחב בין ארבע המדינות שהשתתפו בפסגה אומר בקודים המזרח-תיכוניים הרווחים דבר אחד ויחיד, והוא: התכונות למלחמה הבאה נגד ישראל.

התמנן העירק, שצימח זרועות רבות וחזקות במלחמת המפרץ, מפנה כיום את עוצמתו מזרחה, ומן הראוי שניערך לקראת זאת כהלכה. אינני מבקש להלך אמיים, וגם לא נביא אנוכי ולא בן נביא אנוכי, ולצער איש לא בוקר ובוולס שקמים, עבודות מכובדות ויצרניות, אך אם ניתן ללמוד משהו מן ההיסטוריה, מוטב שנזכור כי כך החלו להתרקם נגדנו המלחמות הקודמות.

שבועיים נפגשתי אתו, ואני מוכרח לומר שיישוב העולים בשטחים מפריע גם לכל הסיוע שאנחנו מבקשים מארצות-הברית לבנייה לעולים. לא ניחלץ מנושא העולים רק דרך תקציב המדינה הקיים, כי בתקציב המדינה הקיים אין תשובה על נושא העלייה. והוא אמר לי: מה אתם חושבים, שאנחנו נסייע לבנייה בשטחים, ובעת ובעונה אחת אתם תפתרו את הבעיה של חסרי הבית בווינגטון ובני-יורק?

אתמול נוספה עוד איוולת על איוולתנו, והיא הדיבור המופרז, הבלתי-אחראי והמופרך מעיקרו של נפנוף במספרי עולים.

אפרים גור (המערך):  
נכון מאוד.

עוזי ברעם (המערך):  
כל מי שמדבר במספרים גדולים של עולים, הוא המפריע למאמץ העלייה.

מאמץ העלייה יכול להיכשל בשלושה כיוונים: 1. הקליטה שלנו תהיה בלתי-מספקת; 2. ארצות-הברית תשנה את מדיניותה לגבי מתן אפשרות הגירה; 3. יהיה איזה כקע פנימי בתוך העולם הסובייטי שיקשה את העלייה ארצה.

כאשר אני מדבר על הוועידה של ארבע המדינות, אני מדבר בהקשר הישראלי, ובהקשר הישראלי — נושא העלייה. אם אתם רוצים לאסור עלינו מלחמה בנושא העלייה, כולנו נהיה מאוחדים. אבל אם אתם רוצים למצוא סדקים בנושא השלום, הסדקים קיימים, כי אנחנו מאמינים, שלא פתרון נושא השלום גם עניין העלייה מוטל בספק בטווח הארוך.

אני אומר, שההתבטאויות של אנשי הליכוד הן לא התבטאויות מקריות. יש מי שמאמין, שלסכסוך יש משמעות טוטלית ויש לו פתרון טוטלי — או אנחנו או הם. כל מי שיש לו מחשבה פרגמטית מכין, שרק בפשרה עם העולם הערבי, ובמיוחד עם העולם הפלשתיני, נוכל להגיע לדריקום, שבלי דריקום יש סכנה לעצם קיומה של המדינה היהודית לטווח ארוך, והעלייה, שצריכה לחזק את המדינה היהודית, היא חלק ממאמץ השלום.

יתירה מזאת: אם פניהן של ארבע המדינות האלה לעתיד, לשיתוף-פעולה אמיתי — גם כלכלי, גם בנושאי מדע ואנרגיה — אני רואה את העניין בחיוב, והייתי רוצה שיבוא יום, שגם ישראל תהיה שותפה לשיתוף פעולה גלובלי בין ישראל למדינות ערב לשם פיתוח עולם אחר.

רבתי, חברי הכנסת, אנחנו רואים מול עינינו שינויים בעולם כולו. אנחנו רואים את דרום-אפריקה משנה את פניה. אנחנו רואים עולם קומוניסטי נסוג מדוקטרינות של שנות דור. אנחנו רואים התפכחות באמריקה הלטינית ובאמריקה המרכזית. וכאן אנחנו עומדים במדורים ללוח זמנים מופרך, מדברים על אידיאות שעבר זמנן, במקום שנקבל את השליחות האמיתית — אנחנו מדינת עלייה, ואנחנו מדינת שלום. תודה רבה.

הי"ר ש' וייס:  
תודה לחבר הכנסת עוזי ברעם. אני מזמין עכשיו, באותו נושא, את חבר הכנסת עובדיה עלי.

עובדיה עלי (הליכוד):  
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, לפני ימים אחדים התקיימה פסגה ערבית, שבה נטלו חלק ארבע מדינות: מצרים, עירק, ירדן ודרום-תימן. ההתכנסות היתה תחת הכותרת

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, המועצה לשתוף פעולה ערבי, המשפ"ע, הכוללת את מצרים, עירק, ירדן וצפון-חימת, הוקמה בפברואר 1989, והמטרה המוצהרת להקמתה, כפי שהוגדרה על-ידי חבריה, היתה כלכלית, מטרה כלכלית.

מאז הוקמה המועצה מנסה עירק להקנות לה גיון של שיתוף פעולה צבאי-פוליטי, אך בינתיים ללא הצלחה גדולה במיוחד. במהלך דיוני המועצה ברכת-עמון בלטו שתי מגמות בקשר לישראל. זו של סדאם חוסיין, הקוראת לאיחוד ערבי משותף נגד ישראל ונגד העלייה; וזו של הנשיא מובארק, שדיבר על הצורך בדו-קיום בשלום ובהסדר צודק לסכסוך הישראלי-הערבי. אך גם מובארק, לצערי, הביע התנגדות נחרצת ליישוב עולים.

**חסיין פארס (מפלגת הפועלים המאוחדת):**  
יישוב עולים איפה?

**זלמן שובל (הליכוד):**  
גם בירושלים.

**השר לאיכות הסביבה ר' מילוא:**  
גם בירושלים.

הודעת הסיום של מפגש זה בפרק על הסכסוך מבטאת פשרה בין שתי הגישות ולעיל. ההודעה תחום הכינוס כללה הכרזה בנוגע לסכסוך עם ישראל והעלייה וכמה החלטות אופרטיביות גם בתחום הכלכלי.

בנושא העלייה — העלייה תוארה כהפרה של החוק הבין-לאומי של זכויות האדם, כפגיעה בזכויות הלאומיות של העם הפלשתיני, כאיום על ביטחון העם הערבי וכגורם המכשיל את המאמצים להשגת הסדר שלום. בעניין זה הוטלה האחריות להפסקת העלייה על ברית-המועצות וארצות-הברית. כל אלה בתחלטות כינוס זה.

בעניין תהליך השלום קרא הכינוס לוועידה בין-לאומית בחסות האו"ם ובשיתוף אש"ף. ישראל היא המכשול לשלום, על-פי החלטות אלה. ההודעה מתעלמת מיוזמת ישראל ומהמלכים בשיתוף ארצות-הברית ומצרים לקידום הדיאלוג הישראלי-הפלשתיני. על-פי המידע שבידינו, אין אינדיקציה שבמפגש זה נדון נושא שיתוף פעולה צבאי. שר החוץ העירקי אף הכחיש בתחלטות החלטות צבאיות כלשהן.

ניתן לומר, עם זאת, שכינוסים בין-ערביים יצרו מאז ומעולם אווירה ששיקפה את המכנה המשותף הנמוך ביותר, ויצרו אווירה לא-חיובית כלפי ישראל. אם לדבר בלשון המעטה, ניתן אפוא לראות את הדברים כמטרידים מבחינתנו, ויש סכנה, שמצרים תיגרר באותם כינוסים להזדהות עם אותו מכנה משותף נמוך ושלילי, דבר שיכרסם בהכרח במחויבותה לשלום עם ישראל ולהסכמי קמפ-דייוויד. יש די גורמים וממשלות בעולם הערבי שהיו רוצים לראות את מצרים ניתקת מהסכמי קמפ-דייוויד ומהסכם השלום שלה עם ישראל. עצם השתתפותה בכינוסים כאלה, שבוטל בהם האופי האנטי-ישראלי, עלולה להגביר את המתיחות באזורנו ולהערים מכשולים על כל מאמץ לקידום הסדר שלום, שאנו מאוד מעוניינים בו.

**חסיין פארס (מפלגת הפועלים המאוחדת):**  
לכן החזירו אותה לחיק הליגה הערבית?

**השר לאיכות הסביבה ר' מילוא:**

אני מציע שנדון בהצעות אלה בוועדת החוץ והביטחון של הכנסת, כי יש בזה גם מרכיבים שיש בהם חיוב, אבל גם כאלה

אדוני היושב-ראש, אני קורא מכאן לכל חברי בכנסת ולכל שרי ממשלת ישראל לומר הרף לכל המלחמות הפנימיות, ולהתחיל בהיערכות לקראת הבאות — — —

**עוזי ברעם (המערך):**

חבר הכנסת עלי, אני רוצה להגיד לך משהו. תפנה אל סיעתך, סיעת הליכוד, שהיא היום הבעיה במשבר הפנימי העמוק הקיים. תעזוב את מפלגת העבודה, תעזוב את יושב-ראש המפלגה. הבעיה העיקרית היום היא מה שקורה בליכוד. אם זה יבוא על פתרונו, הרכב דברים יפתרו.

**עובדיה עלי (הליכוד):**

לצערי, אני חייב להסכים אתך, שגם אצלנו בליכוד יש היום בעיה קשה. אני רוצה להתעלם מזה. אני רוצה להיות נאיבי ולומר שזו אינה בעיה. זו היום הבעיה המרכזית, ואני פונה היום גם אל חברי למפלגה, אולי בעיקר אליהם, להפסיק את ההתקוטטות הפנימית ולהתלכד מול האיומים מבחוץ. מול האתגרים שעשויים לעמוד בפנינו בתהליך השלום, וצריך למצוא את כל האפשרויות בעניין הזה.

אני רוצה שלא תהיינה כאן אי-הבנות. אני לא מפריד בין אגף זה בבית לאגף אחר. אני פונה לאגף שמיימי ולאגף שמשמאלי. אתה צודק, חבר הכנסת ברעם, יש לנו בעיה, וצריך עכשיו להסיט הצרה את כל הוויכוחים הפנימיים, את כל ענייני היוקרה האישית, ולהתמקד במיצוי התהליך המדיני, להתלכד נוכח האפשרויות של מלחמה, שעלולה חלילה לעמוד בשער.

אני מדבר רק על התכונות למלחמה הבאה, אלא גם, ואולי בעיקר, על תהליך השלום. כי כשם שהשעה טובת בחובה סכנות, עשויה שעה זו להיות גם שעת חסד היסטורית, שאסור שנחמין אותה בגלל מלחמות יהודים.

כיום יש גם נחיתים פתוחים ומסודרים לחקשורת בינינו לבין שכנינו, ומוטב כי ננצל זאת ונבהיר כי אנחנו שלום, וביתנו שלום, והעלייה הבאה עלינו כטל מרווה גם היא שלום, ואין אנו מבקשים מהם לא אדמות ולא דבר זולתי שלום.

אני מתפלל כי דברי אלה ייפלו על אוזניים כרויות בארצות ערב, אך גם על אוזניים כרויות בבית הזה. תודה.

**היו"ר ש' וייס:**

תודה רבה לחבר הכנסת עובדיה עלי. אני מזמין את השר רוני מילוא. אדוני השר, אתה תשיב על זה בנפרד, או גם על ארבע הנוספות?

**השר לאיכות הסביבה ר' מילוא:**

לא. אלה שני נושאים נפרדים.

**היו"ר ש' וייס:**

יש פה אומנם חפיפות אחדות, אבל זה גם חופף הצעה לשר הביטחון. היום הכול חופף.

**השר לאיכות הסביבה ר' מילוא:**

הנושאים האחרים עוסקים בערפאת ובאש"ף — — —

**היו"ר ש' וייס:**

באגרת למניעת עלייה. כל נושא קשור שוב בירדן ובעירק. היום הכול משוקלל. כל הערוצים נוצלו כדי להגיד אותו דבר בסדר-יומה של הכנסת.

**השר לאיכות הסביבה ר' מילוא:**

אלה נושאים שונים לחלוטין, לא הייתי רוצה לשקלל אותם עם ערפאת.

היו"ר ש' וויס:  
חבר הכנסת חסיין פארס, הצעתי לך דרך פרלמנטרית.  
יכולת להגיש הצעה אחרת.

חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצבעה. הצעתו של השר  
היא להעביר את הנושא לדיון בוועדת החוץ והביטחון. חבר  
הכנסת עוזי ברעם, האם אתה מסכים?

עוזי ברעם (המערך):

כן.

היו"ר ש' וויס:

חבר הכנסת עובדיה עלי, האם אתה מסכים?

עובדיה עלי (הליכוד):

כן.

היו"ר ש' וויס:

אנחנו עוברים להצבעה, מס' 2.

#### ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את

הנושא לוועדה — 11

נגד — אין

נמנעים — אין

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת החוץ  
והביטחון נתקבלה.

היו"ר ש' וויס:

התוצאות של ההצבעה: 11 בעד, אין מתנגדים, אין  
נמנעים. הנושא הועבר לטיפול של ועדת החוץ והביטחון.  
תודה רבה.

### ה. הצעות לסדר-היום

#### איגרת ערפאת בעניין זכות השיבה

באיגרת שלו עושה ערפאת צעד נוסף בתהליך  
ההשתחררות של אש"ף מכבלי האמנה הפלשתינית בשני  
נושאים, שהם הנושאים המהותיים ביותר לסכסוך בינינו לבין  
הפלשתינים: בנושא זכות השיבה ובנושא העלייה לישראל.  
אנחנו איננו מזלזלים בשום תווזה קדימה, כשם שאנחנו  
מודאגים תמיד מכל צעד לאחור. אבל בזה אין די. לעתים אנחנו  
חוששים שמה מנהיגים כאוורנו, ערפאת אינו האחרון שבהם,  
שכחו את הכלל שמסוכן לדלג על פני התהום בשלבים. זה  
עלול להסתיים בריסוק איברים.

הוויכוח על זכות השיבה מכאן והוויכוח על זכותם של  
יהודים לעלות לישראל מכאן — זה הוויכוח על שורשי  
הסכסוך הישראלי-פלשתיני, הישראלי-הערבי. אנחנו מבינים  
את הקשיים שיש למנהיג אש"ף להגמיש את עמדתו, אבל אנשי  
אש"ף, הפלשתינים, המנהיגים בעולם הערבי, חייבים לרשום  
לפניהם באורח חד-משמעי, שלא יהיה רוב כמדינת ישראל  
להסכם שלום עם הפלשתינים אלא אם כן יסורו כליל כל סימני  
השאלה לגבי השיבה לחיפה, לעכו, ליפו, לגליל, לבאר-שבע,  
לאשקלון. כל עוד ירחפו סימני שאלה בנושא הזה, אין תקווה  
שהרוב הדמוקרטי במדינת ישראל, לרבות מחנה השלום, יתן  
ידו לחתימה על הסכם שלום.

שיש בהם שלילה רבה מאוד — וחבר הכנסת עובדיה עלי ציין  
זאת בדבריו — ובמסגרת דיון כזה נוכל לדון גם בהיבטים  
שאינם שליליים, אבל גם בהיבטים השליליים שבדיונים  
שהתקיימו בפסגה זו בעמאן, במועצה לשיתוף פעולה  
ערבי.

אדוני היושב-ראש, לכן הצעתי להעביר זאת לוועדת החוץ  
והביטחון.

היו"ר ש' וויס:

חבר הכנסת פארס, יש לך הצעה אחרת?

חסיין פארס (מפלגת הפועלים המאוחדת):  
שאלה, ברשותך, אדוני היושב-ראש.

היו"ר ש' וויס:

טוב, נעשה את זה. זו סטייה מוחלטת מהכללים. רציתי  
להציע לך מסלול פרלמנטרי. שאל.

חסיין פארס (מפלגת הפועלים המאוחדת):

ההצהרות שבאו ממנהיגי ערב, שדיברת עליהן, ובכללם  
אחדים מאש"ף, האם הן באו אחרי הצהרתו של ראש  
הממשלה, ש"עלייה גדולה זקוקה לארץ-ישראל גדולה", או  
לפניה?

השר לאיכות הסביבה ר' מילוא:

היו דיבורים נגד עלייה גם לפני כן. חבר הכנסת פארס, אני  
מציע לך שלא להיכנס לדיון בנושא זה. לצערי הרב, אש"ף  
דיבר נגד עלייה, והערכים דיברו נגד עלייה עוד הרבה לפני זה,  
והם דיברו על כך ללא קשר להצהרה זו או אחרת, אלא במסגרת  
פעולתם ומאבקם נגד עלייה לישראל ונגד הציונות. לכן, היה  
טוב אילולא נשאלה שאלתך.

אני מציע להעביר את ההצעות לוועדת החוץ והביטחון.

היו"ר ש' וויס:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים עכשיו לנושא הבא  
בסדר-יומנו: איגרת ערפאת בעניין זכות השיבה — ארבע  
הצעות לסדר-היום, מס' 2701, 2710, 2720, 2725, באותו  
נושא. חבר הכנסת יאיר צבן, בבקשה; אחריו — חבר הכנסת  
מיכאל ברוהר.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, האיגרת של ערפאת,  
שנשלחה לכנס המנהיגים היהודים בירושלים, שיום המרכז  
הבינ"לאומי לשלום במזרח התיכון, היא תחנה נוספת, תמרור  
דרך נוסף בדרך שהחלה למעשה במועצת אש"ף באלג'יר, לפני  
יותר משנה, נמשכה באותו מפגש שטוקהולם הידוע. עברה את  
התחנה החשובה של ז'נבה א' וז'נבה ב', ומאז עברה כמה  
תמרורים נוספים. אני חושב, שחשיבותה של האיגרת נעוצה  
בעצם הפנייה הזאת, הנושאת כותרת של פנייה לשלום לכנס  
של מנהיגים יהודים המתכנסים בירושלים.

גם הטקסט, שאינו נעדר בעיות, גם הוא משקף שלב נוסף  
בהתפתחות ההתייחסות של אש"ף, של הנהגת אש"ף, של  
הזרם המרכזי באש"ף לסכסוך הישראלי-הערבי. אינני מתכוון  
לפסות על הצדדים הכעתיים אלא להתחיל בהם.

**יאי צבן** (מפלגת הפועלים המאוחדת):

מילא, הממשלה לא, הליכוד לא, אבל אני שואל אותך, אדוני היושב-ראש, איפה המערך? נכון, המערך נבדל מן הליכוד בשאלה חשובה, בנוסחה של שטחים תמורת שלום. אבל, שורש הסכסוך הוא בשלוש שאלות נוספות שעומדות היום על סדר-היום: זכות ההגדרה העצמית לעם הפלשתיני —

**מיכאל בריזר** (המערך):

אולי תקרא לשר התורן?

**היו"ר ש' וייס**:

הוא נמצא כאן והוא יצא לרגע. הוא רק אדם, הוא לא נציב מלח. זה השר האחרון שאפשר להתלונן נגדו.

**יאי צבן** (מפלגת הפועלים המאוחדת):

זכות להגדרה עצמית לעם הערבי הפלשתיני, אדוני היושב-ראש, חברי מפלגת העבודה, כן או לא? תאמרו היום — אתם נבדלים כזה מהליכוד או לא? משאומתן עם אש"ף — לעולם לא, זוהי נוסחת הליכוד. אתם תוורים על הנוסחה הזאת? תעלו לכאן ותאמרו.

**מיכאל בריזר** (המערך):

**היו"ר ש' וייס**:

חבר הכנסת מיכאל בריזר, יש לך משימות ואתגרים רציניים.

**יאי צבן** (מפלגת הפועלים המאוחדת):

האם אתם שותפים לנוסחה של הליכוד: משאומתן עם אש"ף — לעולם לא. תאמרו כבר בגלוי.

**היו"ר ש' וייס**:

עוד מעט תהיה לחבר הכנסת בריזר זכות דיבור, והוא יעשה זאת בהרחבה עם הגמקות.

**יאי צבן** (מפלגת הפועלים המאוחדת):

חבר הכנסת בריזר, ביטול החוק האוסר מפגשים עם אש"ף על רקע כל מה שקורה באש"ף, ובכלל זה איגרת ערפאת, ועל רקע האידיוטיזם של החוק הזה עצמו — כן או לא? יש רוב בכנסת הזאת, כפי שהיא היום, לביטול החוק. הכול תלוי בהחלטה של מפלגת העבודה.

**מיכאל בריזר** (המערך):

מלכתחילה לא היה צריך לחוקק את החוק הזה.

**יאי צבן** (מפלגת הפועלים המאוחדת):

לכן, אני אומר, שבשלוש השאלות האלה מפלגת העבודה חייבת תשובה לעצמה, חייבת תשובה לכנסת, חייבת תשובה לעם ישראל. תנצלו את האיגרת של ערפאת, תאמרו: נקיים עליה דין, נשיב עליה את התשובה הפוליטית ההולמת. אז יהיה לדיבורים שלכם על האלטרנטיבה של ממשלה חלופית גם תוכן יותר ממשי.

**היו"ר ש' וייס**:

תודה רבה, חבר הכנסת צבן. חבר הכנסת בריזר באותו נושא עם שפע של אתגרים נוספים.

**מיכאל בריזר** (המערך):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, בשנת 1961 הייתי עיתונאי צעיר בפרס, כאשר הופיע הנשיא דה-גול במסיבת עיתונאים והודו, שהוא קיים קשרים עם ראשי FLN, תנועת ההתנגדות הפלשתינית, שהיו מוגדרים כטרוריסטים —

אני רוצה לשבח את רדואן אברעישי, שהלך לכיקור בנג'מוסין, כיום שכונה בצפון תל-אביב, בעבר כפר הולדתו של רדואן אברעישי, שאמר שם לחושבים ולעיתונאים: כיום אנחנו מוכרים על זכות השיבה רק לגדה המערבית ולרצועת-עזה. לא לעכו, לא ליפו ולא לחיפה. דברים דומים השמיע לא אחת גם פייצל אל-חוסייני. הדברים שאומר ערפאת באיגרת הם צעד חשוב לקראת אמירה כזאת, אבל הוא חייב לומר את האמירה הזאת גם במפורש.

הוא הדין בשאלה של היחס לעלייה. מול ההסתה נגד עליית היהודים מברית-המועצות לישראל אפשר היה לקדם בכרכה את הדברים שאמר ערפאת, ששוב יש בהם איזה ניסיון להגמיש עמדה. לצערנו, יש פער בין הדברים שאומר ערפאת באיגרת לבין דברים שאמר בימים האחרונים, למשל בריאיון לטלוויזיה הצרפתית. גם כאן עלינו לומר לכתובתו של ערפאת, לכתובתם של מנהיגים ערבים, לכתובתו של ראש העירייה באום-אל-פחם וכל מי שמזדהה אתם, שאנחנו כולנו, ולא בשורה האחורית אלא בשורה הראשונה, מחנה השלום בישראל, דוחים בכוח את המיתוס האנטי-ציוני כאילו עלייה שווה התפשטות. אנחנו דוחים בכוח את הניסיון להעלות את הדחליל המפלצתי משנות ה-30 האפלות.

אנחנו מאמינים שאפשר לקלוט בארץ מאות אלפים של עולים בלי סנטימטר רבוע נוסף, בנגב, בערכה, בגליל ובצמיחה לגובה.

**שולמית אלוני** (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אנחנו — זו ממשלת ישראל לעניין זה?

**יאי צבן** (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אולי תיאזרי בסבלנות?

הכרזות הימין שלנו והכרזות של ראש הממשלה יוצקות דלק על מדורת ההסתה נגד העלייה ומספקות צידוקים, נימוקים, תירוצים להסתה הזאת. כאשר ראש הממשלה מכריז את מה שהוא מכריז, ואחר-כך הוא מתפלל, ואחרים שמים בפיו פרשנויות, אנחנו עדים לשיחוף פעולה מזור בין הקיצונים משני הצדדים.

אנחנו עדים לכך, שהימין היום מסכן את שני היעדים הציוניים העליונים של דורנו — את העלייה ואת השלום. הימין נקלע להיסטריה בארץ הזאת, כי הוא לא הסתגל לשינוי כללי המשחק. הוא היה רגיל לבנות על הסרבנות הערבית, על הקיצוניות הפלשתינית. על ההתנהגות הסובייטית, שהם יושעו אותו לנצח, ואלה חדלו לשיר את המלודיות שהימין אהב לשמוע. ערפאת ומוסקבה חדלו לשתף פעולה עם קיצוני הליכוד, עם קיצוני הימין במדינת ישראל. כאשר חזית אתמול בחבר הכנסת אליקים העזני, הבכתי שאכן נפל דבר בארץ הזאת וכאזור.

השאלה היא, מהי התשובה של ממשלת ישראל על איגרת ערפאת. תחזרו על הקלישאות הישנות, איש לא יאזין לכם. אתם אומרים: חכמים. אם כן, איפה החכמים הנגדי שלכם? אתם אומרים: טקטיקה. תראו שגם אתם יכולים לעשות טקטיקה כזאת. וראש הממשלה היה מטיב לעשות אילו לפחות אמר: אנחנו נלמד בממשלה את האיגרת של ערפאת כדי להתייחס אליה.

**שולמית אלוני** (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אין כאן אף לא שר אחד. ממשלת ישראל לא מתייחסת —

היו"ר ש' וייס:  
האלגירית.

מיכאל בריזהר (המערך):  
האלגירית. טעות פרודיאנית.

הוא נשאל על-ידי אחד העיתונאים: ארוני הנשיא, איך אתה מדבר עם אלה שידיהם מכוסות בדם? דה-גול השיב תשובה צינית מאוד, ולצדדי גם אמיחת מאוד: הדם מתייבש מהר על דפי ההיסטוריה. משמע, היום אתה מדבר עם אלה שאתמול נאבקו בך, נלחמו בך ופגעו בך בצורות המכוערות ביותר.

כשאני מדבר על שיחות עם ערפאת, אני לא משתמש בנימוקים, ולא מקבל את הנימוקים של ראש הממשלה ושל חברי מפלגתו ושל שותפיו לדרך ולדעה, וכוודאי לא של אלה שהם ימינה ממנו.

אני סבור שאנחנו לא צריכים לדבר עם ערפאת, לא בגלל מה שהוא עשה, אלא בגלל מה שהוא תובע ומה שהוא מאמין בו. השאלה היא, לא עם מי מדברים. השאלה היא, על מה מדברים.

אומר משהו לכל אותה מקהלה, שגם היום יושבת, בחלקה, במליאה ושואגת: "לדבר עם ערפאת" — מאז מלחמת יום הכיפורים, יש לי פה ערמה של קטעי עיתונות, של כולכם. מ-1974 לא חדלתי לומר: לדבר עם ערפאת, להיפגש עם ערפאת, לשוחח עם ערפאת.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):  
בתנאי — — —

מיכאל בריזהר (המערך):  
כלי שום תנאי.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):  
בתנאי — — —

היו"ר ש' וייס:  
חבר הכנסת צבן, אתה דיברת. חבר הכנסת צוקר, את סיעתך תייצג ודאי בכבוד חברת הכנסת שולמית אלוני.

מיכאל בריזהר (המערך):  
יש לי כל קטעי העיתונות, כל העובדות וכל ההצהרות. אני שואל את עצמי היום: מה היה קורה אילו שמענו בקולכם אז?

מה היה קורה? היינו מדברים עם ערפאת בזמן שהוא היה טרוריסט עם קבלות, מוצהר, שלא קיבל את קיומה של ישראל, שלא היה מוכן לדבר אתנו על שלום, שלא היה מוכן לקבל את החלטות האו"ם. אני מסתכל אפילו על הנוסחה המקודשת עליכם, נוסחת יריב-שם-טוב. אפילו הנוסחה של יריב-שם-טוב כבר היום — — —

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):  
— — —

מיכאל בריזהר (המערך):  
אפילו נוסחה זו נראית לי היום מיושנת לעומת ויתורי ערפאת. הוא ויתר יותר ממה שדרשתם ממנו. למה הוא ויתר?

כי היתה במדינה הזאת תפיסה, ואינני מדבר על תפיסת הליכוד, שאמרה: בתנאים אלה ואלה אנחנו לא מדברים אחכם. ואז קם פתאום ערפאת בזינבה ב-1988, הרבה זמן אחרי שאתם כבר הרעשתם את הכנסת הזאת בדרישות לדבר עם ערפאת. קם ערפאת, עלה על הבמה ועשה את mea culpa שלו. הוא הודה בטעותו. זהו הניצחון הכי גדול של ישראל, לא של

ערפאת, ודאי לא שלכם. אם היה כישלון, של כולכם הוא היה. ערפאת קם ואמר למעשה כך: כל מה שעשיתי, כל הטרור שניהלתי, כל הדם ששפכתי, היה טעות; היום אני אומר, די עם הטרור, אני מפסיק להילחם בישראל, אני מוכן לשמוע על שלום, אני מקבל את החלטות האו"ם. למחרת היום מחלקת המדינה הכתיבה לו בטלפון מה להגיד במסיבת עיתונאים שלו. תודה לאל שלא שמענו בקולכם.

ושוב, אילו שמענו בקולכם אחרי נאום ערפאת בזינבה — הוא לא היה כותב את המכתב הזה, שבו הוא מוכן, בפעם הראשונה, לדון בזכות השיבה.

אחרי נאום ערפאת בזינבה קמו אלה בתוכנו, שאני רואה אותם כמחנה השפויים, ואמר: שלוש כעיות לנו עם ערפאת, והן חוצצות בינינו לבין שיחות אתו — 1. האמנה הפלשתינית, שצריכים לבטל אותה; 2. זכות השיבה, שאנחנו פוסלים מכל פסול; 3. הקמת מדינה פלשתינית עצמאית ביהודה ובשומרון. אלה שלושה דברים שבעינינו הם מהווים סכנה למדינת ישראל. אני חושב שבדברים הללו אני גם מבטא את עמדת מפלגתי במצעה.

והנה, ראו זה פלא, מופיע ערפאת בפנים ומוריע קבל עולם, שהאמנה הפלשתינית היא כבר, כפי שהוא אמר, "קאדוק", כלומר לא קיימת. אני לא יודע באיזו מידה הדברים הללו היו מבוססים גם על הסכמת המוסדות של התנועה הפלשתינית. אבל, עובדה היא שהוא אמר את זה מפני שהוא הושפע מן הלחץ.

היום הוא קם ואומר: זכות השיבה היא מקודשת, אך עם זאת אנחנו מוכנים לדון בתנאים של יישומה על בסיס החלטת 194. זו התקדמות. היא לא התקדמות יוצאת מן הכלל, אבל יש בה בהחלט מסר. אם יהיו הדברים האלה גם על דעת התנועה הלאומית הפלשתינית, אני אראה בזה התקדמות רבה.

משום כך אני רואה בכך את הצמצום המשמעותי של הנושאים ונקודות המחלוקת. אני בטוח, שאם אכן יוותר ערפאת על זכות השיבה, ואם אכן יוותר ערפאת על האמנה הפלשתינית ויוותר על התביעה למדינה עצמאית פלשתינית ביהודה ובשומרון, אנחנו נוכל לדבר אתה.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):  
אז אתה תדבר עם האוויר.

מיכאל בריזהר (המערך):  
אהה, ככה? בבקשה, אם כך הדבר, אז דברו אתו אתם. תמשיכו ללחוץ על כולנו, תמשיכו ללחוץ עלינו.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):  
אתה עוד תגיע על כורחך. בכך אתה מוביל לעוד מלחמה ולעוד מלחמה.

מיכאל בריזהר (המערך):  
אתה סופר לי זמן, חבר הכנסת טובי?

היו"ר ש' וייס:  
חבר הכנסת תופיק טובי, מדוע אתה אומר לו את זה?

מיכאל בריזהר (המערך):  
במקום לצעוק כל הזמן, תקשיבו גם לדברים של אחרים. אומרים לכם דברים שיש להם מסר כלשהו אליכם, תקשיבו להם. כשקם אדם שהוא לא בדיוק במחנה שלכם, ורואה בהודעה של ערפאת הודעה משמעותית, תקשיבו, תתייחסו לזה קצת יותר ברצינות מאשר לצעוק כל הזמן את הנוסחאות, שהן כבר שחוקות מדי.

אש"ף כתנאים שהיו מקובלים על כולנו, ומעולם לא רצנו בחיפזון, ותמיד זכרנו מיהו האויב ואמרנו שיש לדבר עם האויב, ייתכן שהתהליכים היו מהירים הרבה יותר.

מכל מקום, עד לפני שנתיים, לפחות מחצית הממשלה ורוב הבית הזה חזרו ואמרו, שאם יבוא היום וערפאת ואש"ף יכירו בקיומה של מדינת ישראל, בהחלטות מועצת הביטחון 242 ו-338, ויכריזו על הפסקת הטרור, כי אז אנחנו נדבר איתם. זו לא היתה רק נוסחת יריב-שם-טוב. אלה היו הדברים ששר הביטחון דהיום, יצחק רבין, העביר בשם הממשלה לממשלת ארצות-הברית, והוא ביקש מהם להתנות את הדיבור שלהם עם אש"ף באלמנטים האלה. והנה, קרה הדבר כבר לפני שנתיים.

זלמן שובל (הליכוד):

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):  
הוא קרא בהחלטה בתוניס, והוא קרא חזרו וקראו. אתה קצת איחרת, חבר הכנסת שובל, אינני רוצה לחזור על דבריו של חברי חבר הכנסת יאיר צבן, שמנה אותם מקומות, זה היה גם בשטוקהולם, גם בז'נבה וגם במכתב הזה.

זלמן שובל (הליכוד):

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):  
חבר הכנסת זלמן שובל, לא אחת ולא חבר — —

זלמן שובל (הליכוד):

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):  
אתה מפריע לי.

הי"ר ש' וייס:  
חבר הכנסת זלמן שובל, יש קריאות ביניים ויש שאלות. שאלות שואלים רק אם היושבי-ראש והנאום מאפשרים.

זלמן שובל (הליכוד):

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):  
כבוד היושבי-ראש, אני מבקשת שחבר הכנסת זלמן שובל לא יפריע לי.

לא הוא ולא חבר כנסת אחר ולא איש מאתנו בודקים כליות ולב. זה למעלה משנה ראשי הפלשתינים חוזרים ומדברים בפה מלא על הכרה שהארץ הזאת היא ארצם של שני עמים; אין פה אמנה פלשתינית, זו ארצם של שני עמים. הם מושיטים יד לשלום ומדברים על שלום, מקבלים את החלטות האו"ם אשר אנחנו הצגנו, מגנים את הטרור ומדגישים שהפעילות של האינתיפאדה היא מאבק של אזרחים לשחרורם. כל אדם במקום הזה יודע, שאילו הם רצו מעבר לכך, הרי למקום שמגיעים אליו כל יום 100,000 עובדים, לעבור כאן, עם מנטליות של "חייב-אללה" ועם רצון להשמיד, אפשר היה לרומם אותנו באוויר. משמע שזהו מאבק על שחרור שלהם.

אבל מה קורה לנו? קורה לנו אחד הדברים הקשים ביותר בהיסטוריה שלנו. אנחנו הולכים ומתארים את הפלשתינים ואת אש"ף כמפלצת, וככל שאנו מוסיפים צבע על צבע על צבע, כך משתנה דמותנו לאותה מפלצת. כך אנחנו הולכים ואוסרים והורגים וסוגרים אוניברסיטאות ולא מוכנים לפתוח אותן, והורסים שם את התשתית הכלכלית והחברתית, ומגרשים ולוקחים אדמות והורסים — —

בהצהרות של ערפאת מאז דצמבר 1988 יש התקרמות רבה, הרבה מעבר לנוסחת יריב-שם-טוב, שבשכיכלם היא כבר היתה ויתור גדול. אני חושב שהיום ערפאת מבין — ולא בגלל שמיר — שאם הוא רוצה לדבר אל החוגים המתונים בישראל, הוא לא יכול לדבר אתם כלשון הזאת — לא של הפסקת העלייה, לא של זכות השיבה, לא של האמנה הפלשתינית התובעת את השמדתנו, וגם לא של מדינה פלשתינית עצמאית ביהודה, בשומרון ובעזה, שתהווה סכנה עבורנו.

כדי שלא להישאר חייב לך, חבר הכנסת צבן, אשיב על שאלותיך: מפלגת העבודה מתנגדת להגדרה עצמית של הפלשתינים, שפירושה מדינה עצמאית ביהודה, בשומרון ובעזה. מפלגת העבודה גם סבורה, שהחוק לגבי מפגשים עם אנשי אש"ף היה חוק טיפשי מלכתחילה, שלא היה צריך לחוקק אותו מלכתחילה.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):  
למה היא הצביעה בשבילי?

מיכאל בר-זהר (המערך):

צדקתי כמה שאמרתי קודם, שבמקום להקשיב אתם רק צועקים. תקשיב, אומרים לך דבר שרצית לשמוע, תשמע אותו דיטב. התנגדנו לכך. גם בסיעתנו בכנסת יש התנגדות לחוק הזה, ולא צריך היה לחוקק אותו מלכתחילה, ולא אומר את זה אחד מהיונים במערך, תודה לאל.

אורה נמיר (המערך):

למה תודה לאל?

מיכאל בר-זהר (המערך):

תודה לאל שלא רק היונים אומרים את זה. זאני אומר זאת כדי להסביר לו שהדבר מקובל על חלק גדול במפלגת העבודה.

זלמן שובל (הליכוד):

מתחיל להיות קשה להבחין בין אלה לאלה.

מיכאל בר-זהר (המערך):

יש חלק גדול מהכנסת הזאת, מהממשלה הזאת, שלדעתי לעולם לא יסכים לאפשרות של משא-ומתן עם הפלשתינים ועם ערפאת. אולם אני מאמין בדרך השפוייה של אלה שאמרו: אם ערפאת אכן נוקט עמדות מתונות ומשנה את תפיסותיו, נדבר איתו. אבל, כל עוד הוא איננו נוקט את העמדות הללו ואיננו מדבר בשמם של חברי, עדיין אין מקום לשיחות עם יאסר ערפאת.

הי"ר ש' וייס:

תודה רבה לחבר הכנסת בר-זהר. רשות הדיבור לחברת הכנסת שולמית אלוני, כאותו נושא, ואחריה — לחבר הכנסת עוזי לנדאו, כאותו נושא.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני היושבי-ראש, רבותי חברי הכנסת הנושא הוא מדיני ממדדה ראשונה, ומן הדין היה שנתייחס אליו עם הפנים לעתיד.

בדרך-כלל אינני נוהגת להגיב על דברים וזיכרונות של חברי כנסת. אבל כאשר עומד כאן חבר הכנסת מיכאל בר-זהר ומטיף לנו על הטעויות שלנו, קשה שלא לזכור את התלחטות והתלחבות למלחמת לבנון, ואחר כך, כאשר הדבר הזה נכשל, כולו, הוא שינה את דעתו — ואני מכבדת את שינוי דעתו — והעמיד אותנו, את כולנו, דום בכנסת.

אני חושבת שבהרבה דברים כדאי לנו להתבונן נכונה, מפני שאילו שמעה הממשלה בקולנו והתחילה את הדיבור עם

הנתונים לממשל צבאי, אתם מזמינים מהם אי-נסיגה מזכות השיבה הכוללת.

אנחנו אומרים: לא; וציטטו פה את דבריו של חבר הכנסת יוסי שריד, והוא דיבר בעניין הזה בשם כולנו. כולנו עומדים על כך שאין זכות שיבה למדינת ישראל פרופר, ולא מתפשרים על זה. אבל לנו יש זכות להגיד שאנחנו לא מתפשרים על זה, ואנחנו יכולים לתבוע מהם שלא לתבוע את זכות השיבה למדינת ישראל, לשטחה של מדינת ישראל, משום שאנחנו מגבילים את עצמנו בתחום השיפוט של מדינת ישראל ולא בשטחים כבושים. לכן אנחנו יכולים לשבת ולנהל משא-ומתן, ואנחנו יכולים לתבוע מהם לרסן את עצמם לתחום שהוא יהיה תחום הריבונות שלהם.

משפט אחרון, אדוני היושב-ראש, אתם חייבים, עם כל המית רוחכם ועם כל הסנטימנטים, להפסיק ללכת אחורנית ולהסתכל כל הזמן לעבר ולמנות את כל מה שהיה. הגיע הזמן שתסתכלו כלפי העתיד, ושתסתכלו גם קצת בהווה ומסביב לו. לא יתקבל בעולם, וגם לא אצלנו, מעצם ההגדרה של היותנו מדינה דמוקרטית, שיכולה להתקיים אוכלוסייה בלא שיהיה לה ביטוי פוליטי. עצם זכותו של אדם בחברה דמוקרטית היא להיות שותף בקביעת גורלו, וזוהי הזכות לבחור ולהיבחר, ולבחור לנציגות שלו. זוהי הריבונות. אם אינכם רוצים מדינה דו-לאומית, הגיע הזמן שאתם תבינו, שיש פה עם אחר. ההחלטה נתקבלה כבר, ב-1937 הכרנו בכך, ויש לאפשר לו לבנות את חייו ויש כאן דרך לשלום. ואין צורך לפחד.

האלוף וילנאי — שידאג לביטחון לפי קווים שהמדינה קובעת לו, ולא יזכיר לנו מה היה ב-1967 וב-1948, כי העתיד והתקציבים שדרושים להקמת צבא גדול — — — הפלשתינים, אם יקבלו את חירותם, יצטרכו להקים ולשקם את המבנה החברתי והכלכלי שלהם, ובכך אנחנו אולי נווויח הרבה מאוד כמכון-ויצמן של המזרח התיכון.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. חבר הכנסת עוזי לנדאו, בבקשה.

עוזי לנדאו (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אויב — כמו תמיד — אשר צר על עיר ומקבץ להשמידה, יש דרכים מספר לפנינו: לנתח את חומותיה בכוח מבחור, להתיש רוחנית, כלכלית, דיפלומטית, בהצעות פיתוי, כמעשי רמייה, כלוחמה פסיכולוגית, את חושביה מכפנים; או לשטות את מגיניה זה כזה כדי שיעשו הם את מלחמתם, וחלק מהם ישים חבל על צווארם ויחנקו את חושבי העיר.

אש"ף עוסק בימים אלה בכל השיטות האלה. מאז נוסד, ב-1964, הוא ניסה לקעקע בכוח את החומות מבחור, כלשון סעיף 9 באמנה הפלשתינית, המדברת על מאבק מזוין עד שחרורה של פלשתינ, כלשון הכוזה ההיא. החל מינואר 1974 בקהיר, מתוכנית "עשר הנקודות" עוברים ל"תוכנית השלבים", ואש"ף מאמץ ושמ דגש גם כמאמץ דיפלומטי וצבאי כדי להשיג מדרך רגל בטריטוריה עצמאית משלו, שחשמש לו קרש קפיצה. וכלשון סעיף 5 באותה תוכנית הידועה, "תוכנית השלבים" — לאחר הקמתה, המדינה הפלשתינית תשאף להקים איחוד של מדינות העימות כדי להשלים את שחרורה של כל פלשתינ.

אולם, מאז תחילת שנות ה-80 יש מאמץ אדיר, אינטלקטואלי, תורתי, כספי, בניית מבנים וארגונים על-ידי אש"ף, כדי להביא לפיצולה של החברה הישראלית מכפנים.

זלמן שובל (הליכוד):  
איוז שנהא עצמית? מה עם 190 פלשתינים שנרצחו על-ידי פלשתינים?

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):  
בפקודתך, אדוני, ניסו הלילה לשרוף אצלי את המשרד, ומחר גם יהרגו אותי. ובמחנה הזה ידעו לפגוע במשתפי פעולה.

זלמן שובל (הליכוד):

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, אין פרודורה של שאלות ותשובות ותחקיר, זה רק בוועדות הקונגרס האמריקני.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):  
אני רוצה לומר משהו, אדוני היושב-ראש: אני אשה חכמה. אילו היו הכול מסכימים אתי, ייתכן שכבר הייתי ראש ממשלה. העובדה שאני יושבת באופוזיציה היא מהסיבה שאני יודעת, שלא הכול מסכימים אתי. ובכית הזה יש בינינו הסכמה שלא להסכים ועם זאת להקשיב, וגם לקרוא מסמכים. ובמקום לקרוא קריאות אמוצינוליות, אי-אפשר להתעלם מכך שאנחנו מפעילים בצורה ברוטלית את תקנות הגנה לשעת-חירום הידועות לשמצה, שראש המחנה שלכם קרא להן "נאציות", שקראו להן "טורר באמצעות שלטון". בצורה ברוטלית ביותר.

אני מציעה שאנחנו נסתכל גם על פרצופנו וגם על הדוחות המגיעים מכל העולם, ושנאנחנו לא נרחץ בניקיון כפינו שעה שאנחנו עושים מעשים שלא ייעשו, רק מפני שאנחנו הצדיקים תמיד.

והמכתב הזה שלפנינו, שממשלת ישראל מנסה להתעלם ממנו לחלוטין, הוא מכתב של אויב שרוצה לשבת אתנו לשלום. הוא מדבר על שני עמים, הוא מדבר על כך שזו לא טקטיקה אלא זוהי אסטרטגיה, והוא מקווה שאפשר יהיה לבנות פה חברה, שצריך לשבת יחד ולהציל אותנו משפיכות דמים נוספת.

יש בעיה של זכות השיבה. אבל, כיצד בכית הזה זה אחר זה קמים אנשים ומצהירים, שליהודי יש זכות לשבת בכל מקום? אני מבינה שלכל אדם יש זכות לשבת בכל מקום. ובמדינה שקיים בה סכסוך, מי שאומר שליהודים מותר לשבת בחברון חייב להגיד שלפלשתינים מותר לשבת ביפו ובחיפה. זה מה שאתם רוצים? כאשר יהיה שלום ותהייה שתי מדינות, כל אחד יוכל ללכת לכל מדינה שהוא רוצה ולגור בה. אבל מי שהיום חוזר כאן ואומר, שהעולים שמגיעים לכאן לא באים לשבת במדינת ישראל, בגבולותיה ובתחום השיפוט שלה, אלא בשטחים כבושים שהם תחת ממשל צבאי, שנתונים במחלוקת לפי כל חוק ואמנה בין-לאומית, והוא אומר ששם מותר להם לשבת — הוא מזמין מהפלשתינים את הקריאה של זכות השיבה שלהם לכל מקום.

והנה אנחנו שומעים מערפאת דברים מרוסנים יותר מאשר מראש הממשלה שלנו. אנחנו שומעים מערפאת — לא מספק אותי, אבל אנחנו שומעים ממנו דברים מרוסנים יותר מאשר ממחנה הימין שלנו, מפני שהוא אומר: זכות השיבה, עם כל זה שהיא קדושה, והזכות שאתם אומרים שכל אדם מותר לו לשבת בכל מקום, וזו ארצם של שני עמים — הוא מקבל את "ויחלוקו", אתם אינכם מקבלים את "ויחלוקו". משעה שאתם אומרים שמותר להם לשבת בכל מקום בשטחים הכבושים

כלשוננו של אבר-איאד בתחילת שנות ה-80, "ב'אל-וטן", כוויית, מ'24 במרס 1982 — כבר אז הוא אומר: "האדם היהודי הוא בן-אנוש רגיל, שניתן לחדור אליו ולהבקיע את החזית היהודית בנקל. עלינו לעודד כל גוף בישראל, המאמין בזכותו של העם הפלשתיני למדינה ולהידבר עם כל יהודי שניתן להידבר איתו. המפגש עם 'שלום עכשיו' השפיע בכך שגרם לסכסוכים פנימיים בישראל, להריגתם ולפציעתם של ציונים עליידי ציונים ולהפגנות נגד בגין. עלינו לעודד כל מחלוקת בתוך החברה הישראלית, כי היא עשויה לסייע לנו בניצחון".

הציעה לנו חברת הכנסת אלוני לפני כמה דקות לקרוא — מדוע איננו קוראים? אני שואל את חברת הכנסת אלוני, מדוע היא קוראת ומדוע אין היא קוראת את הדברים שחשוב לקרוא אותם.

מאז, הולך המאמץ — — —

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):  
— — — החלטת אלג'יר — — —

עוזי לנדאו (הליכוד):  
חבר הכנסת צוקר, נגיע להחלטות אלג'יר ונגיע לנאומו של ערפאת בזינבה.

חשוב הדבר שהמאמץ הזה לפיצולנו הולך וגובר. על "שלום עכשיו" לא רק דיברו ב-1982, "שלום עכשיו" הוא אולי איל הברזל, חוד החנית למאמץ אש"ף לפצל את החברה הישראלית מבפנים.

לפני שבוע שלח היושב-ראש יאסר ערפאת עוד פיתיון לכתובת המשלבת נאיביות ואיוולת גם יחד — המרכז הבין-לאומי לשלום. באיגרת הזאת כותב ערפאת על היכולת, האפשרות לדון על זכות השיבה על-פי החלטת מועצת הביטחון מס' 194. והנה קופצים ואומרים לנו: הזדמנות גדולה, ראוי לנצל. איך אומר חבר הכנסת צבן — אני רק אזכיר, שהוא ראה בסטלין את שמש העמים — אש"ף השתנה, צריך לנצל את ההזדמנות הזאת, והוא מציע לראש הממשלה להיכנס עמו למשא-ומתן. חבר הכנסת צבן, האם אינך רואה בערפאת שמש עמים חדשה? מדוע אין העין שלך חדה היום לפחות כפי שהיתה אז? אולי אתה טועה?

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):  
חבר הכנסת לנדאו, אתה לא מתבייש?

עוזי לנדאו (הליכוד):  
אינני מתבייש, חבר הכנסת צבן. אינני חושב שאדם — — —

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):  
אתה חסר בושה.

עוזי לנדאו (הליכוד):  
אינני מתבייש. אני חושב שערפאת איננו שונה — — —

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):  
אתה חסר בושה.

עוזי לנדאו (הליכוד):  
מדוע? תאמר.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):  
אתה מייחס לי אמירה, שערפאת הוא שמש העמים.

עוזי לנדאו (הליכוד):  
לא, לא, סליחה, יש כאן אי-הבנה, אני לא אמרתי זאת המסקנה שלי. אני מעמיד דברים על דיוקם.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):  
חבר הכנסת לנדאו, רמז עבה יותר מזה לא יכול להיות.

עוזי לנדאו (הליכוד):  
חבר הכנסת צוקר, אומר לחבר הכנסת צבן, אתה אינך אומר שערפאת הוא שמש העמים. אבל אתה אמרת על סטלין שהוא שמש העמים, וטעית אז.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):  
מה זה שייך? מה הקשקוש הזה?

עוזי לנדאו (הליכוד):  
אומר לך, אם תיתן לי להשיב ואם תקשיב, אולי גם תבין. מי שמייחס לסטלין — מי שחשב עליו בתקופות האפלות ביותר בהיסטוריה — את התכונה של שמש העמים כאשר היה ברור לכול שזוהי טעות חמורה, אפשר שהוא עושה אותה טעות כאשר הוא מתייחס אל ערפאת כאותה תמימות, כאשר האינפורמציה עומדת לפנינו גלויה לגמרי. זה הדבר.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):  
אם זה מה שנשאר לך — — — מצבי טוב.

עוזי לנדאו (הליכוד):  
אני מבקש להמשיך הלאה. אדוני היושב-ראש, השאלה היא באמת, האם — — —

היור"ר ש' וייס:  
חברי הכנסת, אני חושב שהפרק ההיסטורי הזה תם.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):  
— — —

היור"ר ש' וייס:  
אחר כך נברר אם הוא ירצה להשיב ואם יהיה זמן.

עוזי לנדאו (הליכוד):  
זה לא משחק שחמט סימולטני. אני מוכן, אבל בתנאי שיהיה לי מספיק זמן.

עמנואל זיסמן (המערך):  
מוסולני הוא שמש העמים.

עוזי לנדאו (הליכוד):  
אתה מדבר על אחד מהם. אני דיברתי על מי שהאמין שסטלין הוא שמש העמים.

היור"ר ש' וייס:  
הצד הסולארי של הדיון הזה הסתיים.

עוזי לנדאו (הליכוד):  
השאלה היא, האם לפנינו אש"ף חדש, או שהתרגיל הוא חדש. האם השינוי הוא מהותי, או שהצעד שלפנינו הוא טקטי? השאלה היא, כיצד מגלים את טיבו האמיתי של אש"ף.

לצורך זה, אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, צריך להתבונן בשני דברים: האחד — בצופן הגנטי שקובע את התנהגות הגוף כולו. והצופן הגנטי הוא האמנה הפלשתינית, כפי שאמר חבר הכנסת מיקי בר-זהר. הדבר השני שיש לעשות הוא לבחון את הנסתר בעומק הלב של אש"ף.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):  
חבר הכנסת לנדאו, אתה זוכר שפעם מישור כתב עליך בעיתון "צופן גנטי" וכמה נעלבת?

אש"ף בישראל, לא בהחלטות המועצה הלאומית הפלשתינית באלג'יר ולא בנואם ערפאת באו"ם בז'נבה."

ומה אומר ערפאת על הטרור? הרי אומרים שהוא חיסל את הטרור. אני לא אכנס לפרטים, רק אקרא. בדוח יועץ ראש הממשלה לטרור, שיצא בנובמבר האחרון — לא רק בדיבורים יש שקר גמור, אלא גם את מעשי הטרור, עשרות בהם, אנחנו חשים בתוך ישראל שבגבולות "הקו הירוק". למשל, על הלשון הכפולה בביטוי "קאדוק", כאשר באו ושאלו אותו למה הוא התכוון, האם באמת יש שינוי גישה בלחס לאמנה הפלשתינית, אומר ערפאת, כאשר הוא נלחץ על-ידי כתב "לה פיגור", בסוף אפריל 1989: "אין לי הסמכות להכניס בעצמי שינויים באמנה". חבר הכנסת צוקר, הצופן הגנטי נשאר כפי שהוא.

על השלום בצדנו אומר ערפאת, בינואר 1989, אחרי אלג'יר ואחרי ז'נבה: "פלשתינאים מולדת הפלשתינים" אש"ף מציע לא שלום של החלש, אלא שלום של צאלח א-דין."

ומהו שלום של צאלח א-דין בתפיסה המוסלמית? ב-1192 חתם צאלח א-דין על שלום עם הצלבנים. אבל, זמן קצר לאחר שחתם אותו תקפו המוסלמים את הצלבנים וסילקו אותם. זהו השלום המונח בראשו של ערפאת.

אמור מעתה, כל עוד האמנה הפלשתינית בעינה, הנחש נותר נחש, והוא רק בוגר יותר, הוא רק מנוסה יותר, הוא רק זהיר יותר. והוא יוסיף לשופנו עקב אם אנחנו לא נשופנו ראש.

האם הוא מתן? אותן מטרות שקובעות אם גוף הוא מתן או לא נותרו בעינן, ללא שינוי.

האם הוא חדש? דרכיו חדשות. קודם ביקש רק להשימדינו כשרפה, עכשיו גם בחניקה וגם בהרדמה.

היו"ר ש' וייס:

זה משפט מצוין לסיום. הוספתי לך שתי דקות.

עוזי לנדאו (הליכוד):

כבוד היושב-ראש, יש לי משפטים נהדרים לסיום אם רק תרשה לי להוסיף.

היו"ר ש' וייס:

כל משפט שלך הוא טוב לסיום. אני חושב שסיימנו. הוספתי לך כהונה וכהנה.

עוזי לנדאו (הליכוד):

אני מודה לכבוד היושב-ראש, האמת היא שהנושא הזה הוא נושא רציני מאוד. כאשר דנים בנושא כזה, ראוי להיכנס לעומק הדברים. חברת הכנסת אלוני ביקשה להיכנס לציטוטים ולדיבורים, ממש לבחון נקודות, אבל את זה נצטרך לעשות בהזדמנות אחרת.

היו"ר ש' וייס:

אני חושב שהארגומנטציה שלך הוכנה והיא היתה חזקה מאוד.

עוזי לנדאו (הליכוד):

אני מבקש שייכתב בפרוטוקול שכבוד היושב-ראש סבור שהארגומנטציה שלי חזקה, תודה רבה.

היו"ר ש' וייס:

לשיטתך.

עוזי לנדאו (הליכוד):

מדוע אתה מקלקל?

עוזי לנדאו (הליכוד):

לא נעלבתי, פשוט השבתי לו שהוא טועה, והיתה טעות עובדתית במה שהוא כתב. אני לא נעלב מכך שכותבים על צופן גנטי. אם היית נזכר במה שהיה כתוב במאמר במדויק, היתה קריאת הביניים שלך יכולה להיות באמת יותר חדה. לא זכרת, לא הצלית לך, חבר הכנסת שריד.

הדבר השני שיש לבחון הוא, מה יש לערפאת בעומק הלב. זאת ניתן לראות על-ידי השוואת הדברים שהוא אומר באנגלית, ליצוא, לבין מה שהוא אומר בערבית, למחנהו, לביתו שלו. ראשון ראשון ואחרון אחרון.

ראשון — זו האמנה הפלשתינית. היא בעצם קובעת לשם מה קיים אש"ף. כל סעיפיה היסודיים, הבסיסיים, הקובעים את מערכת יחסיו של אש"ף עמנו — על השמדת ישראל הם מדברים, על שלילת זכותה להתקיים, על הציונות שהיא גזענות, על השיבה הפלשתינית, על החזרת היהודים לארצות מוצאם, כמשתמע ממנה.

מבחינה זו אני מסכים לחלוטין עם מה שאמר ידידי, חבר הכנסת מיקי כר-זהר. אם יבוא שם שינוי, יהיה כל הסיפור שונה. את כל הסעיפים האלה אפשר לשנות ברוב של שני-שלישים באמנה. כל מה שמעבר לזה הוא לבוש, קישוט, דקורציה. הנחש יכול להשיל את עורו אלף ואחת פעמים, אבל כל עוד האמנה הפלשתינית היא על כנה, הנחש עדיין נחש.

הנקודה השנייה שיש לשים אליה לב היא כפל הלשון באנגלית ובערבית. אולי נתחיל דווקא בערבית. אני מצטער על שחברת הכנסת אלוני, שכל כך הציעה לנו לראות, להסתכל, לבדוק מה כתוב בכתובים, מה אש"ף כותב, איננה נמצאת כאן, שמה היתה — — —

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

עוזי לנדאו (הליכוד):

אין לי טענות, אני יודע שיש לחברי הכנסת התחייבויות נוספות. אני אומר שאני מצטער.

חגי מירום (המערך):

אתה יכול לעבור גם לצרפתית.

עוזי לנדאו (הליכוד):

אני יכול לעבור גם לצרפתית. למה לי? תן לי את המעט להוציא ממה שהבאתי. חבר הכנסת מירום, אולי גם אתה תשמע.

ובכן, יש חביב השמאל בארץ, נביל שעת', ומה הוא אמר, לא לפני נאומו של ערפאת, ולא לפני ועידת אלג'יר, הוא אמר אחר כך, במרס 1989, ב"אלאנבאא", בכוויית: "לא הוכל לזכות בתמיכת העולם אם תאמר שרצונך להשליך את היהודים לים. תשיג את תמיכת העולם אם תאמר שאתה נאבק למען השלום". ומאו, משמעות הדבר היתה דברי שבח לאמירת האמת בערבית, ולאמירת שקר באנגלית.

על כן אין זה מפליא שרבים בתוכנו נתפסו לחלקת הלשון הכפולה הזאת, האומרת שאש"ף מכיר בישראל, שאש"ף זנח את הטרור, שהוא מוכן לשלום בצדנו. ראוי לראות מה הם אומרים בערבית כאשר הם מדברים בבית.

ובכן, על ההכרה בישראל אומר אבו-יאדא, בפברואר 1989, חבר הכנסת רדי צוקר, אחרי ז'נבה ואחרי ועידת אלג'יר, מה אומר אבו-יאדא? — הוא אומר: "לא היתה הכרה של

**עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):**  
אתה לא מדויק.

**השר לאיכות הסביבה ר' מילוא:**  
מה אני לא מדויק? זה לא 180, אלא 179?

**עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):**  
ערפאת הוציא הודעה פעם אחר פעם שהוא מתנגד לזה ומגנה את זה, והוא הוציא הוראות שלא לעשות את זה עוד.

**דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):**  
חבר הכנסת דראושה, אני הייתי מנסח אחרת את הודעות הגינוי.

**השר לאיכות הסביבה ר' מילוא:**  
אינני רוצה להיכנס פה למחלוקות. אבל, חבר הכנסת דראושה, אני מציע לך שלא להתעטף באדרת הזאת. מפני שערפאת ואש"ף לא גינו את זה. ולא רק שהם לא מגנים את זה, אלא יודעים היטב שהם מעודדים את הפעולות האלה ועומדים מאחוריהן לאורך כל הדרך.

**עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):**  
אתה יכול להגיד את זה, אבל זה לא כך.

**השר לאיכות הסביבה ר' מילוא:**  
סגנו של ערפאת, אבו-יאד, הצהיר ב-11 בפברואר 1989: "לא היתה הכרה בישראל. לא בהחלטות המועצה הלאומית הפלשתינית באלג'יר ולא בנאום ערפאת ב'נבה".

לאור כל השנה-ורבע מאז, כדיבורים ובמעשים, בהצהרות ובנאומים, לא סטו ערפאת וחבריו במאומה מדרכם הרצחנית ומן השקר וההונאה שאפיינו אותם מראשית דרכם.

אופייני לדרכם של אש"ף ושל ערפאת, שבאותה איגרת ששיגר ערפאת, חברת הכנסת אלוני, שעליה את דיברת ולדעתי נתפסת כאן לטעות — הוא חזר והדגיש את עקרון "זכות השיבה", שאש"ף דוגל בו מאז הקמתו. כל מה שהוא עשה נוסף על זה, ובשל כך הוא זכה לקריאות היד ויעידור מאנשים, שכנראה אינם רואים את המציאות — הוא אמר שהוא מוכן לדון בדרכים למימוש זכות השיבה. הוא לא ויתר על זכות השיבה, הוא לא אמר שהוא נסוג מהדרישה לזכות השיבה. הוא אמר שהוא מוכן לדון בדרכים למימוש זכות השיבה. וזאת הסיבה לשמחה שאנחנו רואים כאן, וזאת הסיבה למסיבה הזאת שאנחנו רואים.

**דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):**  
כלומר, הזכות הזאת היא לא מוחלטת ואפשר לממש אותה בכל מיני דרכים, בכלל זה פיצויים. זה שינוי מהותי. אולי הוא לא מספק, אבל הוא שינוי מהותי.

**השר לאיכות הסביבה ר' מילוא:**  
חסלח לי מאוד. זכות השיבה שהוא דיבר עליה בעבר, חבר הכנסת צוקר, נשארה אותה זכות שיבה, ללא כל שינוי. הוא לא אמר שהוא מוכן להמיר אותה בשום דרך שהיא. הוא רק אמר שהוא מוכן להתדיין על הדרכים למימושה של זכות השיבה, לא של הזכות לקבל פיצויים.

**דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):**  
לפי התפיסה שלהם זו מהפכה.

**עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):**  
זה שינוי מאוד יסודי.

**היו"ר ש' וייס:**

השר רוני מילוא, בבקשה. יש לך פה הזדמנות היסטורית להצהיר הצהרה היסטורית. יש פה הצעות חשובות להכיר באש"ף וכן הלאה. תוכל להפתיע אותנו עכשיו. בבקשה. זה יהיה מאוד מעניין.

**השר לאיכות הסביבה ר' מילוא:**

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני חייב לומר בראשית דברי, שכיחודי, כישראלי וכאדם אני מופתע מאוד, שחברי כנסת במדינת ישראל הריכונית מצאו לנכון להכיר בדברים, שיש בהם משום הבעת אמון בדבריו של אדם, שכל מה שמאפיין אותו הוא שפיכת דם של אלפי בני-אדם חפים מפשע, אדם, שמה שמאפיין אותו זה רצח ברם קר, והתמחות בהונאה, בשקר ובתרמית, שכמותם היו מעטים בתולדות האנושות. רגעים אלה של הבעת אמון בדבריו של רב-המרצחים הזה, ערפאת, אינם מוסיפים שום כבוד לדיון הזה ולבית הזה.

ב-15 בדצמבר 1988 עמד מנהיג המחבלים ערפאת מול זרקורי התקשורת מכל קצווי העולם וידקלם שתי הצהרות והבטחה אחת. הוא אמר: אש"ף לא יפסיק את המאבק של ישראל, מקבל את החלטות מועצת הביטחון 242 ו-338 ומבטיח לחדול מטורו.

לא עברו ימים רבים, והתברר שהצהרותיו והבטחותיו של רב-המחבלים הזה מיתוספות על שורה ארוכה של דברי שקר מפיו. ערפאת עצמו הכחיש לאחר מכן, שהבטיח אי-פעם להפסיק את מה שכינה "המאבק המזוין". כך, ב-2 ביוני 1989 הצהיר באוזני סוכנות AP: "אש"ף לא יפסיק את המאבק הצבאי". יתר חבריו בהנהגת המחבלים הצהירו דברים דומים, ואף הגדילו לעשות בהסתה, כדי להגביר את הטרור נגד יהודים.

הארגון של ערפאת, "פתח", התכנס באוגוסט 1989 וקיבל החלטות הסותרות לחלוטין את ההבטחות מדצמבר 1988. בהחלטות ועידת "פתח" נאמר, בין היתר, שהפשע של הפלישה הציונית לפלשתינ הושלם "עם כינון מדינת היישוב הציונית בשנת 1948". ועוד נאמר בהחלטות הארגון, שהוא יפעל "להמשך הגברתה והשלמתה של הפעולה המזוינת ושל כל צורות המאבק לחיסול הכיבוש הישראלי והציוני של אדמת פלשתינ הכבושה". חברת הכנסת אלוני, אני מדבר כאן על החלטה מדצמבר 1988, המדברת על אדמת פלשתינ הכבושה כולה, לא על הפרדה בין גדה לבין 1948 לבין 1967.

**תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):**  
זו המצאה שלך. זה לא מה שכתוב שם.

**היו"ר ש' וייס:**

חבר הכנסת תופיק טובי, לך יש הצעה אחרת. תהיה לך הזדמנות לבטא את עמדתך, אם כי בתמציתיות.

**שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):**

**השר לאיכות הסביבה ר' מילוא:**

אנחנו מדברים כאן על החלטה כלשונה, מלה כמלה.

במהלך שנת 1989 היו למעלה מ-20 ניסיונות חרידה של מחבלים או תכפפות טילים על ישראל מגבולות לבנון. ירדן ומצרים, עליידי קבוצות המשתייכות לפלגי אש"ף השונים, ובכללן "פתח" עצמו. מאז השמיע אותו ערפאת את הבטחותיו, נרצחו 180 ערבים עליידי שליחיו ועושי דברו של ערפאת ושל חבריו העומדים בראש ארגוני הטרור.

עמנואל זיסמן (המערך):

אם נכון מה שאמר השר מילוא, יש שינוי בעמדה של ערפאת.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת זיסמן, יש לך הצעה אחרת, שם תוכל להתבטא. זה לא תחקיר כאן. הסדרים במליאה שונים מאשר בוועדה.

השר לאיכות הסביבה ר' מילוא:

אדוני היושב-ראש, אין כדברים האלה שום חידוש, יש בהם חזרה על כל מה שנאמר כאמנה של אש"ף, כפי שהתייחס אליה כאן בהרחבה חבר הכנסת עוזי לנדאו.

אולי הביטוי המקיף והחושפני ביותר לאמת של ערפאת ושל אש"ף מצוי בדברים שפרסם אחד ממקורביו רק לפני ימים ספורים, והיה כדאי שגם מציעי ההצעות ישמעו את הדברים. לפני ימים ספורים פורסם בביטאון של אש"ף, "שוואן פלשתינה", מאמר של ד"ר אסעד עבד אל-רחמן, חבר המועצה המרכזית של אש"ף. באותו מאמר הוא אומר, בין היתר — ופה אני אומר את הדברים במיוחד באוזני חברי במערך, חברי לקואליציה: "עיקרה של אסטרטגיית השלום החדשה הוא, שהמפנה הפוליטי הערבי-הפלשתיני הוא הצעה של שלום הנובעת מאמונה ערבית, כי השלום, אם יביא להקמת מדינה פלשתינית ריבונית, רק הוא יוכל, ולו בהדרגה, לפורר את המסגרת הציונית-היהודית של מדינת ישראל. אם צעד כזה יוגשם, אזי ההתפתחות הזו תאפשר יותר מכל גורם חיצוני אחר להתקדם לעירן של החסיסה הערבית המיוחלת, דבר שיש בו כדי להבטיח את הריסת המסגרת הפוליטית של המפעל הציוני". זה ציטוט מלה במלה מדבריו של אחד האנשים המרכזיים באש"ף, חבר המועצה המרכזית של אש"ף, אשר פורסמו בעיתון רשמי של אש"ף לפני ימים ספורים, אחרי אותה הצהרה, שכשמחה וששון כאלה הביאו אותה כאן החברים שהביאו.

עמנואל זיסמן (המערך):

גם בליכוד יש גוונים.

חסיין פארס (מפלגת הפועלים המאוחדת):

— — —

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

— — —

השר לאיכות הסביבה ר' מילוא:

אני רוצה להציע, אדוני היושב-ראש, שאת הצעותיהם של חברת הכנסת אלונה וחבר הכנסת צבן הכנסת תסיר, לאור הדברים שנאמרו —

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

זה לא הגיוני, אי-אפשר להבין את דברי חברי הכנסת לנדאו ובריהור בלי — — —

השר לאיכות הסביבה ר' מילוא:

אפשר להבין טוב מאוד את הדברים. אפשר להבין אותם היטב.

— — ואילו את הצעותיהם של חבר הכנסת בריזה וחבר הכנסת לנדאו אני מציע להעביר לוועדת החוץ והביטחון.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. הצעות אחרות. אני מזמין עכשיו את חבר הכנסת זיסמן. השר ביקש להסיר ואתה ביקשת להסיר, לכן יש אחרות דעות ולכן אין לך הצעה אחרת.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):  
הוא ביקש להעביר לוועדה.

עמנואל זיסמן (המערך):

ביקשתי להסיר את הצעתו של חבר הכנסת צבן מסדר-היום.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת זיסמן, אתה ביקשת להסיר, ומכיוון שגם השר ביקש להסיר, יש אחדות דעות קואליציונית, ולכן אין לך הצעה אחרת.

חבר הכנסת דראושה ביקש להעביר לוועדה את הצעתו של חברת הכנסת שולמית אלונה. בבקשה.

קריאה:

תעמיד את ההצעות להצבעה.

היו"ר ש' וייס:

מייד, זה לפי סדר ההצעות, לא לפי סדר הנרשמים.

עבד-אללה דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):  
אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מבקש להעביר לוועדה את ההצעה של חברת הכנסת שולמית אלונה, שהיא הצעה הגונה ויש צורך לדון בה. האיגרת של ערפאת וגם מה שהיה לפני האיגרת הזאת מסמנים תפנית חיובית ומבורכת בעמדתו של העם הפלשתיני. אש"ף, כנציג כלעדי ולגיטימי של העם הפלשתיני, הכיר בזכות הקיום של מדינת ישראל, קיבל את החלטה 242 ואת החלטה 338, גינה את הטרור, והוא פועל לקידום תהליך השלום והוא מוכן למפגש קהיר. לכן משונה מאוד שהשר שמייצג את הממשלה מבקש להסיר הצעה כזאת.

אני מבקש להעביר את הצעת חברת הכנסת אלונה לוועדה, כי זוהי הצעה טובה, שפויה, היכולה לקדם את הדיונים ואפשרות לקידום תהליך השלום באזור.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. חבר הכנסת זיסמן חזר בו אחרי לבטים קשים מאוד, ויש לו הצעה דרמטית אחרת. בבקשה.

עמנואל זיסמן (המערך):

כימים אלה — — —

היו"ר ש' וייס:

מה היא הצעתך?

עמנואל זיסמן (המערך):

להעביר את הצעת חבר הכנסת צבן לוועדה.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

לעולם לא אשכח אותך.

היו"ר ש' וייס:

אתה רואה איוו השפעה היתה לך?

עמנואל זיסמן (המערך):

אני רוצה להגיד לך, מתוך אילו נימוקים.

אני חושב שיש ויכוח היסטורי בתנועת העבודה, ובוויכוח ההיסטורי הזה מפ"ם שגתה פעמים רבות, וגם עכשיו היא שוגה. לכן ההצעה של חבר הכנסת יאיר צבן ראויה להידון בכוכב ראש.

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

צריך להעביר אותה לוועדת החוץ והביטחון של המערך.

קריאה:

האם תיבדקנה גם השגיאות של אחרות העבודה?

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת זיסמן, יש כאן שאלה דרמטית, האם שם תיבדקנה גם השגיאות של אחרות העבודה.

עמנואל זיסמן (המערך):

אחרות העבודה טעתה הרבה פחות.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. או.קיי. נבדוק את זה בוועדה.

עמנואל זיסמן (המערך):

אבל מפי"ם שנתה רבות. אני מבקש להעביר את ההצעה של חבר הכנסת יאיר צבן לוועדה.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. רשות להצעה אחרת לחבר הכנסת תופיק טובי. היום זה באמת דיון היסטורי החוזר אל השורשים שלנו. בבקשה.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, מציע אני להסיר את הצעתו של חבר הכנסת לנדאו מסדר-היום, והייתי מוסיף ואומר, שיש להוריד גם את הצעת חבר הכנסת בריזהר מסדר-היום.

היו"ר ש' וייס:

זה מופרז, אתה יכול רק אחת.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

כי היא ביטוי לעמדת הסירוב לפגוש את העם הפלשתיני בביטויי הנהגתו לשלום אמת המבוסס על הכרה הדדית בזכותם של שני העמים לקיום עצמאי ריבוני, תוך הכרה הדדית. כזאת היתה האיגרת ששלח יאסר ערפאת בשם אש"ף למנהיגים היהודים שהתכנסו בירושלים. שני המציעים שהזכרתי מנסים להעלות קול היסטרי מול כל קול שלום אשר עולה וכוקע כיום בהתמדה מפי אש"ף, מפי ראשי אש"ף, כפי שמוכח הדבר מאז החלטת המועצה הלאומית הפלשתינית באלג'יר ועד איגרתו של יאסר ערפאת.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת תופיק טובי, סיימת שתי דקות, וכאן יש תלונות מדוע אפשרתי לך להאריך.

עוזי לנדאו (הליכוד):

נכון.

היו"ר ש' וייס:

אני רוצה להסביר. חברי הכנסת, יש לי הסבר תקנוני. כעצם מותר לו להציע להסיר שתי הצעות אם אין הצעה אחרת. על כן זה היה נאום להסרה של שתי ההצעות, גם של חבר הכנסת בריזהר וגם של חבר הכנסת לנדאו.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אני מבקש לצלצל לפני ההצבעה.

היו"ר ש' וייס:

אומרים לי שהפעמונים צלצלו פעמים מספר. הא ראייה —

—

קריאה:

אפשר לצלצל עוד.

היו"ר ש' וייס:

אבל לא מוכרחים. חברי הכנסת, אנחנו מתחילים. על כל הצעה לסדר-היום תהיה הצבעה נפרדת, כי גם לגבי הצעתו של חבר הכנסת בריזהר יש כעצם הצעה של חבר הכנסת תופיק טובי להסירה מסדר-היום. תקנונית זה מותר לו, ועל כן הוא קיבל כפל זמן.

חברי הכנסת, ההצעה של חבר הכנסת יאיר צבן. חבר הכנסת צבן, האם אתה מסכים להעביר את הצעתך לדיון בוועדה? האם אתה מסכים להצעה של חבר הכנסת זיסמן להעביר את הצעתך לוועדה?

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

לאיוו ועדה הוא הציע להעביר את הצעתי?

היו"ר ש' וייס:

אני מניח שלוועדת החינוך, כי הוא ביקש בירור היסטורי.

חבר הכנסת זיסמן, לאיוו ועדה הצעת להעביר את הצעתו?

עמנואל זיסמן (המערך):

לוועדת החוץ והביטחון.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת צבן, לוועדת החוץ והביטחון. אתה מסכים?

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

מסכים.

גאולה כהן (התחיה):

באמצע ההצבעה אין הצעות.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אני מציע גם הצבעה שמית.

היו"ר ש' וייס:

הצבעה שמית — רק כשיש 20 חותמים.

חברי הכנסת, אני מבקש שלא לדבר. אנחנו מצביעים. חבר

הכנסת צוקר, לא להפריע.

חיים קורפו (הליכוד):

צריך לאפשר לשר לומר מה הוא הציע.

היו"ר ש' וייס:

השר הציע, ואחזור על הצעתו. אין זו חוכתי אבל אעשה זאת ליד כל הצעה, והרי זה ברור מאליו.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

על כל הצעה.

היו"ר ש' וייס:

בוודאי. תודה על ההערות. כבר עשיתי את זה פעם אחת לפני שנייה אחת. אנחנו מצביעים על הצעתו של חבר הכנסת יאיר צבן. יש כאן שתי הצעות — של השר להסיר ושל חבר הכנסת עמנואל זיסמן להעביר לוועדת החוץ והביטחון. אנחנו מצביעים כך: אני מצביע על הצעתו של השר. אם היא תוכה לרוב — ההצעה תוסר. אם לא — היא תעבור לוועדת החוץ והביטחון. זאת היא החלטתי.

קריאות:

מה ההצעה?

היו"ר ש' וייס:

הצעת השר היא להסיר. אינכם שומעים? עשר פעמים חוזרת, לא אחזור עוד. להסיר פירוש נגד, פירוש צבע אדום

חברי הכנסת, מי שמצביע בעד — המשמעות היא שההצעה עוברת לוועדת החוץ והביטחון. מי שמצביע נגד — המשמעות היא שמתקבלת הצעתו של חבר הכנסת חופיק טובי להסיר את ההצעה מסדר-היום. אנו עוברים להצבעה, מס' 4.

#### ה צ ב ע

- בעד ההצעה להעביר את  
הנושא לוועדה — 40
- בעד ההצעה שלא לכלול  
את הנושא בסדר-היום — 4
- נמנעים — 3
- ההצעה להעביר את הנושא שהעלה חבר  
הכנסת מ' בריזהר לוועדת החוץ והביטחון  
נתקבלה.

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, 40 חברי כנסת חמכו בהצעת השר, ולכן ההצעה עוברת לדיון בוועדת החוץ והביטחון.

אנו עוברים עכשיו להצבעה הבאה, על הצעתה של חברת הכנסת שולמית אלוני. השר הציע להסיר את ההצעה מסדר-היום. חבר הכנסת דראושה הציע להעבירה לדיון בוועדת החוץ והביטחון. חברת הכנסת אלוני, את מסכימה שהצעתך תועבר לוועדת החוץ והביטחון?

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):  
אני מסכימה.

היו"ר ש' וייס:

אם כן, אנו עוברים להצבעה. הצבעה זו דומה הפעם הזאת לגמרי להצבעה על הצעתו של חבר הכנסת יאיר צבן, מבחינת הטכניקה. לפיכך, מי שמצביע נגד הוא בעד הצעת השר. מי שמצביע בעד, הוא בעד העברת ההצעה לוועדת החוץ והביטחון. נא להצביע, הצבעה מס' 5.

#### ה צ ב ע

- בעד ההצעה להעביר את  
הנושא לוועדה — 17
- בעד ההצעה שלא לכלול  
את הנושא בסדר-היום — 29
- נמנעים — אין
- ההצעה שלא לכלול את הנושא שהעלתה  
חברת הכנסת ש' אלוני בסדר-היום של הכנסת  
נתקבלה.

היו"ר ש' וייס:

29 התנגדו, 17 היו בעד, אין נמנעים, לפיכך ההצעה הוסרה מסדר-היום.

חסיין פארס (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אדוני היושב-ראש, היתה תקלה בכפתורי ההצבעה.

היו"ר ש' וייס:

אם כן, אני מבקש להוסיף את שמו של חבר הכנסת פארס, שאני מבין כי היה בעד, ולפיכך היו 18 בעד, וכך יירשם בדפי הכנסת.

— לאלה שמבקרים בפעם הראשונה במליאה. זאת הצבעה שלישית.

השר לאיכות הסביבה ר' מילוא:

מי שהוא בעד הסרה, איך הוא מצביע, בעד או נגד?

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, אסביר. אסביר בלי עצות. אסביר לאט, כאילו זו ההצבעה הראשונה בכפתורים. יש כאן שתי הצעות.

קריאות:

— — —

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, בהצבעות כאלה קורה לנו דבר מוזר. חברי כנסת באים בהמוניהם מהמזנון ומחדריהם, ואני צריך כל פעם לחזור. זאת הפעם האחרונה שאני חוזר, ונגמר העניין.

עבדי-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):  
לא הבינו.

היו"ר ש' וייס:

שנה ורבע יש הצבעה אלקטרונית, חבר הכנסת דראושה. למי שלא מבין — אני מסיים את חפיקידי כאן בשעה 14:30 ואתן לו שיעור פרטי. תודה רבה.

חברי הכנסת, אנחנו מצביעים על הצעתו של חבר הכנסת יאיר צבן. ההצבעה היא כזאת: ההצעה של השר היא להסיר את ההצעה, ויש הצעה אחרת של חבר הכנסת זיסמן להעביר את ההצעה לוועדת החוץ והביטחון. אנחנו מצביעים על הצעתו של השר. אם היא תזכה לרוב — ההצעה תוסר, אם לא — היא תועבר לוועדת החוץ והביטחון. המשמעות היא, שמי שמצביע אדום הוא בעד הסרה ומי שמצביע ירוק כאילו מצביע בעד העברת ההצעה לדיון בוועדת החוץ והביטחון. מי שמצביע צהוב לא מצביע כלום. תודה רבה. ההצבעה השלישית החלה.

#### ה צ ב ע

- בעד ההצעה להעביר את  
הנושא לוועדה — 16
- בעד ההצעה שלא לכלול  
את הנושא בסדר-היום — 27
- נמנעים — אין
- ההצעה שלא לכלול את הנושא שהעלה חבר  
הכנסת י' צבן בסדר-היום של הכנסת נתקבלה.

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, 27 הצביעו נגד, ולפיכך ההצעה הוסרה מסדר-היום. אנו עוברים להצבעה על הצעתו של חבר הכנסת מיכאל בריזהר. השר הציע להעביר אותה לוועדת החוץ והביטחון, וחבר הכנסת חופיק טובי הציע להסיר אותה מסדר-היום. חבר הכנסת בריזהר, האם אתה מסכים להעביר את הצעתך לוועדה?

מיכאל בריזהר (המערך):

אני מסכים.

פסח גרופר (הליכוד):

מה זה בעד ומה זה נגד?

היו"ר ש' וייס:

אני מבקש להקשיב, ומי שאיננו מסוגל להבין, שיוציא מסקנות אישיות. שנה וחצי קיימת ההצבעה האלקטרונית.

מסדר-היום. אתם כבר יודעים את צבע הכפתורים. נא להצביע, הצבעה מס' 6. נא לא לצעוק, חבר הכנסת גרוסר.

#### ה צ כ ע

בעד ההצעה להעביר את

הנושא לוועדה — 31

בעד ההצעה שלא לכלול

את הנושא בסדר-היום — 13

נמנעים — אין

ההצעה להעביר את הנושא שהעלה חבר

הכנסת ע' לנדאו לוועדת החוץ והביטחון

נתקבלה.

היו"ר ש' וייס:

נתקבלה הצעתו של השר, והנושא יידון בוועדת החוץ והביטחון. 31 בעד, 13 נגד, אין נמנעים. תודה רבה. חברי הכנסת, חם ונשלם הטיפול בנושא הזה.

### ז. הצעות לסדר-היום

#### מינוי שר העבודה והרווחה

אגודת ישראל, שהיא פורשת מהקואליציה, סגן שר העבודה התפטר, והמשרד נשאר ללא שר.

מטבע הדברים, צריך היה ראש הממשלה למנות מייד שר מתוך ממשלתו הרחבה, שר שיקבל על עצמו את הטיפול בתיק חשוב זה. אלא שלא היה ברור אם הפרישה של אגודת ישראל היא סופית. על כן אפשר היה לכאורה למצוא הצדקה לכך שראש הממשלה לא הזדרז למנות שר עבודה ורווחה חדש. המגעים בין הליכוד לבין אגודת ישראל נמשכו כמה חודשים, עד שהתכבר מעבר לכל ספק שאגודת ישראל פורשת מן הקואליציה.

אז היה כמובן טבעי הדבר, שראש הממשלה ימנה מתוך ממשלתו הרחבה שר עבודה ורווחה. אלא שהעניין כאילו נשכח מראש הממשלה. השר מילוא נתבקש על-ידי ראש הממשלה לשמש בין שאר תפקידיו הרבים גם ממלא-מקום, או בפועל לשים עין על התיק, להשיב על שאלות והצעות לסדר-היום.

והנה, לא חל כל שינוי מלבד אולי שינוי אחד, שינוי חיובי, והוא מינויו של מר שמואל סלביץ למנכ"ל משרד העבודה והרווחה. אגב, הוא זוכה לשבחים רבים על עבודתו, ואני מצטרף לשבחים האלה. אולם ברור שמינוי מנכ"ל לא יכול לבוא במקום מינוי שר. הדבר מודגש והוא נאמר גם על-ידי המנכ"ל עצמו, שחסר שר במשרד העבודה והרווחה.

לפני כמה ימים הגיעה בשורה: ראש הממשלה מינה שני שרים כדי לדרון בעניין מינויו של שר. הוא מינה את השרים מרידור ושחל, והם נתבקשו לדרון במינוי שר עבודה ורווחה. קודם כול, יש לברך את ראש הממשלה על כך שהוא נזכר בתיק האומלל הזה. אבל הוא היה צריך למנות שני שרים כדי לראות באמת איך אפשר לפתור את הבעיה המסובכת הזאת, למנות שר עבודה ורווחה מתוך ממשלה של 26 שרים.

למותר לומר מה קרה במשך הזמן הזה בענייני העבודה והרווחה בארץ. האבטלה גואה. היא גואה מיום ליום, היא גואה גם בגלל העלייה, אם כי אנחנו מקווים שבסופו של דבר

ידוך צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):  
אדוני היושב-ראש, יש תקלה בכפתורי ההצבעה אצל חברי הכנסת ככל השורה הזאת.

קריאה:

התקלה היא בראש.

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, אני מבקש להוסיף עוד שלושה על אלה שהצביעו בעד, והתוצאה תהיה, אם כן — 20 בעד. חברי הכנסת, אני מבקש להפסיק להתחכם, הנושא הוא רציני.

אנו עוברים להצבעה על הצעתו של חבר הכנסת עוזי לנדאו. אני מבקש לא לתת עצות בקול רם. חברי הכנסת הם אנשים נבונים ויודעים איך להצביע. הצעת השר היא בעד, הצעת חבר הכנסת תופיק טובי היא נגד. אנו מצביעים תחילה על הצעת השר. מי שמצביע בעד, המשמעות היא בעד העברה לוועדה. מי שמצביע נגד, המשמעות היא בעד הסרת הנושא

היו"ר ש' וייס:

אנו עוברים לנושא הבא: מינוי שר העבודה והרווחה. הצעת לסדר-היום מס' 2727, 2730 ו-2734. אני מזמין את חבר הכנסת אברהם שריר להעלות את הצעתו. הואיל והוא איננו, אני מזמין את חבר הכנסת יצחק לוי להביא את הצעתו באותו נושא.

יצחק לוי (המפלגה הדתית הלאומית):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, הכול תלוי במזל, אפילו ספר תורה שבהיכל — כך כתוב. נראה שבממשלה הזאת אין מזל לתיק העבודה והרווחה. כמובן, העניין אינו תלוי במזל, הוא נתון בידי אדם, ובמקרה זה הוא נתון בידי אדם אחד — בידי ראש הממשלה.

ראו מה קרה במשך הקדנציה הזאת למשרד העבודה והרווחה.

אורה נמיר (המערך):

מי משיב על הצעה זו?

היו"ר ש' וייס:

השר מילוא.

אורה נמיר (המערך):

מסכן.

יצחק לוי (המפלגה הדתית הלאומית):

הוא ממונה על תיק העבודה והרווחה.

אורה נמיר (המערך):

הוא ממונה על הכול.

היו"ר ש' וייס:

הוא ממונה על כל האחריות הקולקטיבית של הממשלה. בבקשה, אדוני.

יצחק לוי (המפלגה הדתית הלאומית):

ובכן, בתחילה הופקד התיק בידי של סגן השר הרב פלדמן, מסיעת אגודת ישראל. לאחר כמה חודשים הודיעה

מעשה חלם, אבל הייתי מתנגד לה, כי הייתי מתנגד להרחבת האדמיניסטרציה בממשלה.

היו"ר ש' וייס:

אדוני, זה עוד לא מעשה. זה רק יהיה בעתיד, אם בכלל. זה "חלם העתיד".

יצחק לוי (המפלגה הדתית הלאומית):

נכון. אבל ההצעה הזאת מתגלגלת והיא קיימת. אין היום הצעה אחרת למנות שר עבודה ורווחה קבוע. הועלתה הצעה להחליף תפקידים בין השר לאיכות הסביבה לבין שר העבודה והרווחה, ולפי מה שאני קורא בעיתונים, ההצעה הזאת נדחתה.

אוריאל לין (הליכוד):

ביסוד זה רעיון טוב.

יצחק לוי (המפלגה הדתית הלאומית):

ייתכן שזה רעיון טוב, אבל הרעיונות שהועלו עד עכשיו הם בוודאי רעיונות חלמאיים מדרגה ראשונה. לכן אני מבקש לדון על כך כמליאה, וכפי שאמרתי, עוד לפני שיהיו מינויים חדשים בממשלה.

היו"ר ש' וייס:

אנכ, בזמן המינויים תהיה הודעת הממשלה ויהיה דיון, ואנכ כך אפשר לדון על כך.

יצחק לוי (המפלגה הדתית הלאומית):

ברור. עד אז אנחנו נפנה לחברי הכנסת ונבקש שלא יצביעו בעד המינויים כל עוד הבעיה הזאת לא תיפתר.

היו"ר ש' וייס:

כשאומר זאת מזכיר מפלגה, זה רבי-משמעות. יש לך אתגר, אדוני השר.

אני מזמין את חברת הכנסת אורה נמיר באותו נושא, בבקשה.

אורה נמיר (המרק):

אדוני היושב-ראש, רכותי חברי הכנסת, לכבוד או לצחוק? טוביה צפיר כמשחקי הרוטציה היה עושה זאת טוב ממני. חיקויי האישיים את דמויות השלטון הממשלתי יחווירו לנוכח יכולתו ויכולת חבריו לבצע הלכה למעשה את משחקי הרוטציה.

מתחזקת כלבי ההרגשה, כי כפועל, ולא על הבמה, יוכלו הם וכל מי שיילקח למשימה זו באקראי לתפקד כפועל כממשלת ישראל, וייתכן אף שטוב ממנה.

בשנותי ככנסת ראיתי מקרוב חמש ממשלות בתפקודן, ולא ראיתי כחלונתה של הממשלה הנוכחית. השנאות הפנימיות, תאוות ההרס העצמי, סמסת "קידומי האיש" קודם לדאגתי לציבור בוחריי הפכה לנומה המקובלת והמקדמת בהיררכיה — איש הטוב לקידומו יעשה.

חג פורים בשער, גן-הילדים המחופש לממשלת ישראל מריע: היום פורים, היום פורים, עצוב ומבדח. ממשלת תיבת-נוח חוגגת קרנציה שנייה לקיומה. היא רשמה שיא משחית בצניעות שבדרך מינוייה הפוליטיים, הרסה את השירות הציבורי, ועוד ידה נטויה. לעתים מקנן בלב הרושם, שלגבי חלק משרי הממשלה, לשם כך, ולשם כך בלבד הוקמה הממשלה.

את שיאה השכועי רשמה הממשלה בהתניית ההזנות במגרש הליכודי החולה בהסכם על רוטציה במשרד העבודה

העלייה תביא דווקא לפתרון בעיית האבטלה. אבל בינתיים, בשלבים הראשונים, אין פתרון והאבטלה גואה. שירותי הרווחה נמצאים בשפל שמעולם לא היה כמותו. ראו את הפנימיות, את המעונות, את הנכים, את המפגרים, את העיוורים, את החירשים. אין כמעט מגור של אנשים מסכנים ואומללים שלא עשה לובי ולא בא לכאן כדי לבקש עזרה מחברי הכנסת.

אבל אין כתובת, אין שר, אי-אפשר לפנות לאיש. השירותים מתמוטטים ואין מי שמטפל בהם. והנה הגו שני השרים מרידור ושחל רעיון גאוני: כדי לפתור את הבעיות המסובכות, הבעיות הקואליציוניות, הרעיון הגאוני הוא לעשות רוטציה. זהו דבר שלא נשמע מעולם — רוטציה במינוי שר עבודה ורווחה. על רוטציה בתפקיד ראש ממשלה כבר שמענו, אבל אפילו על כך לא מדברים עכשיו, ושם הדבר הגיוני יותר. מדובר על פרקי זמן של שנתיים, מדובר על פרק זמן ארוך. והנה, כאן הועלה הרעיון של רוטציה של חצי שנה במינוי שר העבודה והרווחה. האם יש חבר כנסת אחד שיכול לבוא ולומר ששר עבודה ורווחה למשך חצי שנה יכול לגבש מדיניות, יכול להזיז איזה עניין במסגרת משרדו?

אבל לא די בכך. בואו נאמר שיש בעיה קואליציונית. אבל הרוטציה לא תהיה רק לגבי השר אלא גם לגבי המנכ"ל, כלומר, השר והמנכ"ל במשרד העבודה והרווחה יוחלפו כל חצי שנה. אורחים לרגע. יבואו, יציצו בבעיות, יראו מה קורה ומיד יפנו את המשרד. זה דבר שלא יאמן.

אין לי הגדרה לדברים האלה אלא "מעשה חלם". במדינת חלם לא היו ממצאים המצאות כאלה. ובמשרד שהוא כל-כך חיוני, במשרד שעוסק באוכלוסייה חלשה, האם הדבר הזה יכול להתקבל על הדעת?

רכותי חברי הכנסת, יש לי פתרון לעניין, ואני רוצה להציע אותו לכנסת. הפתרון הוא, לא לאשר מינויים נוספים בממשלה לפני שימונה שר עבודה ורווחה קבוע. אני מודיע כאן, שאף שאני חבר הקואליציה, כך אעשה, ואשפיע על חברי כנסת אחרים לעשות כך. גם אם יימצא פתרון קואליציוני זה או אחר למינויים האחרים המתעכבים היום בממשלה, או יהיה שכנוע של חברי כנסת אלה או אחרים, וראש הממשלה יבוא לכנסת בשבוע הבא ויביא את המינויים האלה, אפנה לחברי הכנסת בבקשה שלא להצביע בעדם כל עוד לא בא מינוי קבוע לשר עבודה ורווחה. אסור שראש הממשלה יבוא ויעשה מלחמות על חשבון האומללים, העניים והמסכנים במדינת ישראל, והאוכלוסייה הזאת מתרחבת והולכת.

לכן, אדוני היושב-ראש, אני מבקש לדון בעניין הזה כמליאה לפני הודעת ראש הממשלה על התפטרות או על מינוי שרים חדשים.

אוריאל לין (הליכוד):

אתה מדבר רק על הרווחה או גם על העבודה?

יצחק לוי (המפלגה הדתית הלאומית):

היום זה משרד אחד, אדוני.

אוריאל לין (הליכוד):

אני שואל אם אתה מדבר רק על הרווחה או גם על העבודה?

יצחק לוי (המפלגה הדתית הלאומית):

אני מדבר על שני הדברים יחד. לו היתה הצעה להפריד את המשרדים, הייתי מתנגד לה גם כן. אולי לא הייתי קורא לה

האם אנחנו, חברי שתי המפלגות הגדולות, החלטנו לשנות את שיטת הבחירות של חברי הכנסת כדי למנות את חברי המרכזים שלנו לעובדי מדינה ולחברי מועצות מנהלים, וכרוב המקרים ללא שום קשר לכישוריהם ולמידת התאמתם לתפקידים? רק אתמול פורסם: 50 חברי מרכז מפלגתי נמצאים בחברות ובמועצות מנהלים במשרד האגרריה ובאלה הקשורות בו — — —

היו"ר ש' וייס:

זו התשתית לעתיד.

אורה נמיר (המערך):

— — — כ-300 במשרד העבודה והרווחה, מתוך כ-1,000 חברי מרכז הליכוד. מאז עלה הליכוד לשלטון ועד היום הם מונו כעובדי מדינה וכחברי מועצות מנהלים. הפוליטיקאים, אנחנו, הורסים את שירות המדינה. עובדים מפחדים, הם חשים שהם עובדים מטעם.

אדוני היושב-ראש, למען אזרחי ישראל יש לשים קץ לחרפה זו, ולמנות מייד שר במשרה מלאה למשרד העבודה והרווחה.

אני מבקשת, לכן, אדוני היושב-ראש, בגלל רחפיות הנושא, להעמיד אותו לדיון במליאת הכנסת.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה לחברת הכנסת אורה נמיר. חבר הכנסת שריי איננו. השר רוני מילוא, אתה תסכים להתייחס כלי הצעה שלישית לסדר-היום? בבקשה, אדוני השר.

השר לאיכות הסביבה ר' מילוא:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מוכרח לומר, שאני שותף לדעה שהביעו כאן חבר הכנסת יצחק לוי וחברת הכנסת אורה נמיר על הצורך המיידי במינוי שר העבודה והרווחה במתכונת מלאה, בתפקיד מלא, תוך התמודדות עם האתגרים החשובים והכואבים העומדים בפני המשרד הזה, המסוכן והמורכב כל כך, בתחומים שהוא מטפל בהם.

אני מציע לחברי הכנסת מגיש ההצעות להסתפק בהודעה שלי. אבל, עם זאת, הואיל ולפי הערכתי, בישיבת הממשלה שתאשר את השינויים האחרונים בהרכב הממשלה ובתפקידי השרים ממילא יובא גם נושא האיוש הקבוע של תיק העבודה והרווחה, הרי אין לי התנגדות לכך שתתקבל ההצעה שנקבע מועד לדיון במליאה בנושא הזה. אם עד אז יתמנה שר קבוע לתפקיד שר העבודה והרווחה, לא יהיה צורך לקיים את הדיון הזה; אם לא יתמנה, יהיה צורך גדול עוד יותר לקיים על כך דיון. שהרי אני שותף בהחלט לדברים שנאמרו כאן בדבר הצורך המיידי במינוי קבוע של שר עבודה ורווחה בממשלת ישראל.

אורה נמיר (המערך):

ברשות היושב-ראש, אדוני השר, מאחר שאני מכירה את מפלגתי ואתה מכיר את מפלגתך, ואני חוששת מאוד שמה שקורה הוא שיהיה, בשינויים אלה ואחרים, אני מציעה שתקבל את ההצעה שלנו, ושלא נצביע נגדך, וייקבע בנושא זה דיון במליאת הכנסת.

היו"ר ש' וייס:

זה מה שהוא הציע.

השר לאיכות הסביבה ר' מילוא:  
זאת הצעתו.

והרווחה. היטיב להגדיר החלטה זאת, רבותי חברי הכנסת, דב גנחובסקי ב"דיעות אחרונות" מיום 25 בפברואר, ואני מצטטת: "בסיפור התנ"כי על משפט שלמה הושמט משום-מה הקטע הבא: אחרי שהמלך גור על התינוק האומלל: יחלוקו, לחש באוזניו אחד משרי הממשלה, או הממלכה אז: אדוני המלך, לאורך או לרוחב? זה בדיוק מה שצריך ללחוש באוזני ראש הממשלה אחרי פשרת ה"חלוקה" לגבי משרד העבודה והרווחה."

בסוף השבוע סיכמו השרים שחל ומרידור על "חלוקה" מיחד במינו. משרד העבודה והרווחה, יתום-המשרדים, יופקד ברוטציה כדי ראש הממשלה וממלא-מקומו: חצי שנה זה, חצי שנה זה, וחזור חלילה. שר לשישה חודשים, רבותי חברי הכנסת, הוא שר שאין מצפים ממנו שינקוף אצבע. פתרון הרוטציה המוצע מעיד, כיצד מתייחסות שתי המפלגות הגדולות למשרד ולמשימותיו, כאל שלל לחלוק בו, וכאל כזה בלבד.

כל החגיגה המבזה הזאת מתנהלת כאילו לא גדל מספר הבתי-מועסקים והגיע החודש ל-143,000 — 9% מכוח העבודה במשק. זאת לנוכח העובדה, רבותי חברי הכנסת, ש-165,000 מקומות עבודה נוספים יירדשו למשק עד שנת 1993, תוספת של 10% על מספר העובדים הקיים, נוסף על גידול שיתבקש מהעלייה הצפויה. כל זאת כאשר תשלומי ההעברה גדלו כעשור האחרון כ-80%, מ-3 מיליארדים ל-5.4 מיליארדים. ובתשלומים לשירותים החברתיים האישיים — רווחה, חינוך, בריאות, חלה ירידה ריאלית של 6%, מ-348 מיליון ש"ח ל-322 מיליון ש"ח. זאת כאשר מספר הילדים בפנימיות ירד מ-13,500 בשנת 1975 ל-8,640 בשנה זו. זאת כאשר דרושים 20 מיליון שקל עלובים למניעת הקריסה המיידית של שירותי הרווחה בפנימיות, במסודות לילדים נכים, במעונות-היום, במסודות למפגרים, בעזרה זועקת לשמים לילדים מוכים. זאת כאשר ההכשרה המקצועית איננה מותאמת לצורכי המשק היום ולא לתחזיות הצמיחה בעתיד. יש אלפי מובטלים עם תעודה, בגרני קורסים להכשרה מקצועית מסתובבים בארץ ואין דרישה למקצועם.

חברי הכנסת, האם לא ראויים תושבי ישראל, שכראש משרד העבודה והרווחה, שלאחר משרד הביטחון ומשרד האוצר הוא השלישי בחשיבותו לנוכח המצוקות הקשות בתחום התעסוקה והרווחה, יעמוד שר במשרה מלאה, כדי לתת את הדעת על הסד התקציבי החמור שלא ישתנה בשנים הקרובות? האם לא צריך שיעמוד בראש המשרד אדם שיוכל לבחון מחדש את ההסדרים החברתיים המקובלים, על הדגש בקצבאות אוניברסליות להגדלת התמיכה בשירותים האישיים ובאוכלוסיות מצוקה מיוחדות? האם לא צריך משהו לבחון אם הדרך היחידה להוסיף לשירותים החברתיים, בלי להגדיל את נתח העוגה המיועד להם, והוא לא יוגדל עם מיסוי הקצבאות?

האם יש לקבוע, וכנראה יש לקבוע, סל מינימום של שירותים חברתיים. שהמדינה חייבת לספק לאזרחיה? האם לא דרוש, רבותי חברי הכנסת, שר שיהיה את משרד העבודה והרווחה כדי להתמודד עם החולי הממאיר של המינויים הפוליטיים במוסד לביטוח לאומי, בשירות התעסוקה, ב"המשקם", שאכלו שם כל חלקה טובה והרסו חלק מהם כמעט לחלוטין? ואנן, רבותי חברי הכנסת, בעד מינויים פוליטיים, אבל על-פי חוק, על השולחן ובמספר שהוא גדול משמעותית מהמותר היום בחוק.

היו"ר ש' וייס:

אין לנו פרצדורה של המלצה, אבל יש לסמוך על תבונתו של יושב-ראש הכנסת, שהוא, אגב, קובע את סדר-היום, ולא הנשיאות.

חברי הכנסת, אנחנו מצביעים. זאת תהיה הצבעה שביעית, ולפנינו הצעה אחת: לקיים דיון בנושא במליאה. נא להצביע.

ה צ ב ע ה

בעד ההצעה לכלול את הנושא

בסדר-היום של הכנסת — 10

נגד — אין

נמנעים — אין

ההצעה לכלול את הנושא בסדר-היום של

הכנסת נתקבלה.

היו"ר ש' וייס:

יש כאן אחדות דעות. עשרה חברי כנסת תמכו ברעיון המשותף של חברי הכנסת ושל הממשלה לקיים דיון בנושא במליאה. אין מתנגדים ואין נמנעים. תם הדיון בנושא הזה.

אורה נמיר (המערך):

אבל בלי על-תנאי — — —

השר לאיכות הסביבה ר' מילוא:

חברת הכנסת נמיר, אין לי שום כוונה לתנאי, מפני שבחקנו לא קבועה דרך של תנאי. אמרתי, שמטבע הדברים, אם תיפתר הבעיה עד לקיום הדיון במליאה, לא יהיה צורך בדיון הזה. להערכת, היא תיפתר. אבל אם לא, טוב שיתקיים על כך דיון.

היו"ר ש' וייס:

אולי יתמנה שר עבודה ורווחה וישמו רוני מילוא, וירצו לקיים דיון כדי לכוון אותו.

השר לאיכות הסביבה ר' מילוא:

תודה רבה, אדוני היושב-ראש.

היו"ר ש' וייס:

בבקשה, חבר הכנסת יצחק לוי.

יצחק לוי (המפלגה הדתית הלאומית):

אני מציע להמליץ בפני נשיאות הכנסת, שהדיון הזה יהיה

## ח. שאלות ותשובות

1610. מהירות מופרזת של נהגי אוטובוסים

חבר הכנסת ע' ברעם שאל את שר התחבורה ביום ז' בטבת התש"ן (4 בינואר 1990):

מעדותם של נוסעים קבועים בקוים האוטובוסים 370 ו-405 עולה, שזמן הנסיעה הממוצע של אוטובוס בקו 370 (באר-שבע — תל-אביב) הוא כשעה ורבע בלבד, ושל קו 405 (תל-אביב — ירושלים) הוא כ-50 דקות בלבד, ואלו רק דוגמאות בודדות.

מבדיקה פשוטה עולה, כי פרק זמן זה מחייב נסיעה במהירות הגבוהה בהרבה מהמותר בקוים אלו.

ברצוני לשאול:

1. האם נכון שזו תופעה קבועה, הידועה לכלל הנוסעים והנהגים בארץ, שהאוטובוסים הפרטיים והציבוריים הם מכלי הרכב המהירים ביותר בכבישים?

2. האם אין חשש שתופעה זו קשורה למעורבותם הגוברת של כלי רכב ציבוריים בתאונות קטלניות?

תשובת שר התחבורה מ' קצב:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1 — 2. אין בידינו נתונים המוכיחים כי האוטובוסים בתחבורה הציבורית עוברים על חוקי התנועה. את השאלה יש להפנות למשרת ישראל.

בשנים האחרונות ניכרת מגמת הפחתה במעורבות של אוטובוסים בתאונות וכן ברמת חומרתן: בשנת 1986 היה מספר התאונות בדרכים בין-עירוניות 206, וסך-הכול מספר התאונות הקטלניות היה 58; בשנת 1987 היה מספר התאונות בדרכים בין-עירוניות 169, וסך-הכול מספר התאונות הקטלניות היה 36; בשנת 1988 היה מספר התאונות בדרכים בין-עירוניות 180, וסך-הכול מספר התאונות היה הקטלניות 39; ולגבי שנת 1989 מצוי בידינו הנתון הזמני של סך-הכול 30 תאונות קטלניות.

היו"ר ש' וייס:

אנחנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום. אני מזמין את שר התחבורה להשיב על שאלות. בבקשה, אדוני השר.

מנחם פרוש (אגודת ישראל):

היו"ר ש' וייס:

יש סדר, ויש תקנון. השאלות קודמות להצעות לסדר-היום, חבר הכנסת פרוש.

1524. העלאת מחירי הטיסות הפנים-ארציות

חבר הכנסת מ' גולדמן שאל את שר התחבורה ביום כ"ג בכסליו התש"ן (21 בדצמבר 1989):

עקב ההיתר שניתן להעלאת מחירי הטיסות הפנים-ארציות ב-10% לנוסעים תושבי אילת, ברצוני לשאול:

1. מה הן הסיבות לכך שהשתתפות הממשלה בסבסוד לכרטיס תושב ירדה מ-33% ב-1985 ל-9.9% בנובמבר 1989?

2. האם ניתן להגדיל את חלקם של תושבי אילת הזקוקים לשירותי הטיסה בסכום המיועד לסובסידיה בתחבורה הציבורית?

תשובת שר התחבורה מ' קצב:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1 — 2. במקביל לירידה בהשתתפות הממשלה במחירי כרטיסי הטיסה לאילת חזק הקשר האווירי בין יישובי הצפון ליישובי הערבה, ואף הוגדלו הסובסידיות לצפון הארץ, כמו קריית-שמונה, וליישובי הערבה.

צמצום שיעור הסובסידיה לתושבי אילת נבע מהמדיניות הכלכלית של הממשלה ומההתפתחויות הכלכליות. עם זאת, חברת "ארקיע" מעניקה כרטיסי טיסה מוזלים לסטודנטים, לחילים, לחולים הזקוקים לטיפול רפואי בצפון ולמשפחות. אנו בוחנים כעת דרכים לחלוקה שוויונית יותר של הסובסידיה בין תושבי אילת.

תשובת שר התחבורה מ' קצב:  
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1-2. במהלך המשאומתן שהתנהל בין חברת "אל על" לבין חברת "אירופלוט" הובהר לנציגי "אירופלוט", כי ינתן פרסום לנושא, והם הביעו הסכמתם לכך. הפרסום הראשוני מקורו במוסקבה, מכתב ישראלי השווה שם. הפרסום הרשמי של חברת "אל על" לא ברצו בדרך של הדלפה, כי אם באופן פורמלי, על-ידי דובר "אל על".

העיכובים כמתן האישור להתחלת הטיסות למרות ההסכמים החתומים נובעים משיקולים שאינם קשורים לפרסומים. עד כה לא ידוע לנו על נזק כלשהו שנגרם בעקבות פרסום מסוים זה.

מאז אותה פגישה והפרסום שהשאלתא מתייחסת אליו, בוצעו כמה טיסות מיוחדות להבאת עולים — ארבע טיסות "אירופלוט" ושתי טיסות "אל על" — הן על-ידי "אירופלוט" והן על-ידי "אל על", בהסכמה הדדית בין החברות ובאישור רשויות התעופה של שתי המדינות.

1638. כלי רכב המובילים חומרים מסוכנים

חברת הכנסת ש' ארבל-אלמוזלני שאלה את שר התחבורה ביום י"ד בטבת התש"ן (11 בינואר 1990):

סופר "הארץ" לאיכות הסביבה פרסם, שבבדיקת פתע שנערכה בחורש נובמבר על-ידי צלמים של המשטרה לאיכות הסביבה, התחבורה והמשטרה התברר שיותר מ-50% מכלי הרכב המובילים חומרים מסוכנים נמצאו בלתי-תקינים.

נוכח ריבוי תאונות דרכים שבהן נהרגו ונפצעו רבים בזמן האחרון, ברצוני לשאול:

1. האם נתוני הסקר תואמים את המציאות?

2. מה הוא מספר כלי הרכב הרשאים להוביל חומרים מסוכנים?

3. האם קיים פיקוח מתמיד על תקינותם של כלי רכב אלה?

4. אם כן — איזה גוף אחראי לבדיקות ובאיזו תדירות נערכות הבדיקות?

5. מה בדעת שר התחבורה לעשות כדי לשפר את הבטיחות של כלי הרכב המובילים חומרים מסוכנים?

תשובת שר התחבורה מ' קצב:  
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. הנתון שהוזכר, שלפיו 50% מכלי הרכב נמצאו בלתי תקינים, איננו מדויק. הליקויים שנמצאו, רובם שוליים.

בחודש האחרון נבדקו כ-300 כלי רכב, ומהם הורדו ארבעה מהכביש, ול-12 כלי רכב נרשמו הזמנות לבית-המשפט.

2. מספר כלי הרכב המורשים להוביל חומרים מסוכנים הוא כ-3,000.

3. היתרים להובלת חומרים מסוכנים מוצאים על-ידי המחלקה למטענים במשרדנו רק לאחר שעמדו בבדיקות ובבדיקות.

4. הבדיקות נערכות על-ידי מכון התקנים או הטכניון, על-פי תקנים ובתדירות שנקבעה על-פי תקנות בין-לאומיות שאומצו על-ידנו.

משרדי מפעיל, בשיתוף עם הקואופרטיבים לתחבורה, תוכנית מיוחדת המיועדת לנהגי הרכב הציבורי, ומטרתה הגברת והעלאת רמת מודעותם לנהיגה הנכונה והבטוחה בדרכים.

אני מעריך, כי אכן יש נהגי אוטובוסים העוברים על חוקי התנועה, וכי נוסף על הצעדים הננקטים על-ידי משרד התחבורה, המשטרה והקואופרטיבים לתחבורה — יגלו הנהגים העבריינים אחריות בעבודתם הקשה.

1611. לימוד הנהיגה ומבחני הרישוי

חבר הכנסת ע' ברעם שאל את שר התחבורה ביום ז' בטבת התש"ן (4 בינואר 1990):

מעדותם של מורי נהיגה מנוסים עולה, כי הדפוס הקבוע של מבחני הרישוי מכתוב את אופן לימוד הנהיגה, שכן מטבע הדברים עומדים המורים בלחץ מצד התלמידים "להכין אותם לטסט" ותו לא.

ברצוני לשאול:

1. מה הוא אחוז התאונות (והנפגעים) הקורות בחשכה, והאם ידוע לשר שלא מתקיימים סטטים בחשכה?

2. מה הוא אחוז התאונות (והנפגעים) הקורות בכבישים בין-עירוניים, והאם ידוע לשר שלא מתקיימים סטטים בכבישים אלו?

3. מדוע לא נפעל השר להתאים את אופן לימוד הנהיגה ומבחני הרישוי לרפואי ההתרחשות של התאונות?

תשובת שר התחבורה מ' קצב:  
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. שיעור התאונות המתרחשות בשעות החשכה הוא 33% מכלל התאונות. אין אחוז זה משקף דווקא את סיבת התאונה — חשכה — אלא גורמים אחרים, כגון מהירות מופרזת ואי-ציות לתמרורים ולרמזורים.

2. שיעור התאונות הקורות בכבישים בין-עירוניים הוא 20%, והנפגעים — 30% מן הסך-הכול.

3. ברעננו לשנות את מתכונת מבחני הנהיגה באופן שהנבחן יחויב לגלות בקיאות בנהיגה ובמרכיבים נוספים שאינם כלולים היום במבחני הנהיגה.

1620. הסכם בין "אירופלוט" ל"אל על"

חבר הכנסת ר' ריבלין שאל את שר התחבורה ביום י"ד בטבת התש"ן (11 בינואר 1990):

שליחי "אל על" חזרו מברית-המועצות ופרסמו פרטים בדבר הסכם בין חברת "אירופלוט" ל"אל על", וזאת כאשר הרוסים לא מסרו מלה לאמצעי התקשורת.

על-פי הפרסומים, יכולים גילויים והדלפות אלה לגרום נזק רב למדינת ישראל ולאפשרות הבאת עולים ישירות מברית-המועצות לישראל.

ברצוני לשאול:

1. האם נכון כי פרסום פרטי המשאומתן פגעו בקידום הנושא?

2. אם כן — מה בכוונת כבוד השר לעשות לגבי המדלפים?

קשור לאירוע שתואר בשאלתא. על סמך העובדות המצוינות בשאלתא התייבב רבה של העיר אפרת לטיסה באיחור, כאשר הטיסה כבר הייתה סגורה ולא ניתן היה להעלותו למטוס.

בדיקה מקיפה שנערכה על-ידי מינהל התעופה האזרחית וחברת "ארקיע" לא הצליחה להוכיח את טענתו של רבה של העיר אפרת כפי שפורסמה בעיתון "יום השישי" בדבר התבטאות גסה ובוטה של עובד "ארקיע".

עם זאת, הוריתי לחברת "ארקיע" לנקוט את כל האמצעים כדי להעמיד את עובדי החברה על חומרת הטענה וכדי להבטיח התנהגות הולמת ונאותה.

חברת "ארקיע" ביקשה להתנצל בפני כבוד הרב, אם אכן נכונות העובדות כפי שפורטו בשאלתא. ראוי שהמלונן יביא בפני חברת "ארקיע" את כל העובדות הקשורות לעניין כדי שניתן יהיה לטפל כראוי בתלונה.

#### 1729. עבודת "אל על" בשבת

חבר הכנסת ש' הלפרט שאל את שר התחבורה ביום כ"ה בטבת התש"ן (22 בינואר 1990):

בעיתון "יום השישי" מיום ט"ו בטבת התש"ן (12 בינואר 1990) פורסם, כי לנוסע דחי שביקש לשנות את שעת הטיסה שלו הובטחה תשובה בשבת. דובר "אל על" אישר בתשובה על שאלת כתב העיתון, כי אכן משרדי "אל על" עובדים בשבת.

ברצוני לשאול:

1. האומנם עובדים משרדי "אל על" בשבת, נוכח החלטת הממשלה בקשר ל"אל על"?

2. מדוע אי-אפשר לקבל את הודעות השינויים, המגיעות מחוץ-לארץ בשבת, על-ידי מחשב, ולהעבירן לנוסעים רק במוצאי שבת?

3. מה בדעתך לעשות בעניין חילול השבת במשרדי חברת התעופה הלאומית של ישראל?

תשובת שר התחבורה מ' קצב:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)  
1. ככלל, סגורים משרדי "אל על" בעולם כולו בשבתות ובמועדי ישראל.

2. במספר נציגויות מצומצם, שבהן מתקיימות טיסות במוצאי שבתות ומועדים, מתקיימת תורנות מצומצמת כמערכת ההזמנות, על-מנת לענות לנוסעים הפונים במקרים דחופים, הנוגעים לטיסות המתוכננות למוצאי השבת או המועד, כפי שנהוג במשך כל השנים. פעילות מצומצמת זו אינה נוגדת את החלטת הממשלה, וחברת "אל על" אינה מקיימת טיסות בשבתות ובמועדי ישראל, בהתאם להחלטת הממשלה, המתבצעת ככתבה וכלשונה.

3. לגבי יעדים שבהם מתבצעות טיסות במוצאי שבת, לא ניתן לדחות את הטיפול בפניות, ויש לוודא הימצאות גורם כלשהו לטיפול במקרים דחופים, אם יהיו. גם הפעלת מערכת מחשב מחייבת ריחוק של עובדים לצורך העברת ההודעות.

#### 1730. נסיעות חינוך ב"אגד"

חבר הכנסת א' פורז שאל את שר התחבורה ביום כ"ה בטבת התש"ן (22 בינואר 1990):

ברצוני לשאול:

1. מי הם הזכאים לנסיעות חינוך בחברת "אגד" ומה מספרם?

5. משרדנו הגביר לאחרונה את הפיקוח בדרכים ובמפעלים בשיתוף עם המשטרה והמשרד לאיכות הסביבה. הבדיקות נערכות פעמיים בשבוע באזורים שונים בארץ, על-פי תוכנית העבודה השנתית.

#### 1647. טיסות בשבת

חבר הכנסת א' ורדיגר שאל את שר התחבורה ביום י"ד בטבת התש"ן (11 בינואר 1990):

בעיתון "הארץ" מאתמול פורסמה ידיעה, כי חברת "אל על" וחברת "ארקיע" חתמו על חוזה חדש להמשך שיתוף הפעולה ביניהן לחמש שנים נוספות. ההסכם החדש מסדיר את יחסי המסחר והעבודה בין שתי חברות התעופה. "ארקיע" תמשיך לבצע עבור "אל על" טיסות סדירות ליעדים שונים בהתאם לצורך.

כמדין תמשיך חברת "ארקיע" לקיים את טיסות השכר הבין-לאומיות שלה לחוץ-לארץ בשבתות.

ברצוני לשאול:

1. האם חברת "ארקיע" — על-פי נוסח ההחלטה — מבצעת את העבודות בשבת עבור חברת "אל על"?

2. האם יש לחברת "ארקיע" היתר לטיסות בשבת על-פי חוק שעות עבודה ומנוחה?

3. מי הוא יושב-ראש הדירקטוריון של החברה ומי הם הדירקטורים בחברת "ארקיע", והאם יש לממשלת ישראל מניות בחברה הנ"ל?

תשובת שר התחבורה מ' קצב:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. חברת "ארקיע" אינה מבצעת כל עבודות עבור חברת "אל על".

2. "ארקיע" פועלת בצורה המינימלית ביותר בשבת. עניין היתר עבודה הוא בתחום שר העבודה והרווחה.

3. יושב-ראש מועצת המנהלים — מר שלמה זיו, הדירקטורים — סופיה קימולינג, אורי בן-ארי, יגאל ארנון, עמוס גינור, ישראל בורוכין, שלמה יקוני ומרדכי חן. לממשלת ישראל אין מניות בחברת "ארקיע".

#### 1728. יחס לנוסע דחי ב"ארקיע"

חבר הכנסת ש' הלפרט שאל את שר התחבורה ביום כ"ה בטבת התש"ן (22 בינואר 1990):

בעיתון "יום השישי" מיום ב' בטבת התש"ן פורסם, כי רבה של העיר אפרת וראש מוסדות "אור תורה" בארץ ובארצות-הברית נחקל בסירוב כאשר רצה לעלות על מטוס "ארקיע" שיצא מאילת ב-07:00. כשהגיע למקום, ב-06:45, נזף בו הפקיד: "היית צריך לבוא ב-06:30 ועכשיו לא תוכל לעלות למטוס. אומנם יש מקום, אבל אני רוצה ללמד את אילו עם כיפה על ראשם שיבואו בזמן".

ברצוני לשאול:

1. מה היא תגובתך על מקרה זה?

2. מה עושה משרדך כנודן?

שר התחבורה מ' קצב:

1 — 2. חבר הכנסת הנכבד לא צירף פרטים לגבי מועד הטיסה, ולפיכך לא ניתן היה לאתר את עובד "ארקיע" שהיה

את מחיר הכרטיסיה ב-12.5%, מעל ומעבר להתייקרות הכללית?

2. האם תורה ל"אגד" להנהיג שוב כרטיסיות של 25 נסיעות ובהן חמש נסיעות חינם?

שר התחבורה מ' קצב:

ההנחה בכרטיסיות "אגד" ממומנת על-ידי הממשלה. עלי-מנת לאפשר הנהגת כרטיס המנוי, המקנה למעשה הנחה של 35%—60% ממחיר הנסיעה, תוך שמירה על מסגרת התקציב, היה צורך להקטין את שיעור ההנחה הממומנת על-ידי הממשלה בכרטיסיות רגילות.

עם זאת, הנהגנו כרטיסיות המקנות הנחה של 33%—חמש נסיעות חינם מתוך 15 נסיעות, לקבוצות אוכלוסייה מעוטות יכולת. לקבוצות אלה גדל למעשה שיעור ההנחה.

מדיניות ההנחות בכרטיסיות ובכרטיסי מנוי תיבחן מחדש לאחר תקופת ניסוי של שישה חודשים.

1744. תשלומים במטבע חוץ לעובדי "אל על"

המוצבים בחוץ-לארץ

חבר הכנסת א' ורדיגר שאל את שר התחבורה ביום כ"ה בטבת התש"ן (22 בינואר 1990):

בעיתון "ידיעות אחרונות" מיום י"ב בטבת התש"ן (9 בינואר 1990) פורסם, כי חלק משכרם של עובדי "אל על" המוצבים בחוץ-לארץ מופקד כל חודש בחשבון מיוחד המתנהל שם. לפני שובם לישראל מקבלים העובדים את הסכום שהצטבר בחשבון זה בהמחאה במטבע חוץ. מדובר בתשלומים של כ-1,000 עד 2,000 דולר.

ברצוני לשאול:

1. האם הפרטים — כפי שפורסמו — נכונים?

2. האם אין במענק זה משום תמריץ לירידה מהארץ?

3. מה בדעתך לעשות בנושא?

תשובת שר התחבורה מ' קצב:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1—3. הידיעה איננה נכונה.

לפני יותר מ-20 שנה דרשו עובדים ישראלים, היוצאים מטעם החברה להצבה בחוץ-לארץ ושהו שם זמן ממושך, תשלום מיוחד לאחר שובם ארצה לצורך התארגנות מחודשת של המשפחה בארץ. אז סוכם כי חברת "אל על" תנכה ממשכורתם של העובדים הללו במשך תקופת שהותם בחוץ-לארץ סכום מסוים באופן שוטף, וזה ייצור חיסכון כספי שינתן לעובד לקראת שובו ארצה. החיסכון הנצבר הוא מכספי העובד, על בסיס אחוז מסוים ממשכורתו. מדובר בחיסכון כספי של העובד ולא במענק הניתן על-ידי החברה.

הכספים הנחסכים למטרה זו מנוכים ממשכורתו החדושת של העובד המוצב בחוץ-לארץ, והם נחסכים במטבע חוץ ולא בשקלים. חברת "אל על" אינה משלמת לעובדים המוצבים שום תשלום מעבר למשכורת החדושת, ואיננה מחזיקה חשבונות אישיים לחיסכון זה בחוץ-לארץ.

1771. תשלומים במטבע חוץ לעובדי "אל על"

המוצבים בחוץ-לארץ

חבר הכנסת ד' תיכון שאל את שר התחבורה ביום ג' בשבת התש"ן (29 בינואר 1990):

2. מה הוא אוכרן ההכנסה השנתית ל"אגד" בגין הנסיעות האלה?

תשובת שר התחבורה מ' קצב:  
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. זכאים לנסיעה חינם בקאופרטיב "אגד": א. עוורים בקווים שבהם מחיר נסיעה בודדת הוא עד 3.20 ש"ח, כולל; ב. חיילות צה"ל — בקווים הנכללים בהסדר הסעת חיילים; ג. חברי כנסת בפועל וחברי כנסת לשעבר; ד. חברים וגמלאים של "אגד" ובני משפחותיהם — ילדים והוריהם; ה. עובדים שכירים ב"אגד" מעל שבע שנים ובני משפחותיהם; ו. חברי "דן" ובני משפחותיהם.

2. אין בדינו מספר הזכאים המפורט. ההערכות שנמסרו לנו מ"אגד" הן: א. כ-7,000 עוורים; ב. כ-300 חברי כנסת בהווה ובעבר; ג. כ-25,000 חברי הקאופרטיב לתחבורה ובני משפחותיהם.

1742. כרטיסיה חודשית בנסיעות עירוניות

חבר הכנסת מ' פרוש שאל את שר התחבורה ביום כ"ה בטבת התש"ן (22 בינואר 1990):

בתחילת חודש ינואר, עם העלאת מחירי התחבורה הציבורית, הונהגה כרטיסיה חודשית, המאפשרת נסיעות עירוניות ללא הגבלה. אולם, בעוד תושבי הערים הגדולות יש להם אפשרות להשתמש בהן גם בערים הגדולות האחרות, תושבי ערים קטנות ועיירות הפיתוח, שבהן יש רק קווי נסיעה בודדים, יכולים להשתמש בהן רק בתחום מקום מגוריהם.

ברצוני לשאול:

1. מדוע הונהג סידור זה כלפי תושבי ערים קטנות ועיירות

פיתוח?

2. האם תורה לאפשר גם לתושבי הערים הקטנות ולעיירות הפיתוח נסיעה בכרטיסיה זו גם במקומות אחרים?

שר התחבורה מ' קצב:

1. כדי לעודד החדרת כרטיס המנוי בתחבורה ציבורית, הוסכם לפעול במוקדים שבהם מצוי עיקר פוטנציאל המשתמשים בתחבורה הציבורית: בערים הגדולות. שלב זה הוא השלב הראשון ברפורמה שאנו מתכוונים להנהיג בנושא הכרטיס בנסיעה בתחבורה ציבורית. נתוני המכירות עד כה מעודדים מאוד.

2. השלב הבא בהנהגת כרטיס המנוי ירחיב את תחומי

השימוש בערים הקטנות ובערי הפיתוח לאזורים נוספים.

1743. כרטיסיות ההנחה ב"אגד"

חבר הכנסת מ' פרוש שאל את שר התחבורה ביום כ"ה בטבת התש"ן (22 בינואר 1990):

בתחילת חודש ינואר, עם העלאת מחירי התחבורה הציבורית, בוטלו ב"אגד" כרטיסיות ההנחה, שבהן חמש נסיעות חינם מתוך 25, ובמקומן הונהגו כרטיסיות שבהן נסיעת חינם אחת בלבד מתוך עשר.

מכיוון שחלק גדול מהציבור אינו משתמש בכרטיסיות החודשיות (המאפשרות נסיעות בעיר ללא הגבלה), משום שאינו נוסע בתחבורה ציבורית בתדירות גבוהה של יותר מ-40 נסיעות בחודש, ברצוני לשאול:

1. מדוע בוטלה ההנחה כנ"ל, בצורה המייקרת למעשה

5. יש מספר קטן של מוצבים אשר אושרה הצבתם בחוץ-לארץ לשנה השישית.

#### 1772. מעורבות אוטובוסים בתאונות

חבר הכנסת ש' שטרית שאל את שר התחבורה ביום ג' בשכט התש"ן (29 בינואר 1990):

באחרונה היו מקרים שבהם היו מעורבים אוטובוסים בתאונות, לרבות תאונות קטלניות.

ברצוני לשאול:

1. האם יש נתונים על מעורבות אוטובוסים בתאונות, מה הם הנתונים, מה היא המגמה המסתמנת של הנתונים לגבי השנה האחרונה לעומת שנים אחרות?

2. האם אכן מלמדים הנתונים על עלייה במעורבות אוטובוסים בתאונות, והאם יש לשר ולאנשי צוותו העוסקים בעניין הסברים לגורמים המביאים לעלייה כזאת?

תשובת שר התחבורה מ' קצב:  
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. בשנת 1986 היו 1,550 תאונות עם אוטובוסים, מהן 58 קטלניות; בשנת 1987 היו 1,450 תאונות עם אוטובוסים, מהן 36 קטלניות; בשנת 1988 היו 1,320 תאונות עם אוטובוסים, מהן 39 קטלניות; בשנת 1989 היו 1,321 תאונות עם אוטובוסים, מהן 30 קטלניות.

מגמה זו של ירידה, בייחוד בשנתיים האחרונות, במעורבות אוטובוסים בתאונות דרכים נובעת גם מהגברת המודעות הציבורית בכלל לנושא תאונות הדרכים ומפעולות משרדי להעדרת התחבורה הציבורית, כמו בניית נתיבים מיוחדים לתחבורה ציבורית, הורדת העומס על הנהג על-ידי הנהגת כרטיס מני חודשי, הרחבת השימוש בכרטיסיות ועוד.

2. למרות מגמת הירידה האבסולוטית, והיחסית להיקף פעילות אוטובוסים, במספר תאונות האוטובוסים, מידת מעורבותם עדיין גבוהה מדי, ומינהל הבטיחות בדרכים במשרדי, המפקח על התעבורה והקואופרטיבים לתחבורה מעניקים לטיפול בנושא יחס מיוחד.

1839. ענף המוניות

חבר הכנסת י' ביבי שאל את שר התחבורה ביום י' בשכט התש"ן (5 בפברואר 1990):

נודע לי, כי הוצאו כ-500 רישיונות למוניות במכרז, ועקב כך התעוררו כמה בעיות.

ברצוני לשאול:

1. האם נכונה הידיעה שהובאה לתשומת לבי, שלפיה נמכרו הרישיונות ב-15,000 דולר לרשיון, ולמחרת מכרו רבים מהזוכים את הרשיון ב-40,000 דולר?

2. האם היו קריטריונים לזכייה במכרז, למשל לנכיה"ל, או, לפחות, לנהגי מוניות ותיקים?

3. האם נקבעו נהלים לתפעול המוניות החדשות, כדי שלא ייווצר מצב של מה שקרוי "חאפרים"?

4. האם ידוע לשר, שבטכרית פועלות 32 מוניות מכפרי הסכיכה בתחנות שאינן מוסדרות, מנהלות קו שירות מקביל לקו האוטובוסים, ומוצבים עליהן אפילו מספרי קווי האוטובוסים שהן נוסעות במסלוליהם?

בעיתון "ידיעות אחרונות" מיום 1 בינואר 1990 התפרסמה ידיעה על מתן מענקים במטבע חוץ לעובדי "אל על" המשרתים בחוץ-לארץ, תחת השם "מענק גמר שירות".

כמדין, פורסם בידיעה הנ"ל שבשנים האחרונות לא שבו לישראל כמה עובדים בכירים של "אל על" לאחר סיום תפקידם.

ברצוני לשאול:

1. האם הידיעה על "מענק גמר שירות" נכונה? אם כן — לאיזו מטרה ניתן מענק זה, למי הוא מוענק ובאילו סכומים?

2. האם המענק הוא במטבע חוץ ומשולם לעובדים בארץ שירותם, או שהוא משולם לכולם כחשבונות אישיים במדינה אחת באירופה?

3. אם "אל על" רוצה והיא רשאית לתת "מענק גמר שירות", מדוע אין היא נותנת אותו בארץ כשקלים, בבנק ישראלי?

4. מה הוא מספר הבכירים ב"אל על" שלא שבו לישראל בשש השנים האחרונות? באילו תפקידים ובאילו מדינות שירתו בכירים אלו, ומה היה אורך השירות שלהם מטעם "אל על" בחוץ-לארץ?

5. האם יש הגבלה לגבי אורך השירות בחוץ-לארץ, ומי רשאי לאשר הארכתו?

6. האם יש כיום ב"אל על" עובדים המשרתים בחוץ-לארץ מטעם החברה יותר מחמש שנים רצופות?

תשובת שר התחבורה מ' קצב:  
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. הידיעה איננה נכונה. לפני יותר מ-20 שנה דרשו עובדים ישראליים, היוצאים מטעם החברה להצבה בחוץ-לארץ ושהו שם זמן ממושך, תשלום מיוחד לאחר שובם ארצה לצורך התארגנות מחודשת של המשפחה בארץ. אז סוכם כי חברת "אל על" תכנה ממשכורתם של העובדים הללו במשך תקופת שהותם בחוץ-לארץ סכום מסוים באופן שוטף, וזה ייצור חיסכון כספי שיינתן לעובד לקראת שובו ארצה. החיסכון הנצבר הוא מכספי העובד, על בסיס אחוז מסוים ממשכורתו. מדובר בחיסכון כספי של העובד ולא במענק הניתן על-ידי החברה.

2. הכספים הנחסכים למטרה זו מנוכים ממשכורתו החודשית של העובד המוצב בחוץ-לארץ, והם נחסכים במטבע חוץ ולא כשקלים. חברת "אל על" איננה משלמת לעובדים המוצבים שום תשלום מעבר למשכורת החודשית, ואיננה מחזיקה חשבונות אישיים לחיסכון זה בחוץ-לארץ.

3. אורך השירות של עובד ישראלי המוצב בתפקיד בחוץ-לארץ הוא חמש שנים, וניתן להאריכו בשנה נוספת על-יפי החלטה מיוחדת. בהתאם לאמור בהסכם העבודה הקיבוצי לכלל עובדי החברה, אין העובדים הישראליים רשאים לפרוש מהחברה בחוץ-לארץ והם חייבים לשוב ארצה בגמר הצבתם ולהמשיך בעבודתם בחברה בישראל במשך שלושה חודשים לפחות.

4. קיימת הגבלה לגבי אורך השירות של עובדים ישראליים בחוץ-לארץ. הארכת השירות מעבר למגבלה נעשית באישור מיוחד של המנהל ומדורחת לכונס הנכסים שמונה על-ידי בית-המשפט.

תשובת שר התחבורה מ' קצב:  
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. התוצאות העסקיות של חברת "אל על" הן: 1984/85 — 9.7 מיליוני דולר; 1985/86 — 6.7 מיליוני דולר; 1986/87 — 15.2 מיליוני דולר; 1987 — 18.2 מיליוני דולר; 1988 — 18.8 מיליוני דולר.

2. "אל על" חדלה לטוס בשכחות ובמועדי ישראל באוגוסט 1982.

3. מאז שנת 1986/87 חל שיפור במאזן החברה וברווחיה.

4. אין לחברת "אל על" הערכה לגבי השינוי במספר הנוסעים שנוספו או חדלו לטוס משום הפסקת הטיסות בשכחות ובחגים.

1842. חיבור מסילות ברזל בציר האיילון

חבר הכנסת א' מזרחי שאל את שר התחבורה ביום י' בשבט התש"ן (5 בפברואר 1990):

לאחרונה פורסמו בעיתונים דעות מומחים, שלפיהן סלילת מסילת ברזל, שתחבר את תחנות הרכבת דרום וצפון תל-אביב, לאורך כ-4.5 ק"מ, תביא לחיסכון בהוצאות תפעול קווי הרכבת תל-אביב—ירושלים וחיפה—ירושלים וכן לעצמוס ניכר בזמן הנסיעה — בשעה בקירוב. עוד סבורים המומחים, כי הדבר יאפשר חידוש קווי הרכבת לכארי-שבע ולדימונה.

נוכח העובדה שתשתית המסילה לאורך נחל-איילון קיימת, כרצוני לשאול:

1. האם החלו בסלילת המסילה הנ"ל, ואם כן — מתי יסתיימו העבודות?

2. אם לא — מה היא הסיבה לעיכובים ומתי תתחלנה עבודות הסלילה?

תשובת שר התחבורה מ' קצב:  
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1—2. חיבור המסילות בציר האיילון אכן מהווה תנאי ראשוני והכרחי לפיתוח שירותי נוסעים ברכבות פרכריות בנושדן וכן ליצירת רציפות המערכת הבין-עירונית מצפון-הארץ אל קווי ירושלים, בארי-שבע ואשקלון.

הרשות הגישה בשנים קודמות פעמים אחדות בקשות לאישור ביצוע חיבור המסילות בציר האיילון, מתוך הכרה בחשיבותו העליונה של הפרויקט, אך בקשותיה נדחו על-ידי משרד האוצר.

ועדת שרים לכלכלה אישרה ביום 23 ביולי 1989 על-פי הצעתי תקציב לתכנון מפורט של חיבור המסילות בציר האיילון בין תחנות דרום וצפון תל-אביב במסגרת תקציב הפיתוח של רשנ"ר — רשות הנמלים והרכבות — לשנת 1989.

הצעת תקציב הפיתוח של רשנ"ר לשנת 1990, שבכוונתי להגיש בקרוב לאישור ועדת שרים לכלכלה, כוללת, בין היתר, את מימון ביצוע הפרויקט.

אם תאשר ועדת השרים לכלכלה את הצעתי, יחלו עבודות הביצוע במהלך השנה הנוכחית, והן אמורות להסתיים בשנת 1992.

5. מה עושה משרדך כדי למנוע תחרות לא הוגנת עם בעלי המוניות המוסדרות ועם השירות הציבורי?

תשיבת שר התחבורה מ' קצב:  
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1—5. משרד התחבורה פועל בעניין על-פי המתחייב בהוראות החוק.

גובה האגרה לרשיון הפעלת המוניות נקבע בהקצאה בשנת 1988, שנדונה ב-1989 על-ידי ועדת הכלכלה של הכנסת. זו קבעה את גובה האגרה ל-30,000 ש"ח, אף שמשרד התחבורה הציע אגרה גבוהה יותר. הצעת משרדנו לא נתקבלה על דעת ועדת הכלכלה.

הקריטריונים להקצאת רשיונות נקבעו בחוק (סעיף 14 לפקודת התעבורה) ועיקרם: כל תושב ישראל שאין לו הרשעות פליליות ואשר שילם את האגרה שנקבעה לכך. מאחר שמספר המבקשים היה גדול ממספר הרשיונות בהקצאה, נערכה הגרלה בין המבקשים.

לנכי צה"ל נקבעה מכסה של רשיונות.

על-פי החוק הקיים, נהגי מוניות כעלי ותק אינם זכאים להעדפה בהקצאה. וזאת על-פי קביעת היועץ המשפטי לממשלה.

הנהלים להפעלת מוניות קבועים בחוק ובתקנות, ואין נהלים מיוחדים בחוק המבחינים בין מוניות חדשות למוניות ישנות.

המונית כיחידה כלכלית רשאית לפעול בכל מקום שיש בו ביקוש להסעה.

הפעלת קווי שירות טעונה רשיון, ואם יש תלונות שלפיהן מפעילים קו ללא רשיון באזור טבריה, מתבקשים המתלוננים לפנות למשרדנו. משרד התחבורה מפקח על שירות המוניות הן על-ידי טיפול בתלונות הציבור והן כפיקוח יזום.

הענף פועל כתנאי תחרות מול אמצעי הסעה רבים ומגוונים, אולם תחרות בין המוניות לבין עצמן על הנוסע היא תחרות הוגנת ורצויה.

עקב טענות קשות על הוראות החוק בעניין הקצאת רשיונות למוניות, מינתי ועדה ציבורית-מקצועית, אשר נתבקשה להגיש לי הצעות בנדון, ובכלל זה הצעות לשינויים בחקיקה כמידת הצורך.

1841. מאזן חברת "אל על"

חבר הכנסת י' עזרן שאל את שר התחבורה ביום י' בשבט התש"ן (5 בפברואר 1990):

מאחר שקיבלתי נתונים שונים לגבי רווחי "אל על" מאז חדלה לטוס בשבת, כרצוני לשאול:

1. מה הוא סך הרווחים וההפסדים של "אל על" בשנים האחרונות?

2. מתי חדלה "אל על" לטוס בשבת?

3. האם מאז חדלה "אל על" לטוס בשבת שופרו מאזניה והוקטנו הפסדי החברה?

4. כמה נוסעים — להערכת החברה — חדלו לטוס ב"אל על" בתקופה שבה נמנע הציבור הדתי לטוס בה, וכמה שבו לטוס בחברה מאז חדלה לטוס בשבת?

הציבורית. מרכיב התחבורה הציבורית בסל ההוצאות של מעוטי היכולת גדול פי שלושה ממרכיב הוצאה לתחבורה ציבורית במשפחות הנמנות עם העשירונים הגבוהים. הסדר זה תורם, כמובן, להקטנת הפער בחלוקת ההכנסות. ההסדר החדש מופעל באמצעות כרטיסיות, והוא התקבל בכרזה על-ידי קבוצות האוכלוסייה החלשות.

אין בתעודות הזכאות המוענקות לקבוצות אוכלוסייה מסוימות שום סימן המעיד על מעמדו החברתי, שיוכו או מצבו של מקבל התעודה.

2. עלות ההסדר היא כ-3 מיליוני ש"ח לתקופת הניסיון של שישה חודשים.

אני רואה ברכה וחשיבות בהענקת התעודות במציאות שבה המצב הכלכלי מהווה נטל חברתי על השכבות החלשות.

היו"ר ש' וייס:

אני מודה לך אדוני שר התחבורה. אתה עדיין נשאר אתנו, כי יש נושא השייך למשרדך.

## ט. הצעה לסדר-היום

### חילול שבת של חברת "אגד" ליד הכותל המערבי

ההתפתחויות וההתכתשויות בהפגנות. האם אנחנו רוצים לראות בעיונות העולמית תמונות כאלה, מה שמתהווה ליד הכותל המערבי בירושלים? חלילה וחלילה שנגיע לכך. אבל אם לא תיסתם הפרצה מייד, ללא כל ספק אנחנו לא נשב בחיבוק ידיים. תקשיבו לדברי, כי הנושא רציני.

נכון, בדברנו על הפרצות בקדושת השבת על-ידי "אגד" עלינו להכות על חטא על לבנו. על ששתקנו ואנו שותקים כאשר "אגד" מרהיב עוז והאוטובוסים יוצאים בעיצומה של שבת ברוב ערי הארץ ומושביותה, כאשר זה גם נגד החוק, נגד חוק הכנסת, גם נגד ההסכמה המקובלת שלא תורשה תחבורה ציבורית. "אגד" הוא קואופרטיב מונופוליסטי, ואנו, שומרי שבת, אין לנו ברירה אלא לנסוע באותם אוטובוסים של "אגד" המחללים את השבת. היש כפייה גדולה מזו נגד המצפון? אני רוצה להגיד לכם, לא אחת יש יהודים, שלמחרת השבת הם חרדים לעלות על אוטובוס של "אגד", כי אנחנו יודעים מה המשמעות של חילולי שבת אלה. אנחנו מאמינים ויודעים את דברי חכמינו ואזהרתם, שלא חרבה ירושלים אלא מפני שחיללו בה את השבת.

יהדות התורה על כל גווניה חייבת להתעורר ולשים סוף וקץ להשתוללות ולהתעללות של "אגד" בקדושת שבת קדשנו. הביטו וראו את תוצאות השתיקה שלנו עד כה. לאן הגענו, שלאוטובוסים של "אגד" יש העוז, החוצפה, להופיע בשבתות ליד שריד בית-מקדשנו, הכותל המערבי.

אני פונה אליך, שר התחבורה משה קצב. חושבני — ולא רק חושבני, אני בטוח בכך — שאני לא צריך להאריך לפניך על משמעות קדושת השבת לעם ישראל. יודע אני את יחסך לערכים הקדושים לנו, לנאמני תורה ויהדות. אם לעצ זכאת הגעת למעמד של שר התחבורה, למה ומדוע לא תפעל עם הסמכויות שבידיך לשים קץ לחילולי השבת על-ידי "אגד", ומייד מייד תפעל לכך שיפסיקו את הפרצה החדשה, הנועזת, החמורה, של הסעת אוטובוסים של "אגד" בשבתות ליד הכותל המערבי? תעשה זאת מייד. עוד היום, כדי שזה לא יחזור,

1858. תעודות הנחה לנסיעות באוטובוסים

חבר הכנסת ש' שטרית שאל את שר התחבורה ביום י"ז בשבט התש"ן (12 בפברואר 1990):

בימים אלה מחולקות ביומתן תעודות הנחה לנסיעה באוטובוסים לקבוצות המקבלות קצבאות ביטוח לאומי, לרבות גרושות, אלמנות ומקבלי השלמת הכנסה. הדבר נעשה בהסדר עם הקואופרטיבים לתחבורה.

ברצוני לשאול:

1. האם אין בכך משום נסיגה מההישגים החברתיים של מדינת ישראל והטלת אות עוני ומסכנות על שכבות אוכלוסייה?

2. מה היא עלות ההסדר?

תשובת שר התחבורה מ' קצב:  
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. תעודות ההנחה המונפקות על-ידי משרד התחבורה מאפשרות למעוטי יכולת הנחה בתעריפי הנסיעה בתחבורה

היו"ר ש' וייס:

אני מזמין עכשיו את חבר הכנסת מנחם פרוש להצעה לסדר-היום מס' 2741, בנושא: חילול שבת של חברת "אגד" ליד הכותל המערבי.

מנחם פרוש (אגודת ישראל):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, בעומדי כעת כאן על כמת הכנסת ענייה שפתי מלתח ביטוי לצער, לזעם, לסערת הרוחות, מהתעוזה של חברת "אגד" להביא כלילות שבת וכיום השבת אוטובוסים — לאן? לכותל המערבי, לשריד בית-מקדשנו. עד כדי כך נעקרה התחושה המינימלית להערכת קדושת השבת.

אגיד לכם, לא יאומן כי יסופר, מצער מאוד שזו היא עובדה. ועד כמה שגדול העוון של מחלל שבת בצנעה, ועד כמה שגדול יותר העוון של מחלל שבת בפרהסיה, כרור שמעשה מחפיר כזה של חילול שבת בפרהסיה — היכן? ליד הכותל המערבי — מי, מי לא מזדעזע מתעוזה, מחוצפה כזאת?

המתפללים ליד הכותל תיארו את היחס השחצני של נהגי "אגד", העומדים מול הציבור ומעשנים סיגריות בשבת, שם, ליד שריד בית-מקדשנו. האם אפשרי לשתוק? האם חושב מישהו שנשתוק על זה? אני אומר: לא ולא.

מטרתי בהעלאת הנושא על סדר-היום היא להזהיר את חברת "אגד" ולומר לכל גורם מהגורמים התומכים ב"אגד", ותומכת ב"אגד" הממשלה: תפסיקו את חילולי השבת. אנו דורשים להפסיק זאת מייד. הרי ברור, כי כל פרצה בקדושת השבת מסעירה את הרוחות. אם לא תופסק הפרצה בקדושת השבת ליד שריד בית-מקדשנו, הרי ברור שזה יביא לידי סערות הפגנות, ואנו יודעים את ההדים, במצבים כאלה של הפגנות, ואת הרשע כעולם הגדול.

הגידו לי, האם זה מה שחסר כעת לירושלים על בעיותיה הרגישות — הפגנות ליד הכותל המערבי? ואנחנו יודעים את

חלילה, גם בשבת הבאה. לפני התגלע הריב, נוטש. לפני התלקחות הרוחות הסוערות, יש להפסיק חרפת הפרצות בקדושת השבת.

על זה אני מציע דיון בכנסת.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה, חבר הכנסת מנחם פרוש. שר התחבורה יתייחס לנושא. בבקשה.

שר התחבורה מ' קצב:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, חברת "אגד" מפעילה מערכת של קווי שירות בתחבורה הציבורית, הפועלים ברישיון, בפיקוח ובסבסוד של ממשלת ישראל. נוסף על כך מקיימת "אגד" מערכת של הסעות מיוחדות באוטובוסים המופעלים על-ידי החברה, כמו על-ידי מאות חברות ברחבי המדינה, בהתקשרות ישירה בין החברה לבין אנשים פרטיים המזמינים את הנסיעה המיוחדת.

מערכת הנסיעות המיוחדות פועלת כתנאי תחרות, כתנאי שוק חופשי, בהתאם לחוק שעות עבודה ומנוחה, ומשרד התחבורה אינו מסבסד זאת ואינו מתערב בדרך הפעלת הנסיעות.

אין קשר בין הרשיון להפעלת נסיעות מיוחדות, שהוא רשיון עיסוק כללי, לבין הרשיונות הניתנים לקווי שירות שבהם נקבעת פעילות מפורטת, הכוללת מסלול נסיעה, תדירות, תעריפים וכו'.

חברת "אגד" איננה מקיימת נסיעות סדירות בשבתות בירושלים, מובן מאליו, גם לא בעיר העתיקה. אנו, כמוכן, לא נתיר תנועת אוטובוסים של חברת "אגד" בתוך החומות.

הסדרי התנועה באזור הכותל המערבי אינם מאפשרים מעבר רכב מהרובע היהודי לאזור רחבת הכותל. שער-האשפות חסום אף הוא לתנועת כלי רכב, ואכן הכביש מול רחבת הכותל המערבי אין בו תנועת כלי רכב בשבתות וחגים.

אני בהחלט תומך בדרישה לסגור את הכביש הגובל בכותל המערבי לתנועת כלי רכב בשבת, ואני מקווה כי יוקדם לעשות כך בעתיד.

אדוני, הואיל ואי-אפשר לערוך דיון וכיורור על כל הפרטים עם הרב פרוש במליאת הכנסת, אני מציע שהנושא יתברר בוועדת הכלכלה של הכנסת.

היו"ר ש' וייס:

אני מאוד מודה לך. חבר הכנסת פרוש, אתה מסכים שהנושא יעבור לוועדה?

מנחם פרוש (אגודת ישראל):  
כן.

היו"ר ש' וייס:

תודה לשר, תודה למציע. חברי הכנסת, זאת הצבעה שמינית. אם כן, הרעיון הוא להעביר את הנושא לוועדת העבודה והרווחה. מי בעד? מי נגד?

ה צ ב ע ה

בעד ההצעה להעביר את הנושא

— 5

— אין

— אין

ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדת

העבודה והרווחה נתקבלה.

שבח וייס (המערך):

חמישה בעד, אין מתנגדים, אין נמנעים. הנושא יטופל בוועדת העבודה והרווחה. תודה רבה.

שר התחבורה מ' קצב:

— — —

היו"ר ש' וייס:

אני מבין. זה יתוקן.

שר התחבורה מ' קצב:

— — —

היו"ר ש' וייס:

נכון. הפעם מיהרתי עם ההצבעה. מכיוון שאתה שר תחבורה, עשיתי את זה הפעם בקצב סילוני ולא בקצב של אוטובוס.

חברי הכנסת, יש לנו בעיה עם סדר-היום. יש בעיות, בחלקן אובייקטיביות. יש עכשיו הצבעה בוועדת הכספים. אני מכריז בזאת על הפסקה של חמש דקות בישיבה. בשעה 14:15 יתחדשו הדיונים במליאה.

(הישיבה נפסקה בשעה 14:10 ונתחדשה בשעה 14:15.)

## י. הצעה לסדר-היום

מתן רשיון לחברת תעופה נוספת לקיום טיסות שגריתיות לאילת

על כיסאותיהם ומקשיבים קשב רב לדיונים המרתקים שמתיימים במליאה ברגע זה ממש.

רחבעם זאבי (מולדת):

— — —

היו"ר ש' וייס:

אכן תמנה את כל החברים שיושבים עכשיו במליאה.

גדעון גדות (הליכוד):

אדוני היושב-ראש שבח וייס, זקן חברי הכנסת יאיר שפרינצק, ידידי, חניכי בעבר, חבר הכנסת יוסי ביילין.

היו"ר ש' וייס:

אני מחדש את ישיבת הכנסת.

אנחנו עוברים להצעה לסדר-היום מס' 2373 בנושא: מתן רשיון לחברת תעופה נוספת לקיום טיסות שגריתיות לאילת — מאת חבר הכנסת גדעון גדות. בבקשה.

גדעון גדות (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, על דרך ההלצה אומר, שלא אגזול מזמנה של המליאה ואחזיר לה את חמש הדקות של ההפסקה, שפקדה את המליאה בשל עיסוקי בוועדת הכספים. אני חושב שאין להעניש את המוני חברי הכנסת המסובים כאן

היו"ר ש' וייס:

מה שנקרא קריאת נוכחות.

היו"ר ש' וייס:  
שניהם.

שר התחבורה מ' קצב:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, עקרון יסוד במדיניות התעופה בטיסות הפנים-ארציות הוא הבטחת שירות רצוף, קבוע ואמין בין מרכזי האוכלוסייה בישראל, וזאת באמצעות טיסות סדירות שמשמעותן — העמדת מספר מספיק של מושבי נוסעים בזמנים הנוחים לציבור, כמחירים סבירים בכל ימות השנה, ללא התחשבות במצבים משתנים וקונוקטור ליים.

היו"ר ש' וייס:

מי סטה מן הדרך?

חבר הכנסת גדות, אבקש שאת דברי הפתיחה תואיל לקרוא אחר כך בפרוטוקול, כי לא הקשבת לי.

גדעון גדות (הליכוד):

האם אתה מבקש לבחון אותי?

שר התחבורה מ' קצב:  
לגמרי לא.

ההחלטה לאפשר לחברת תעופה אחת בלבד לקיים טיסות מתל-אביב לאילת נקבעה לפי היקף רמת הביקוש לטיסות לאילת. היסוד בעבר היה, כי מבחינה כלכלית אין מקום ליותר ממוביל אחד בטיסות סדירות. בעבר נקבע, שאם יפעל בקו לאילת יותר ממוביל אחד, יש סכנה שהרווחיות, אם היא נמצאת על גבול האזון, תיעלם. וכתוצאה מכך ירד, בשל חוסר כדאיות, מספר הטיסות שיוצעו לציבור, והמחירים עלולים לעלות. כתנאים אלה רמת השירות תיפגע והשירות אף עלול להתמוטט.

קיימת גם אפשרות אחרת, ולפיה עקב תחרות קשה ירדו המחירים באופן שיירידת המחירים תוביל להתמוטטות החברות. וכאשר מדברים על רמת השירות, מדובר על רמת האחזקה, רמת השירות לנוסע, רמת הבטיחות והביטחון בחברת התעופה.

מסיבות אלו לא ניתנו רשיונות לטיסות סדירות בקו העיקרי שבין מרכז הארץ לבין אילת אלא למוביל אחד. המוביל שנקבע, בעיקר מסיבות היסטוריות, הוא חברת "ארקיע", שהיא כיום החברה הגדולה והמבוססת בתעופה הפנים-ארצית בישראל.

חברת "ארקיע", אני חייב לציין, השקיעה הון רב בציוד חדש ובכוח אדם המתאימים במיוחד לצורכי הקו המרכזי בטיסות הפנים-ארציות.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

בטיסות מתל-אביב למחניים יש תחרות? האם קיימת תחרות בכלל בטיסות הפנים-ארציות?

שר התחבורה מ' קצב:

חבר הכנסת גולדשטיין, אם תואיל להמתין אשלים גם בקטע הזה. יש אפשרות לתחרות באותו קו שציננת.

אין להתעלם גם מכך, אדוני היושב-ראש, שהעדפת "ארקיע" בעבר נבעה מהחוכות שהוטלו עליה. היא חויבה להפעיל הקו באופן שיינתן שירות סדיר ואמין בכל ימות השנה במחירים סבירים, כדי לענות על הביקוש. כן חויבה החברה להפעיל גם קווים אחרים, בלתי-רווחיים, שבדרך אחרת לא היה ניתן בהם שירות טיסות סדיר.

על-מנת לסייע לאזורי פיתוח הרחוקים ממרכז הארץ, מוענקת לתושבי אותם אזורים סובסידיה ממשלתית, הניתנת

שר התחבורה מ' קצב:  
אתה היית מחנך של סגן השר יוסי ביילין?

גדעון גדות (הליכוד):

לא מחנך, אבל נקרינו איש בדרך וזהו בדרך החינוך המשלים.

גדעון גדות (הליכוד):

אני חייב להודות, שבאופן אישי אין המדריך צריך להתבייש בעלם הזה שצמח להיות סגן שר. אשר לדעותיו? כבר שמעתי דעות אחרות גם-כן.

לגופו של דבר, אני רוצה להתייחס לעניין הטיסות לאילת, להצעתו לאפשר לחברת תעופה נוספת לטוס בין אילת לבין צפונה של מדינת ישראל, לנמלי התעופה בירושלים, בתל-אביב ואולי אפילו צפונה משם, לחיפה, למחניים ולקריית-שמונה.

אינני צריך להסביר באריכות רבה את חשיבותה של אילת כאבן שואבת לחיירות. אינני צריך להסביר את חשיבותם של חבלי רום-הארץ לביטחון ישראל. אינני צריך להסביר באריכות את חשיבותם של כל ההיבטים, הכלכליים, החברתיים והתיירותיים של אילת, על כל סביבותיה. אני מעריך, שטוב נעשה, אם במדינה חופשית, ובעיקר בממשלה שחרתה על דגלה כלכלה ליברלית, כלכלה של חופש הזדמנויות ותחרות חופשית, נאפשר לחברה נוספת להתחרות בקו לאילת.

יש לעניין זה היבט אחד שהוא החשוב מכולם. אני מעריך שבמקום שיש בו מונופול, עם הזמן השירות נעשה רופף יותר, פחות מדויק, פחות אמין, פחות מתחשב בלקוח, פחות מתחשב בלוח זמנים, ואולי גם פחות מתחשב במחיר.

אדוני השר, נראה לי שניטיב לעשות אם באמת נאפשר תחרות חופשית גם בקטע הזה של התחבורה האווירית לאילת, כפי שאנחנו מאפשרים תחרות חופשית בתחבורה היבשתית לאילת, או כמו עניין אחר שקיים במדינת ישראל.

על כן, כל בקשתי היא, אדוני השר, אנא, עשה למען תהיה לנו עוד חברת תעופה בדרך לאילת, שתאפשר להשיג את כל אשר אמרתי — שירות טוב יותר ואמין יותר, יתר דייקנות, יתר יעילות בטיפול בלקוח, באזרח, וכמובן תחרות חופשית ומתן שוויון בהזדמנויות, ואותה השגחה, או אותה בקרה המתאפשרת לא עלי-ידי הטלת סנקציות ממלכתיות וממשלתיות, ותהיינה הדוקות ויעילות ככל שתהיינה, אלא בדרך הטובה ביותר שהעולם המערבי יודע אותה, והנה כי כן היום כל העולם המזרחי מנסה לחקות אותה, והרי היא התחרות החופשית, ההזדמנות השווה לכל מי שמעוניין לתת את השירות הזה. תודה רבה.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. אדוני השר, בבקשה, האם תואיל להתייחס להצעה של קידום הרעיון הליברלי בתעופה לאילת.

שר התחבורה מ' קצב:

הייתי אומר, קידום הרעיון הציוני.

אני חייב להדגיש, כי אין לנו כוונה לנקוט צעדים שיפגעו בהבטחת קיומה של חברת "ארקיע" ובתנאים שיאפשרו לה לפעול באופן סביר וסדיר. אנו לא ננקוט צעדים שיפגעו ביציבותה של החברה או יגרמו לשיבושים בסדירות הטיסות או ברמת השירות המוענקת כיום לטסים ממרכז הארץ לאילת.

עקרונית אני מקדש את התחרות החופשית בין גופים מסחריים ועסקיים, אך יש לעשות זאת בהירות ובקפידה, בלי להחטיא את המטרה, ובוודאי בלי לגרום נזק לציבור.

אמנן רובינשטיין (תנועת המרכז — שינוי):  
אפשר לשאול את השר שאלה?

היו"ר ש' וייס:

אתה מסכים לשאלה? בבקשה, חבר הכנסת רובינשטיין.

אמנן רובינשטיין (תנועת המרכז — שינוי):

האם מוכן שר התחבורה להנהיג עיקרון זה של תחרות עסקית גם בטיסות הבין-לאומיות של ישראל, מה גם שאין להשיג מקומות-טיסה לישראל מאירופה שבועות מראש?

שר התחבורה מ' קצב:

לא, אין לנו כוונה לעשות זאת. אנחנו רוצים לשמור על "אל על" כחברה מונופוליסטית בנתיבים הבין-לאומיים, כחברת התעופה הלאומית של ישראל. אם יש נוסעים המבקשים לטוס לחוץ-לארץ ולא משיגים כרטיסי טיסה, אני מפנה אותם ל"אל על". אני מבטיח, שבאמצעות "אל על" יהיו די מקומות-טיסה.

אמנן רובינשטיין (תנועת המרכז — שינוי):

לא, אין להשיג מקומות-טיסה, אפילו לא שבועות מראש.

שר התחבורה מ' קצב:

אנחנו נהיה מוכנים להוסיף טיסות אם יהיו די נוסעים.

אדוני היושב-ראש, אינני רואה הצדקה לקיים דיון במליאה בנושא, כמוצע עליידי חבר הכנסת גדעון גדות, אך אין לי התנגדות לקיים דיון בנושא בוועדת הכלכלה של הכנסת.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה, אדוני השר. האם אתה מסכים, חבר הכנסת גדות, לקיים דיון בוועדת הכלכלה?

גדעון גדות (הליכוד):

מסכים.

היו"ר ש' וייס:

ודאי שמסכים. חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצבעה להעביר את הנושא, כהצעת השר, לוועדה. זו הצבעה מס' 9.

#### ה צ ב ע

כעד ההצעה להעביר את

הנושא לוועדה — 8

נגד — אין

נמנעים — אין

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת הכלכלה

נתקבלה.

היו"ר ש' וייס:

שמונה בעד, ללא התנגדות וללא נמנעים. הנושא מועבר לוועדת הכלכלה.

כהשלמה למחיר הטיסה הנמוך שמשלם התושב. מדובר בתושבי אילת ויישובי הערבה, לרבות תושבי מצפה-רמון.

במקביל, חבר הכנסת גדות, אנחנו כן מאפשרים מידה מסוימת של תחרות בתעופה הפנים-ארצית, וזאת כמגמה למנוע היווצרות מצב של בלעדיות מוחלטת למוביל אחד בכל התחומים ולהבטיח קיומם של מובילים אוויריים נוספים, שיוכלו לשמש אלטרנטיבה למוביל האווירי העיקרי במקרה של הפסקת פעילות מכל סיבה שהיא.

בהתאם לכך, ניתנו רישיונות הפעלה גם לחברות תעופה אחרות, ובקווים מסוימים אין חברת "ארקיע" נהנית מכל עדיפות. למשל: טיסות סדירות בקווים הלא-מרכזיים בין תל-אביב — ירושלים — מצפה-רמון; תל-אביב — ירושלים — עין-היהב; קריית-שמונה — תל-אביב — ירושלים; תל-אביב — שפך-זוהר — אילת.

נוסף על כך, אנו מתירים גם קיומן של טיסות שכר בכל הקווים הפנים-ארציים, ובכלל זה בקו תל-אביב — אילת, אף שבפועל אין טיסות כאלה לאילת.

היו"ר ש' וייס:

יש כאן שאלה. בבקשה.

גדעון גדות (הליכוד):

האם יש גם טיסות סדירות — — —

שר התחבורה מ' קצב:

לא. ציינתי את הנימוקים בתחילת דברי. אמרתי שבקווים לא-מרכזיים יש תחרות, יש חברות תעופה נוספות שפועלות ולחברות נוספות יש אפשרות להיכנס. מניתי את מספר הקווים. בטיסות השכר לאילת יש תחרות ואין שום הגבלה, ואפילו טיסה אחת בין תל-אביב — שפך-זוהר — אילת, גם היא מופעלת עליידי חברת תעופה אחרת ולא דווקא עליידי "ארקיע".

גדעון גדות (הליכוד):

זה סדיר.

שר התחבורה מ' קצב:

זה סדיר.

טיסות השכר שמותר להפעיל בתעופה הפנים-ארצית הן טיסות לשימוש עצמי — כדוגמת מונית ספיישל — וטיסות שכר פנים-ארציות — כדוגמת מוניות שירות — כמוגדר בתקנות טיסות השכר.

מובן שאין בדעתנו להתעלם מכך שהתנאים משתנים. רמת הביקוש בטיסות לאילת עלתה, וחל שיפור ברווחיותה של חברת "ארקיע". על כן אנו מקיימים במשרד בימים אלה דיונים לגיבוש התנאים שיאפשרו תחרות בקו תל-אביב — אילת. התנאים והשיקולים ייגזרו ממספר הנוסעים, מאחוז התפוסה בקו, מרווחיות החברה וחברות אחרות אם וכאשר יפעלו בקו. מהיצע החדרים בבתי-המלון באילת ומנתונים אחרים.

כיום יש באילת כ-4,000 חדרי מלון בלבד, ולכן בשלב זה התפוסה המרבית בבתי-המלון מהווה מגבלה לפיתוח התיירות ותנועת הנוסעים לאילת בדרך האוויר. בהעדר חדרי מלון בהיקפים גדולים יותר, יש קושי אובייקטיבי בגידול היקף התיירות בדרך האוויר לאילת, וחברה נוספת לא תביא שום תועלת במקרה זה.

## יא. שאלות ותשובות

1808. משלוח טופסי הדוח השנתי של מס הכנסה בדואר  
חבר הכנסת מ"ז פלדמן שאל את שר האוצר ביום י' בשבט  
התש"ן (5 בפברואר 1990):

בעיתונות פורסמו בימים האחרונים מטעם אגף מס הכנסה  
מורעות המיעדות לנישומים יחידים החייבים בהגשת דוח  
שנתי למס הכנסה ואינם מיוצגים על-ידי רואה-חשבון,  
עורך-דין או יועץ מס, המזמינות אותם לסור למשרד פקיד  
השומה הקרוב למקום מגוריהם כדי לקבל את טופס הדוח  
השנתי ל-1989.

ברצוני לשאול:

1. מדוע אין שולחים את טופס הדוח לנישומים, ומטריחים  
אלפי איש, ואולי רבבות, לבוא למשרד פקיד השומה?
2. מכיוון שעד לפני שלוש שנים נשלחו טופסי הדוח  
בדואר, האם תורה לחדש את המשלוח לנישומים שאינם  
מיוצגים?

תשובת סגן שר האוצר י' ביילין:  
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1-2. בעבר נשלחו טופסי דוחות מס הכנסה לבתי  
הנישומים. הבריקות העלו, שהיה צורך להדפיס כמויות טפסים  
כפולות ואף יותר מכך, מאחר שנישומים רבים לא המתו  
לקבלת הטפסים בדואר ובאו למשרדי השומה לקבלם.  
ההוצאות בגין זאת, בתוספת עלויות המשלוח בדואר, הביאו  
לעלות מיותרת של מאות אלפי שקלים, ובתקופה של קיצוצי  
תקציב מן הראוי למונעה.

יש לציין, כי ניתן לקבל את הדוח על-ידי פנייה טלפונית  
למשרד פקיד השומה, ואזי הוא יישלח לבית הנישום, על-פי  
בקשתו, וכך גם רמת השירות לציבור נשמרת.

1844. דיור לקליטת עולים בקיבוצים

חברת הכנסת ע' סולודר שאלה את שר האוצר ביום י"ז בשבט  
התש"ן (12 בפברואר 1990):

המועצה האזורית שערי-הנגב נערכת זה שנה לקליטת 42  
משפחות מדרום-אמריקה ביישובי האזור. הנושא היחיד  
המעכב את הקליטה הוא חוסר תקציב להרחבת הדירות  
המיועדות לעולים. אי-מצאת פתרון מיידי עלולה לדחות  
בשנה או לבטל כליל את כואם של העולים.

ברצוני לשאול:

1. מה הן הסיבות לכך שעד כה לא נמצא פתרון לנשוא?
2. האם ניתן למצוא פתרון שיאפשר הבאת העולים  
מיידי?

תשובת סגן שר האוצר י' ביילין:  
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1-2. נושא הקליטה בשערי-הנגב הועלה פעמים מספר  
בדיונים בפורומים שונים, והועלתה הבעיה התקציבית הנגזרת  
מבעיית מתן הערכות הנדרשת מהקיבוצים, שאותה לא היה  
באפשרותם להעמיד לצורך גיוס הכספים.

התשובה שניתנה בנושא בעבר היתה, שמייד עם הפעלת  
הסדר הקיבוצים והפעלת קרן קמ"ע יוכלו הקיבוצים לגייס  
משאבים תקציביים לנושא.

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לנושא הבא בסדר-היום. אני  
מזמין את סגן שר האוצר להשיב על שאלות. בבקשה, אדוני  
סגן שר האוצר.

1755. טענות בדבר מסרים של השר פרס לאש"ף

חבר הכנסת ח' פורת שאל את שר האוצר ביום ג' בשבט התש"ן  
(29 בינואר 1990):

בתשובה על שאלתא של חבר הכנסת פנחס גולדשטיין  
מיום 27 בדצמבר 1989 ענה סגן שר האוצר בשמך, שלא  
העברת שום פנייה לכתובת ספציפית באש"ף בנושא  
תוכנית-בייקר.

על רקע ידיעות שנמסרו לאחרונה בפרשת עזר ויצמן,  
ולפיה נועץ כך השר ויצמן במהלך שיחתו עם אחמד טיבי,  
ברצוני לשאול:

1. האם נכונה הידיעה שנמסרה על-ידי השר ויצמן?
2. אם כן — האם אין הדבר עומד בסתירה לתשובתו של  
סגן שר האוצר מר ביילין, שנמסרה בשמך?
3. אם הדבר עומד בסתירה, איזו דרך תנקוט?

תשובת סגן שר האוצר י' ביילין:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

אין סתירה בין דברי השר ויצמן לבין תשובת סגן שר  
האוצר הי"ר ביילין, שכן ממלא-מקום ראש הממשלה לא היה  
מוזע לזהות בן-שיחו של מר ויצמן.

1773. גמלאות לעובדי מדינה ששירתו בממשלת המנדט

חבר הכנסת י' צבן שאל את שר האוצר ביום ג' בשבט התש"ן  
(29 בינואר 1990):

נציבות שירות המדינה מגדילה זכויות פנסיה של עובדי  
מדינה הפרושים לגמלאות, ששירתו בטרם קמה המדינה  
במסגרת ממשלת המנדט, במשטרת המנדט או בצבא הבריטי.  
מהטבה זאת לא נהנים פנסיונרים הנמנים עם מבוטחי קרנות  
הפנסיה.

מכיוון שההטבה הניתנת לפנסיונרים הנ"ל מקרב עובדי  
המדינה ניתנת מכספי האוצר, ברצוני לשאול:

1. האם שקל האוצר את ההצעה לסייע לקרנות הפנסיה  
בהכנסת הטבה דומה לפנסיונרים שלהן?
2. מה היא עמדת המשרד בנודן?

3. אם עמדתו שלילית, כיצד מנמק האוצר את ההכחנה בין  
גמלאי לגמלאי בנודן?

תשובת סגן שר האוצר י' ביילין:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. התשובה שלילית.

2. הגדלת זכויות הפנסיה של עובדי מדינה בגין שירות  
קדם-ניתנת על-ידיה כמעסיק, מתקציבה השוטף.

3. האוצר אינו מסייע במתן הטבות למבוטחי קרנות  
פנסיה. בתקנות לניהול קופות-גמל לקצבה נקבע, כי קופת-גמל  
כזו לא תקבל על עצמה התחייבויות חדשות לעניין זכויות  
העמיתים בקופה, אלא כהתאם ליכולתה לעמוד בהן. לפי  
חישוב אקטוארי.

חוכרת י"ט, ישיבה קנ"ח

— שאלות ותשובות; הצעת חוק שירות המדינה (סיוג פעילות מפלגתית ומגבית כספים) (תיקון);  
— הצעת חוק שירות המדינה (גמלאות) (תיקון) (כפל גמלה) —

במסגרת תוכנית זו ניתן לשלב גם את הקיבוצים במועצה האזורית שער-הנגב ובכך למצוא פתרון לבעיית העולים מארגנטינה, הזכאים אף הם למסלול הקליטה הישירה, ולכן יוכלו להשתלב בפרויקט.

פתרון זה יאפשר הבאת העולים בטווח הזמן הקרוב לקיבוצים אלו, אשר בהם הם מעוניינים להיקלט.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה, אדוני סגן השר.

בינתיים, בימים אלו ממש, סוכם בין משרד האוצר לנציגות התנועות הקיבוציות על הפעלת תוכנית קליטה ושמה "בית ראשון במולדת", ובמסגרתה יסופצו 100 יחידות דיור — כחוכנית ניסיונית שתורחב, אם תצליח — בקיבוצים השונים. העולים יהיו רשאים לבחור בדרך קליטה זו כמסגרת מעבר במסגרת הקליטה הישירה ובמימון של הקליטה, ואם תיווצר "כימיה" הדדית, ייקלטו העולים קליטת קבע בקיבוצים.

## יב. הצעת חוק שירות המדינה (סיוג פעילות מפלגתית ומגבית כספים) (תיקון), התשמ"ט — 1989\*

(הצעת חבר הכנסת א' רובינשטיין)

מפלגתית. היינו רוצים שהדין בהצעת החוק הזה יהיה משולב בדיון על ההצעה הממשלתית.

היו"ר נ' מסאלחה:

לאיזו ועדה תועבר ההצעה?

סגן שר האוצר י' ביילין:

אני חושב שלוועדת הכספים.

היו"ר נ' מסאלחה:

חבר הכנסת רובינשטיין, לאיזו ועדה?

אמנון רובינשטיין (תנועת המרכז — שינוי):

לוועדת החוקה, חוק ומשפט.

סגן שר האוצר י' ביילין:

אין התנגדות.

היו"ר נ' מסאלחה:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצבעה. זו הצבעה מס' 10.

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את הצעת

החוק לדיון מוקדם בוועדה — 13

נגד — אין

נמנעים — אין

ההצעה להעביר את הצעת חוק שירות המדינה

(סיוג פעילות מפלגתית ומגבית כספים)

(תיקון), התשמ"ט — 1989, לדיון מוקדם

בוועדת החוקה, חוק ומשפט נתקבלה.

היו"ר נ' מסאלחה:

אני קובע, שהצעת החוק אושרה והועברה לדיון מוקדם

בוועדת החוקה, חוק ומשפט.

היו"ר ש' וייס:  
חברי הכנסת, אנחנו עוברים לנושא הבא. אני מזמין את חבר הכנסת אמנון רובינשטיין להביא את הצעת חוק ש"ט, הצעת חוק שירות המדינה (סיוג פעילות מפלגתית ומגבית כספים) (תיקון), התשמ"ט — 1989. הנמקה מהמקום.

אמנון רובינשטיין (תנועת המרכז — שינוי):

אדוני היושב-ראש, אני מתכבד להגיש את הצעת החוק שלי. שבאה כמקרה בימים שבהם גוברת הביקורת הציבורית על מינויים פוליטיים בשירות המדינה, מינויים ההורסים כל חלקה טובה בשירות זה, גורמים דמורליזציה בקרב עובדי המדינה ומנהיגים מנהיגים פסולים בשירות זה.

ההצעה אומרת, שאסור להשתתף בבחירות פנימיות של מפלגה, שתכליתן לקבוע מועמדים של מפלגה ברשימה לכנסת, כאשר אחד המועמדים ברשימה הוא השר הממונה על המשרד שבו עובד או אלו כפוף העובד או נושא המשרה.

המטרה היא ברורה: למנוע את הפיתוי שבמינויים הפוליטיים. היום, בגלל הרמוקרטיוזציה במפלגות, נוטים שרים למינויים כאלה כדי לרכוש לעצמם תמיכה, ומכאן גם התוצאות השליליות.

אני מציע למנוע את הפיתוי הזה על-ידי איסור הצבעה של אדם שגורלו בשירות המדינה תלוי בשר שהוא המועמד לבחירות לכנסת.

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה לחבר הכנסת אמנון רובינשטיין. ישיב כבוד סגן שר האוצר.

סגן שר האוצר י' ביילין:

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, איננו מתנגדים להעברת הצעת החוק הזאת בקריאה טרומית, מאחר שהממשלה עומדת להביא הצעת חוק רחבה יותר בנושא של סיוג פעילות

## יג. הצעת חוק שירות המדינה (גמלאות) (תיקון) (כפל גמלה), התש"ן — 1989\*\*

(הצעת חברת הכנסת נ' ארד)

נאוה ארד (המערך):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, זה זמן רב חוזר ועולה בכנסת הנושא של פגיעה בגמלאים, ובעיקר באלמנות. כאשר העובר או העובדת פורשים לגמלאות, יש פגיעה ברמת שכרם.

היו"ר נ' מסאלחה:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לנושא הבא בסדר-היום: הצעת חוק ת"ב, הצעת חוק שירות המדינה (גמלאות) (תיקון) (כפל גמלה), התש"ן — 1989, של חברת הכנסת נאוה ארד. בבקשה.

\* נספחות.

\*\* נספחות.

— הצעת חוק שירות המדינה (גמלאות) (תיקון) (כפל גמלה);  
— הצעת חוק שירות המדינה (גמלאות) (תיקון) (כפל גמלאות) —

תאונות עבודה ולא למנות ולאמנים של שאירים? פנו אלי מורות, שרצו לפרוש מעבודתן וחזרו בהן מרצונן זה. מנהלת בית-ספר שעבדה 32 שנה כמורה; בעלה נספה בתאונת עבודה, כאשר היא עבדה כמורה, והיא קיבלה את שכרה וקצבת נפגעי תאונות עבודה עקב האסון של מות בן-זוגה. כאשר היא פורשת, פתאום מסתבר לה — — —

פנחס גולדשטיין (הליכוד):  
שלא כדאי לפרוש.

נאוה ארד (המערך):

לא רק שלא כדאי לפרוש — וחבר הכנסת יאיר צבן בוודאי יביא את המספרים שהוא הביא בהצעת החוק שלו, ואני לא אכנס לזה כרגע — אלא שהיא מפסידה מאות שקלים. כי מה קורה? לפי חוק שירות המדינה (גמלאות) כפי שהוא היום קובעים, שהקצבה של נפגעי תאונות עבודה, שבאה מכוח חוק אחר ומכוח זכויות אחרות, נחשבת לקצבת-כפל וקצבת שאירים נחשבת לקצבת-כפל.

אני פונה לחברי הכנסת: הגיע הזמן שאנחנו נתקן את העוול הזה. אני מבקשת להעביר את הצעת החוק לוועדת העבודה והרווחה.

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה לחברת הכנסת נאוה ארד.

אני רוצה לומר, לפני שאני מפרטת את הצעת התיקון, שלמעשה חברו יחד בניסיון לטפל בנושא הזה, עוד בטרם הגשנו את הצעת החוק, חבר הכנסת פנחס גולדשטיין, חברת הכנסת שולמית אלוני, חבר הכנסת יאיר צבן וחברי הכנסת נוספים, ומפעם לפעם הם העלו אותו. נאמר לנו פעם אחר פעם, שיהיה שיקול דעת וילכו לקראתנו, ואפילו היה שלב שהיינו בטוחים שהאוצר ייזום הגשת הצעת חוק כדי להבטיח שאומנם יהיה התיקון שאנו מבקשים להביא.

מהי מטרת התיקון שאנו מציעים? היום המצב הוא, שגמלה נחשבת לגמלת-כפל כאשר עובדת מדינה או עובד מדינה זכאים לקבל גמלה לפי חוק שירות המדינה (גמלאות) ולפי חוק הביטוח הלאומי. אביא דוגמה מהפניות שקיבלתי. היום, עובדת מדינה, כאשר היא עובדת היא מקבלת את שכרה, והיא מקבלת מהביטוח הלאומי קצבת נפגעי תאונות עבודה כתוצאה ממות בן-זוגה בתאונת עבודה. כאשר היא פורשת לגמלאות, נוצר מצב, שבו היא אינה מקבלת את קצבת הפרישה המגיעה לה ואת קצבת נפגעי תאונות עבודה שקיבלה עקב מות בן-זוגה, אלא היא מקבלת 90% מן המשכורת הקובעת, שלפיה מחושבת קצבת הפרישה של עובד מדינה. מכאן, לוקחים ממנה את קצבת נפגעי תאונות עבודה שהיא זכאית לה, והיא זכאית לה על-פי חוק ואשר קיבלה אותה בתקופת עבודתה.

מה קורה היום בפועל לאלמנות ולאמנים של נפגעי

## יד. הצעת חוק שירות המדינה (גמלאות) (תיקון) (כפל גמלאות), התש"ן-1990\*

(הצעת חבר הכנסת י' צבן)

שום מחלקה למשיכת אפים, גם לא שום אגף כזה בשלב זה. דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):  
תבדוק.

סגן שר האוצר י' ביילין:

לא, לא, לא. זו טעות. אין שום אגף כזה, חבר הכנסת צוקר.

אני חושב שאנחנו נמצאים היום באווירה, שחוקים מן הסוג הזה, כפי שכבר קרה היום, עוברים בקלות יתירה. הבעיה שמוצגת היא בעיה שאיננו מתעלמים ממנה. איננו אומרים שהיא לא קיימת. אנחנו גם בשום אופן לא מתכוונים לרחות את פתרונה.

הנושא הנדון בהצעות החוק הפרטיות הללו מוסדר בהצעת חוק ממשלתית לתיקון בחוק שירות המדינה (גמלאות) [נוסח משולב], התש"ל-1970. תזכיר הצעת החוק כבר הופץ על-ידי משרד האוצר ב-12 בנובמבר 1989, לפני זמן קצר יחסית, וכימים הקרובים יובא הדבר לאישור ועדת השרים לענייני חקיקה.

הצעת החוק הממשלתית מבוססת על המלצות ועדה מקצועית שמונתה על-ידי שר האוצר לבדיקת חוקי הגמלאות. ההמלצות כוללות שורה של תיקוני עיוותים בחוק. הן באופן המיטיב עם העובדים והן בכיוון ההחמרה, במקום שהדבר מתבקש. ההצעה מביאה בחשבון את השיקולים הענייניים, המוסריים והכלכליים הכרוכים בתיקונים המתבקשים.

אשר על כן, הצעת החוק הממשלתית תוגש כמקשה אחת. לפיכך מתנגדת הממשלה להצעות החוק הפרטיות בנושא זה

היו"ר נ' מסאלחה:

חבר הכנסת יאיר צבן יביא הצעת חוק רל"ו — שירות המדינה (גמלאות) (תיקון) (כפל גמלאות), התש"ן-1990.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אדוני סגן שר האוצר, הצעת החוק שאני מציע דומה בעיקרה להצעתה של חברת הכנסת נאוה ארד, היא אפילו מאופקת במקצת, מגבילה במקצת את זכויות הגמלאים. אני רוצה לנצל את הדקה שלרשותי רק כדי להביא את הדוגמה שבדברי ההסבר להצעת החוק, דוגמה מהחיים:

עובדת מדינה, ששכרה טרם פרישה הוא 1,250 שקלים, קיבלה קצבת שאירים 700 שקלים, וכסך הכול הברוטו שלה היה 1,950 שקלים, והגטו ל-1,800 שקלים. לפי המצב הקיים, כרגע הפרישה היא יורדת מ-1,800 שקלים ל-900 שקלים, אף שהיא בשיא הוותק, משני מקורות הכנסה. זו תופעה בלתי-נסבלת.

האוצר יודע את הדבר הזה, מכיר בעובדה שצריך לתקן. אבל כמו שהוא, סליחה, משך באף את חבר הכנסת גולדשטיין, את חברת הכנסת אלוני ואותו בכנסת הקודמת, אני חושש שהוא רוצה למשוך באף גם בכנסת הזאת.

אני מציע שלא לאפשר המשך הסחבת הזאת בעתיד.

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה לחבר הכנסת יאיר צבן. ישיב כבוד סגן שר האוצר.

סגן שר האוצר י' ביילין:

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, אין למשרד האוצר

\* נספחות.

חוברת י"ט, ישיבה קנ"ח

— הצעת חוק שירות המדינה (גמלאות) (תיקון) (כפל גמלאות);  
מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת; הצעת חוק האנטומיה והפתולוגיה (תיקון) —

נמנעים — אין  
ההצעה להעביר חוק שירות המדינה  
(גמלאות) (תיקון) (כפל גמלה),  
התש"ן—1990, לדיון מוקדם בוועדת  
העבודה והרווחה נתקבלה.

היו"ר נ' מסאלחה:

15 בעד, אחד נגד, אין נמנעים. אני קובע שהצעת החוק  
אושרה והועברה לוועדת העבודה והרווחה.

חברי הכנסת, אני מעמיד להצבעה את ההצעה להעביר את  
הצעת החוק של חבר הכנסת יאיר צבן לדיון מוקדם בוועדה. זו  
הצבעה מס' 11.

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את הצעת  
החוק לדיון מוקדם בוועדה — 18

נגד — 1

נמנעים — אין  
ההצעה להעביר הצעת חוק שירות המדינה  
(גמלאות) (תיקון) (כפל גמלאות),  
התש"ן—1990, לדיון מוקדם בוועדת  
העבודה והרווחה נתקבלה.

היו"ר נ' מסאלחה:

18 בעד, אחד נגד, אין נמנעים. אני קובע שהצעת החוק  
אושרה והועברה לוועדת העבודה והרווחה.

חברי הכנסת, יושב־ראש הישיבה שקדם לי, חבר הכנסת  
שבח וייס, נאלץ להפסיק את הישיבה, כי שרים וסגני שרים לא  
היו נוכחים. גם אני מתנצל בפניכם על ששר הבריאות, שנמצא  
במשכן, בא כלי החומר, והוא כיקש רבע שעה. והיות ששר  
הביטחון אינו נוכח, אני מכריז על הפסקה של רבע שעה. אני  
מתנצל.

(הישיבה נפסקה בשעה 14:50 ונתחדשה בשעה 15:26.)

## טו. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

היו"ר נ' מסאלחה:

מסקנות ועדת הכלכלה בנושא, ריסוס תוצרת חקלאית  
בישראל.

צו מס ערך מוסף (שיעור המס על מלכ"רים ומוסדות  
כספיים), התש"ן—1990, תודה.

היו"ר נ' מסאלחה:  
תודה.

המתייחסות רק לחלק מהבעיות ולא לסוגיה באופן כולל ועל  
כל רבדיה.

אני מבקש להסיר את הצעות החוק מסדר־היום. אינני  
מציע להעביר בקריאה טרומית, על מנת שהדבר יידון בנפרד.  
יש הצדקה לדיון בהצעה משולבת ולא בהצעה העוסקת רק  
בצד אחד של העניין. אני אומר לכם שוב, חברי הכנסת, אני  
יודע כמה קל ללחוץ על כפתור ההצבעה ולהגיד: אנחנו  
מתקנים עוד עוול. בסופו של דבר, המשמעות המצטברת של  
הדברים הללו היא שלילית לגבי אותם סוגי אוכלוסייה, שאתם  
אנחנו רוצים, כביכול, להיטיב.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):  
מתי תוגש הצעת החוק הממשלתית?

סגן שר האוצר י' ביילין:

אנחנו הגשנו את התזכיר בנובמבר 1989. הוא יובא בתוך  
ימים לוועדת השרים לענייני חקיקה. מדובר בהבאה בתוך  
שבועות. וקשה, קשה מאוד להבין, את ההצדקה לחיפזון.  
תודה.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

סגן שר האוצר י' ביילין:

אם זה יוכל לבוא בהסכמה, אני מוכן לעשות את המאמץ,  
כדי שזה יבוא בתוך שבועיים.

היו"ר נ' מסאלחה:

חברי הכנסת, אנו עוברים להצבעה, ונצביע בנפרד על כל  
אחת משתי הצעות החוקים. אני מעמיד להצבעה את ההצעה  
להעביר הצעת החוק של חברת הכנסת נאוה ארד לוועדת  
העבודה והרווחה. זו הצבעה מס' 11.

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את הצעת

החוק לדיון מוקדם בוועדה — 15

נגד — 1

## טז. הצעת חוק האנטומיה והפתולוגיה (תיקון), התש"ן—1989\*

(הצעת קבוצת חברי הכנסת)

היו"ר נ' מסאלחה:

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):  
אדוני היושב־ראש, חברי הכנסת, לפני כשלושה חודשים  
רגשה הארץ מגדלות נפשה של הגברת כנרדה טראום, רעייתו  
של זאב, זיכרוננו לברכה, שהסכימה לתרום את לבו להצלתו של

חברי הכנסת, הנושא הבא — הצעת חוק ת"ס, הצעת חוק  
האנטומיה והפתולוגיה (תיקון), התש"ן—1989. ינמק  
מהמקום חבר הכנסת חיים אורון, בבקשה.

שר הבריאות י' צור:  
אני תומך בהצעת החוק.

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה רבה. חברי הכנסת, אנחנו ניגשים להצבעה, מס' 13.  
מי בעד אישור הצעת החוק של חבר הכנסת אורון?

ה צ כ ה

בעד ההצעה להעביר את הצעת

החוק לדיון מוקדם בוועדה — 7

נגד — אין

נמנעים — 1

ההצעה להעביר את הצעת חוק האנטומיה

והפתולוגיה (תיקון), התש"ן—1989, לדיון

מוקדם בוועדה נתקבלה.

היו"ר נ' מסאלחה:

אני קובע שהצעת החוק אושרה והועברה לוועדה — —

גדעון גדות (הליכוד):

לוועדת הכלכלה או לוועדת העבודה והרווחה.

היו"ר נ' מסאלחה:

אני מציע את ועדת העבודה והרווחה. האם חבר הכנסת  
אורון מסכים? אם לא — נעביר את הנושא לוועדה שתקבע  
ועדת הכנסת.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אני מסכים לוועדת העבודה והרווחה.

היו"ר נ' מסאלחה:

הצעת החוק עוברת לוועדת העבודה והרווחה.

## יו. הצעת חוק לחיקון פקודת הרופאים (סוד רפואי), התש"ן—1989\*

(הצעת חבר הכנסת ג' גדות)

חובת סודיות רפואית כללית המתייחסת לכל המידע הרפואי  
המגיע לרופא או לכל אדם אחר.

כמו כן מוצע לקבוע מפורשות, שחובת הסודיות תחול גם  
על כל מי שיש לו חלק בביצוע חוק האנטומיה והפתולוגיה.

אדוני השר, אני יודע שאתה ביקשת בפנייתך לוועדת  
השרים לאשר גם את הצעתי זו, אלא שבמקביל לעמדתך  
החיובית-מאוד והנדיבה, אני רוצה להלין מעט על אנשי  
המשפטים אצלך במשרד שלא נאותו לשתף עמנו פעולה.  
והנה כי כן, למרות המלצתך, משום מה בוועדת השרים לענייני  
חקיקה אושרה ההצעה של חברי וידידי חיים אורון, שהובאה  
לפני דקות ספורות למליאה, ולא אושרה ההצעה שלי.

כל מה שאני מבקש, נוכח המלצתך החיובית וגישתך  
האוהדת, לצרף גם את הצעת החוק שלי לדיון הכולל בהצעת  
החוק שהובאה לפני דקות ספורות עליידי חיים אורון, ובדיון  
בעניין זה בוועדת העבודה והרווחה נשלב את הדיון על שני  
החוקים גם יחד. ואם יש בהצעת החוק שלי משום הרחבה

אדם אחר. ממש אז גם געשה הארץ, כאשר זהותו של התורם  
פורסמה בניגוד לרצון המשפחה ובניגוד להבטחה המפורשת  
שניתנה למשפחה על-ידי רופאי בית-החולים על-שם סורוקה.

בעקבות האירוע הזה יזמנו, חבר הכנסת בורג ואנוכי,  
הצעת תיקון לחוק הפתולוגיה, שעיקרה איסור פרסום שמו  
וזהותו וכל פרט מזהה אחר של תורם שתרם, או שנתרם חלק  
מגופו לצורך הצלתו של אדם אחר.

אנחנו שמחים להביא את ההצעה הזאת, כאשר ליוזמתנו  
הצטרפו למעלה מ-30 חברי כנסת.

אני רוצה לציין, שאנחנו רואים חשיבות רבה לכך, שהחוק  
הזה יתרום תרומה נוספת למאמץ שהכרח לעשותו להגברת  
המודעות הציבורית והנכונות לתרום איברים לצורך הצלת  
נפשות בארץ.

חשוב במיוחד היה, שליוזמה הזאת הצטרפו גם חברי  
כנסת מהסיעות הרחיקות. יש מחלוקת לגבי חוק הפתולוגיה  
האנטומיה, אבל בנקודה זו הייתה הסכמה. אנחנו הסכמנו,  
שבמהלך הדיונים בוועדה ישונה המושג שמופיע בחוק שלנו  
כ"צורך רפואי" ל"צורך בהצלת נפשו". גם יתאפשר תיקון  
שיחיל אותם איסורים שמופיעים בחוק על מי שקשור בעניין  
בצוות הרפואי גם על אנשי חברה קדישא.

אני מקווה שהחוק הזה יחוקק בהקדם ויתרום ככל האפשר  
לריבוי תרומות איברים בארץ. תודה.

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה לחבר הכנסת אורון. ישיב כבוד שר הבריאות,  
בבקשה.

גדעון גדות (הליכוד):

אני מציע לאחר את שתי ההצעות.

היו"ר נ' מסאלחה:

לא, זה לא ייקח הרבה זמן, חבר הכנסת גדות. בבקשה,  
אדוני השר.

היו"ר נ' מסאלחה:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצעת חוק תמ"ד, הצעת  
חוק לחיקון פקודת הרופאים (סוד רפואי), התש"ן—1989,  
מאת חבר הכנסת גדעון גדות. בבקשה.

גדעון גדות (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אדוני השר, לאחרונה  
התברר כי נושא הסודיות הרפואית איננו מוסדר למעשה בחוק.  
המקרה האחרון, של אדם אשר לבו הושחל בגופו של אדם אחר  
ושמו פורסם ללא הסכמת המשפחה, העלה את הנושא על  
סדר-היום הציבורי.

אכן, כפי שהציעו קודמי באמצעותו של חבר הכנסת חיים  
אורון, מתברר, כי פרט לחוק הפסיכולוגים אין בחקיקה  
הישראלית הוראות ספציפיות המתייחסות לרופאים או לאנשים  
שהגיעו לידיעתם ידיעות רפואיות או פרטים בעניין זהותם של  
נפטרים שמהם נלקחו איברים להשתלה.

מוצע לכן לקבוע בפקודת הרופאים הוראת חוק שתקבע

וזה לפי סעיף 137(א) של תקנון הכנסת, אני קובע —

גדעון גדות (הליכוד):

זה צריך להיעשות בהסכמתי, אדוני היושב-ראש.

היו"ר נ' מסאלחה:

חבר הכנסת גדות, אתה דיברת ואמרת שאתה מסכים להשהיה.

גדעון גדות (הליכוד):

לא. אולי אדוני לא שמע היטב. השר ואני דיברנו בחוץ, ואני הבנתי שהשר מסכים, שמדובר בשתי הצעות החוק גם יחד. לאחר שחוק אחד כבר עבר, אני פונה אליו באמצעותך. אינני מסכים לדחיית ההצבעה. אני מבקש שהצעת החוק תוצבע ותועבר לוועדה.

שר הבריאות י' צור:

אני מתנגד לזה.

היו"ר נ' מסאלחה:

השר מתנגד. אם כך, נצביע — — —

גדעון גדות (הליכוד):

השר מבקש להסיר את ההצעה, אני מבקש להעביר אותה לוועדה.

היו"ר נ' מסאלחה:

לאיזו ועדה?

גדעון גדות (הליכוד):

לוועדת העבודה והרווחה.

היו"ר נ' מסאלחה:

בסדר. חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצבעה, מס' 14. מי בעד אישור הצעת החוק לתיקון פקודת הרופאים (סוד רפואי), של חבר הכנסת גדעון גדות, והעברתה לוועדה?

שר הבריאות י' צור:

תשאל גם מי נגד.

היו"ר נ' מסאלחה:

אני שואל מי בעד. מי שהוא נגד יצביע נגד.

ה צ ב ע ה

בעד ההצעה להעביר את הצעת

החוק לדיון מוקדם בוועדה — 8

נגד — 2

נמנעים — אין

ההצעה להעביר את הצעת החוק לתיקון

פקודת הרופאים (סוד רפואי),

החש"ן — 1989, לדיון מוקדם בוועדת

העבודה והרווחה נתקבלה.

היו"ר נ' מסאלחה:

חברי הכנסת, אני קובע שהצעת החוק מועברת לוועדת העבודה והרווחה.

יתירה או החמרה יתירה, סביר להניח שבמהלך הדיון הדברים האלה יתבררו ויגיעו למכנה משותף.

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה לחבר הכנסת גדות. ישיב כבוד שר הבריאות.

שר הבריאות י' צור:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני רוצה לומר לחבר הכנסת גדות, שבדרך כלל קשה לנו פה לבקר עובדי ציבור, מפני שהם אינם יכולים להתגונן פה, ואני מבקש שנימנע מכך.

הצעת החוק שהגיש חבר הכנסת גדות היא מרחיבה מאוד, כי היא עוסקת במכלול השלם של הסדרת הנושא של הסוד הרפואי. כפי שהובא לידעתי, הרי גם כיום מוסדר הנושא באורח עקרוני בחוק העונשין ובחוק להגנת הפרטיות. בינתיים דנה בשאלה הזאת גם ועדת החוקה, חוק ומשפט של הכנסת, העומדת להגיש הצעה בעניין הזה. צריך גם לציין אותם סייגים, שבהם צריך לשחרר מידע רפואי.

לאור כל הדברים האלה אני מציע לחבר הכנסת גדות שלא להביא היום את הצעת החוק המרחיבה הזאת להצבעה, ואנחנו נקיים דיון עם חבר הכנסת גדות, כדי לנסות ולראות, כיצד נוכל שלא להקפיא אותה. בדרך כלל אני דואג, עד כמה שניתן, שלא לבלום יוזמות של חברי כנסת, גם אם המשרד עוסק בהכנת חוק, כי ממילא הדברים יכולים להגיע לוועדה גם בעזרת המשרד. באופן עקרוני אני חושב שלא צריך לבלום יוזמות, אם הן מחאימות לכיוון הכללי שהמשרד רוצה ללכת בו. כמו כן אני מציע שבעניין הזה של השתלת איברים יצורף חבר הכנסת גדות למציעים. אבל בנושא של הרחבת החוק, שזה מה שעומד לפנינו לדיון, אני מבקש שלא להצביע היום, כדי לאפשר לנו להגיע להבנה כאשר לפרטי החוק המורחב.

גדעון גדות (הליכוד):

אדוני השר, יורשה לי לומר שמחוך לאולם — — —

שר הבריאות י' צור:

זה לגיטימי.

גדעון גדות (הליכוד):

זה לגיטימי לחלוטין, אבל אני חשבתי שאתה עומד להציע להעביר לוועדה את שתי ההצעות גם יחד.

שר הבריאות י' צור:

לא. מאחר שיש החלטה, אני פשוט לא יכול.

גדעון גדות (הליכוד):

אני מבין את עמדתך, אתה מבין את עמדתי, אני מקווה שגם החברים במליאה יבינו את עמדתי ויתמכו בהצעתי להעביר את הצעת החוק לוועדה.

שר הבריאות י' צור:

האם אני יכול להישאר בהצעה שלא להצביע היום?

גדעון גדות (הליכוד):

כן.

היו"ר נ' מסאלחה:

חברי הכנסת, מאחר שהשר מבקש שלא להצביע היום,

## יח. הצעה לסדר-היום

### סימנים להתגבשות חזית מזרחית על-ידי שיתוף פעולה ירדני-עירקי

אני רוצה להזכיר לחבר הכנסת רפאל איתן, ששנות ה-80 היו מבחינות מסוימות העשור הנוכחי ביותר מבחינה אסטרטגית למדינת ישראל, וזאת משתי סיבות: השלום עם מצרים, שהווה תרומה אסטרטגית ביטחונית ממדרגה ראשונה לשינוי המצב במאזן הכוחות במסגרת הסכסוך הערבי-ישראלי, ומלחמת אינ-עירק, שריתקה את עירק לחזית המזרחית והותירה בפועל את סוריה בלבד כאיום צבאי על ישראל.

לצער, בשנות ה-80 הוחמצו הזדמנויות מדיניות, והנושא הפלשתיני, בחלקו ביוזמה ישראלית, בחלקו ביוזמת הפלשתינים, הפך להיות מוקד לסכסוך הערבי-ישראלי. יתירה מכך, בשנת 1982 התנתקה מצרים מהובלת התהליך המדיני לפתרון הסכסוך, לרבות פתרון הבעיה הפלשתינית, וביוני 1988 התנתקה מכך ירדן.

העשור שעבר עבר. המאפיין את סוף העשור הקודם ואת תחילת העשור הנוכחי והגורם הדומיננטי שהשפיע הן על ירדן והן על עירק היה הפסקת המלחמה. ירדן סבלה כלכלית מן העניין. עירק התפתחה להעיף מבט מערבה והתירה לעצמה להיכנס לכמה תחומים בנושאים בין-ערביים, באופן בולט אספקת נשק לנוצרים בלבנון וחזיון אל מול סוריה אייבתה.

באותה עת, עקב המצב הכלכלי וסיבות אחרות, התערער המצב בירדן. שלוש סיבות מביאות את ירדן לחפש גיבוי בעירק, זאת נוסף על העובדה שעירק התפתחה במידה רבה מפעילות המלחמה כנגד אירן. המצב הכלכלי הקשה של ירדן, ההשלכה של מצב זה, בעיקר בעקבות האירועים שהיו בדרום ירדן על-ידי אוכלוסייה בדואית, ללא מעורבות של הפלשתינים, דבר שלכאורה רוכא, אבל כמו באלג'יריה לפני שנה וחצי, גם כאן השלטון היה חייב להיענות לפחות ל-50% מהתביעות הפוליטיות הפנימיות של המתקוממים. התקיימו בחירות, ששינו את המערכת הפנימית הירדנית, ובמידה לא מבוטלת יצרו בישראל דיבורים על ירדן כמולדת חלופית לפלשתינים, שבאמצעות טענה תיפתר הבעיה הפלשתינית, היוו צורך אצל ירדן לפנות לעירק לגיבוי פוליטי-כלכלי וגם לאפשרות של גיבוי צבאי כלפי חולשה פנימית. כלפי האיום הישראלי, בתפיסתם.

אנחנו חייבים לראות בהתפתחות זאת גם פוטנציאל לאפשרות — בשלב זה לא לחזית מזרחית, אבל לשיתוף פעולה עירק-ירדני. מסרים ברורים הועברו בדרכים מדרכים שונות, לרבות בהתבטאויות פומביות. אני אמרתי, שלא נוכל לשאת בשוויון נפש שימוש על-ידי כוחות עירקיים בשטח ובמרחב האווירי של ירדן. אני מקווה ומאמין, שהרברים ברורים. אנו נמשיך לעקוב.

אין לי ספק היום, שצבאות מדינות ערב רואים את ישראל כמדינה צבאית חזקה. הם יודעים להבחין, בניגוד לניסיונות לעוות ולסלף את התמונה, כפי שעושים ישראלים, בין בעיות אינתיפאדה לבעיות העוצמה הצבאית הישראלית אל מול הכוחות הצבאיים הערביים. הם יודעים היטב להבחין בין אלה לאלה. הם יודעים את כוחו של צה"ל, וההוכחה לכך היא שאין הם מעזים, מאז יציאת מצרים ממעגל המלחמה, לקחת ולו גם סיכונים צבאיים מוגבלים.

לכן, כשם שאסור לנוח כל תשומת לב ויש לעקוב אחר כיוון ההתפתחות, כמו ההתקרבות בין עירק לירדן ובין ירדן לעירק בצד הצבאי, באותה מידה מן הראוי שלא לאטום

היו"ר ג' מסאלחה:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לנושא הבא בסדר-היום, הצעה לסדר-היום מס' 2641 בנושא: סימנים להתגבשות חזית מזרחית על-ידי שיתוף פעולה ירדני-עירקי — של חבר הכנסת רפאל איתן. בבקשה, חבר הכנסת איתן.

רפאל איתן (צומח):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, שר הביטחון, השאלה אינה האם תהיה חזית מזרחית מגובשת, אלא האם התהליך המתרחש כיום בעולם הערבי יגרום לכך שתתגבש חזית כזאת, ומתי.

להערכתי, קיימת בעולם הערבי מוטיבציה חזקה לליכוד הכוחות, למצב שיוכלו למצות את הפוטנציאל הצבאי שלהם למלחמה בחזית המזרחית. מדינת ישראל אינה יכולה להתערב בתהליך הזה, אבל בכוחה להשפיע עליו השפעה חיובית מבחינתה, או שלילית, ולרעתה. כמה? בתדמיתה כמדינה ריבונית, כפי שהיא נתפסת על-ידי העולם הערבי. מדינה חלשה ומפוררת, שאינה מסוגלת להתמודד עם בעיותיה הבסיסיות ביותר ולפתור אותן, מושכת את הערבים לנסות את כוחם. מדינה חזקה, מלוכדת, שיש לה מוטיבציה חזקה, לאומית, ציונית, כלכלה על נתיב של צמיחה, ומערכת חינוך מצוינת — כל אלה ועוד יפחיתו את תקוותם של הערבים להתמודדות ואת סיכוייהם להשיג את יעדם, שלא השתנה מאז ומעולם, להשמיד את מדינת ישראל.

אל נופתע אם בקרוב תישמע הקריאה בעולם הערבי, אולי היא כבר נשמעת: נתלכד להציל את הפלשתינים מציפורני ישראל — קריאה שתישמע הגיונית ומובנת בעולם הערבי ובעולם האחר.

אם כוחנים אחורה ומשקיפים קדימה, הכישלון במלחמה הנוכחית המכונה אינתיפאדה יתגלה כאחד המדרבנים החשובים ביותר לגיבושה של חזית מזרחית. ומרגע גיבושה ועד לירייה הראשונה עלול הזמן להיות קצר מאוד.

מדינת ישראל עם ממשלה אחת, המסוגלת לחדש את הרוח וההתלהבות הציונית-הלאומית, מוכרחה, ומהר, לחזק את האחיזה בשטח שמול החזית המזרחית, ביהודה ובשומרון, גוש הררי המהווה מחסום בלעדי בפני כל התלכדות צבאית, מאמצע המורדות המזרחיים, גב ההר והמורדות המערביים. יישובי מבצר — התחייבות ביטחונית, גם אם בצורתה תיראה כשכונות יוקרה, התחייבות צפופה בשטחים חיוניים על צירי תחבורה וצמתים תהיה תשובה נאותה והגיונית על אפשרות שתתהווה חזית מזרחית.

אבל אין ממשלה לצורך זה, כמו גם לצרכים פשוטים יותר, כמו חינוך, משק וקליטת עלייה. צריך ללכת לבחירות, אחרי שיוסכם על שינוי שיטת הממשלה, ולהתחיל תקופה ציונית לאומית מתחדשת.

היו"ר ג' מסאלחה:

תודה לחבר הכנסת רפאל איתן. ישיב כבוד שר הביטחון. בבקשה.

שר הביטחון י' רבין:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אכן בשנה-וחצי האחרונה התהדקו הקשרים בין ירדן לבין עירק, הסיבה המרכזית מצד עירק — פשוט סיום הלחימה נגד אירן.

חוברת י"ט, ישיבה קנ"ח

— הצעה לסדר-היום; הצעת חוק חסינות חברי הכנסת, זכויותיהם וחובותיהם (תיקון — חסינות בפני האזנת סתר) —

קובע, כי ההצעה הועברה לדיון בוועדת החוץ והביטחון של הכנסת.

מכאן, חברי הכנסת, בטרם אמסור את רשות הדיבור לשר המשפטים בעניין קטנטן כלשהו, מאחר שיושבים כאן שלושה שרים וזה מבחינתי אירוע חגיגי משהו, הייתי מבקש לנצל את ההזדמנות המיוחדת הזאת ולהפנות את תשומת לבכם לעניין כלשהו, שמבייש, דומה, גם את הממשלה וגם את הכנסת.

בחוק, על לוח המודעות, תלויה הודעה העוסקת בסדר-היום. בחוק סדר-היום כתוב במפורש, כי השרים התורנים הם, ואני מצטט: השר משה ארנס (בחור"ל) והשר אריה דרעי. אני חושב שאפילו השרים הנוכחים כאן יסכימו אתי, שאין זה מן הדברים המקובלים לעשות דבר, שגובה לשב, הנמצא בחוק-לארץ.

שר המשפטים ד' מרדור:  
יש לו תורנות בחוק-לארץ.

היו"ר ג' גדות:  
בתורנות בחוק-לארץ, אבל לא בכנסת.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):  
יש כמה חברים בחוק-לארץ שהוא משגיח עליהם.

היו"ר ג' גדות:  
הכנתי, לא, זה פשוט לא נאה. אני הייתי פונה אליכם שתעבירו זאת לירידת מזכירות הממשלה והממשלה. זה פשוט לא נאה.

שר הביטחון י' רבין:  
למה צריכה להיות תורנות שרים בכנסת?

היו"ר ג' גדות:  
כן קבעה הממשלה, ומאחר שהיא קבעה — מוטב לה לקבוע תורנים המסוגלים להגיע לכאן ברכב, ולא במטוסי ג'מבו.

י"ט. הצעת חוק חסינות חברי הכנסת, זכויותיהם וחובותיהם (תיקון — חסינות בפני האזנת סתר).

התש"ן — 1990\*

(הצעת חבר הכנסת י' צבן)

אין בחוק החסינות ולא בחוק האזנת סתר חסינות כלשהי לחברי הכנסת בפני האזנה כאמור. 30 חברי כנסת הצטרפו להצעת, הבאה להרחיב את החסינות הזאת לגבי האזנת סתר, אלא אם כן הוגשה בקשה מנומקת להאזנה על-ידי ראש הממשלה או שר הביטחון עצמו לנשיא בית-המשפט העליון, ואם השתכנע נשיא בית-המשפט העליון כי הדבר דרוש למען ביטחון המדינה.

בהצעת החוק מדובר על התייעצות עם יושב-ראש הכנסת. העירו לי רבים מיוזמי ההצעה, שראוי להשמיט את ההתייעצות הזאת, ואני מקבל את ההצעה.

העיר לי שר המשפטים, כי ספק אם יש מקום להטיל חסינות מוחלטת על האזנות סתר על רקע של חקירה פלילית. אני נוטה לקבל את ההערה, ואציע להטיל את הפרוצדורה האמורה גם בתחום זה. תודה רבה.

אחזניים ולא לעצום עיניים אל מול האפשרויות המדיניות, שיכולות לסכל אף יותר מכך איום שתיאר חבר הכנסת איתן.

מדינת ישראל השכילה תמיד לראות את התמונה בראייה כוללת, לבחון את האפשרויות המדיניות ומהלכים מדיניים לסיכול איומים, בצד התעצמות צבאית, עירנות, מוכנות, והבהרת דברים שישראל לא תשלים אתם. ודומני שעד כה, בראייה של 42 שנות קיומה של ישראל, הגישה המשובלת המדינית-הצבאית הוכיחה את עצמה.

עם זאת, מאחר שהנושא נדון באופן מתמיד ומתנהל מעקב קבוע, אין לי התנגדות להעביר את ההצעה לוועדת החוץ והביטחון.

היו"ר ג' גדות:  
אני מודה לכבוד השר. האם בעל ההצעה מסכים להעביר זאת לוועדה?

רפאל איתן (צומת):  
מסכים.

היו"ר ג' גדות:  
אם כן, חברי הכנסת, ברשותכם נצביע על העברת העניין לוועדה. זו הצבעה מס' 15. נא להצביע. מי נגד? מי בעד?

ה צ ב ע

|              |       |
|--------------|-------|
| הנושא לוועדה | — 16  |
| נגד          | — אין |
| נמנעים       | — אין |

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת החוץ והביטחון נתקבלה.

היו"ר ג' גדות:  
אם כן, 16 קולות בעד, ללא מתנגדים וללא נמנעים. אני

היו"ר ג' גדות:

אנו עוברים להצעת חוק תצ"ז: הצעת חוק חסינות חברי הכנסת, זכויותיהם וחובותיהם (תיקון — חסינות בפני האזנת סתר), התש"ן — 1990. יעלה את ההצעה חבר הכנסת צבן, בבקשה, הנמקה מן המקום.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, חוק האזנת סתר קובע, כי כל אדם יכול להיות נתון להאזנת סתר על-פי החלטת ראש הממשלה ושר הביטחון, כאשר הנסיבות והאינטרס של הגנה על ביטחון המדינה מצדיקים זאת, ועל-פי החלטת שופט מחוזי, כאשר המטרה של מניעת עבירה מצדיקה זאת.

חוק חסינות חברי הכנסת, זכויותיהם וחובותיהם, קובע כי חבר הכנסת יהיה חסין בפני כל פעולה משפטית בשל פעילות שנעשתה במילוי תפקידו או למענו ובפני חיפוש בדירתו או בגופו ובחפציו.

\* נספחות.

— הצעת חוק חסינות חברי הכנסת, זכויותיהם וחובותיהם (תיקון — חסינות בפני האונת סתר);  
— הצעות לסדר-היום —

היו"ר ג' גדות:

אני מודה לחבר הכנסת צבן. רשות התשובה לכבוד שר המשפטים, בבקשה.

שר המשפטים ד' מרידור:

אדוני היושב-ראש, גברתי ורבותי חברי הכנסת, מקובל עלי שהממשלה איננה צריכה לקבוע, בדרך כלל, עמדה נחרצת בעניין הנוגע לחסינות חברי הכנסת. לכן לא אביע עמדה מטעם הממשלה.

עם זאת, מצאתי לנכון לומר מלים קצרות על כמה בעיות שההצעה הזאת מעוררת. היא נוגעת גם לממשלה, משום שהממשלה אחראית לאכיפת החוק, גם כלפי חברי כנסת וגם כלפי אנשים אחרים.

כאשר אנו נותנים חסינות לחברי הכנסת, מתחרים אצלנו שני ערכים: ערך אחד — עקרון העצמאות של הכנסת, אי-תלותם של חברי הכנסת בשלטון. מצד שני, עקרון השוויון בפני החוק. נדמה לי שאצלנו בארץ החסינות היא רחבה מאוד, והדרך הנכונה היא לצמצם אותה ולא להרחיבה.

עם זאת, אני מקבל שכל אורח במדינה חסין בפני האונת סתר על-פי חוק האונת סתר. השאלה היא, האם דינו של חבר כנסת צריך להיות שונה, וזו שאלה שאיננה פשוטה. כשיחה עם חבר הכנסת צבן הערתי על כך, שלא נראה לי לחלוטין שלחבר כנסת לא יהיה אפשר להאזין אם ידוע, או חושדים בו, שהוא מכצע עבירות שאינן עבירות ביטחוניות. למשל, סחר בסמים או, לא עלינו, דברים אחרים, ובלבד שההאזנה תיעשה על-פי צו של שופט בית-משפט, כפי שהדבר מקובל לגבי כל אזרחי המדינה. האם צריך להיות שופט בית-המשפט העליון או שופט אחר, אינני בטוח.

אלה הערותי. אני מבקש מאוד: אם תיאות הכנסת להעביר את ההצעה לוועדת החוקה, חוק ומשפט, וועדה זו תשקול את הדברים בשובה ונחת — לא צריך ליצור מעמד מיוחד, מורמים מעם, שאסור לבדוק אם הם מבצעים עבירות, גם כאלה

שאם יתברר שהם ביצעו אותן. מותר להעמיד עליהן לדין. לכן צריך להיזהר בעניין זה. אבל הממשלה כממשלה איננה מביעה דעה לגוף העניין. תודה רבה, אדוני היושב-ראש.

היו"ר ג' גדות:

אני מודה לכבוד שר המשפטים. חבר הכנסת צבן, בסופו של דבר נראה ששר המשפטים שחק לידך. אני מבין שאתה מבקש להעביר את הצעת החוק לדיון בוועדה, ולמעשה זה הנושא העומד על הפרק. אם כך, חברי הכנסת, מי בעד העברת הצעת החוק לוועדה, נא להצביע, הצבעה מס' 16.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):  
בשובה ונחת.

היו"ר ג' גדות:

כן, בשובה ונחת ועם אלקטרוניקה מסודרת.

## ה צ כ ה

בעד ההצעה להעביר את הצעת

החוק לדיון מוקדם בוועדה — 14

נגד — אין

נמנעים — אין

ההצעה להעביר את הצעת חוק חסינות חברי הכנסת, זכויותיהם וחובותיהם (תיקון — חסינות בפני האונת סתר), התש"ן—1990, לדיון מוקדם בוועדת החוקה, חוק ומשפט נתקבלה.

היו"ר ג' גדות:

אם כן, חברי הכנסת, אני קובע כי ב-14 קולות בעד, ללא מתנגדים וללא נמנעים, הצעת חוק זו עברה לדיון בוועדת החוקה, חוק ומשפט של הכנסת. אני מודה לחברים. עד כאן בסעיף זה.

## ב. הצעות לסדר-היום

### דוח מחלקת המדינה האמריקנית בעניין זכויות האדם

חיים רמון (המערך):

אני אסביר, שר הביטחון ביקש שהעניין הזה של דוח-שיפטר לא יידון היום. אבל המזכירות ביקשה בכל לשון של תקיפות שהוא כן יידון היום. אני חושב שאפשר היה להיענות לפנייתו של השר. כי מה קורה עכשיו? השר איננו שוב — אני יודע שהוא בא והודיע שהוא יכול להישאר חצי שעה עד שלושת-רבעי שעה. אבל יש שישה דוברים והדיון יארך בוודאי יותר.

אני חושב שחייבים לומר לשבחו של שר הביטחון, שהוא אחד השרים המתייחסים בצורה היפה ביותר לכנסת. הוא מופיע לכל דיון. אני פונה אל היושב-ראש — הדיון הזה, לפחות מבחינתי, הוא חסר טעם, אם אני אינני יכול לקיים את הדרישה בנושא עם שר הביטחון. את הנאום הזה שאני עומד לנאום, אני יכול להעביר לפירוטקול. לא שאני חושב שחברי הכנסת אינם ראויים לשמוע מה שיש לי לומר, אבל אני מעריך שחברי הכנסת הנוכחים שמעו גם שמעו — — —

שר הפנים א' דרעי:

אתה פוגע עכשיו כשר התורן. הרי זו המטרה של השר התורן, לשמוע אותך.

היו"ר ג' גדות:

חברי הכנסת, אנו עוברים להצעות לסדר-היום מס' 2644, 2656, 2686, 2688 ו-2699. בנושא: דוח מחלקת המדינה האמריקנית בעניין זכויות האדם. רשומים לפני שישה בעלי הצעות, הראשון שבהם חבר הכנסת חיים רמון, ואחריו — חבר הכנסת מוחמד נפאע.

חיים רמון (המערך):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מבקש להעיר הערה פרוצדורלית. אנחנו מחכים לדיון בהצעה הזאת כבר כמה שעות. שר הביטחון הוזעק מתל-אביב לצורך עניין זה. אני רואה בצורה די תמוהה ומזוהה את העובדה שמזכירות הכנסת לא הסכימה להיענות לבקשתו של שר הביטחון לרדות את העניין — — —

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

סליחה, זה נדחה, בגלל תקלה בממשלה.

היו"ר ג' גדות:

חבר הכנסת צבן, לפני שאתה מודעק, מותר לי להבין על מה אתה מודעק? אני עדיין לא מבין על מה הוא מדבר.

משפט אחד לחבר הכנסת רמון, שבוודאי לא ביקש לפגוע במזכירות הכנסת, שהרי במקרה זה גם הם לא היו אשמים.

אסביר מה קרה: מדובר בהצעות דחופות לסדר-היום. מאחר שהצעה דחופה לסדר-היום חייבת להיות נדונה בשבוע שבו נחבקה להיות נדונה, אמרה מזכירות הכנסת, בצדק, שמן הרין לדון בזה עוד היום, כטרם נועלים את ישיבת הכנסת האחרונה בשבוע הנוכחי. לכן קרה מה שקרה מבחינת המזכירות. דומה שהמזכירות, בעניין זה, מגיע לה לקבל מחמאות ולא מלקות.

אשר לעניין עצמו, אני הייתי מציע לחברי הכנסת שהעלו את ההצעה לסדר-היום שעליה מדובר לבוא בדברים עם נשיאות הכנסת לקראת השבוע הבא ולברר אם ניתן יהיה להשאיר את ההצעות כהצעות דחופות.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):  
אפשר לשאול שאלה?

הי"ר ג' גדות:

חבר הכנסת צוקר, אולי בסוף דברי?

אם לא ניתן יהיה להשאיר את ההצעות כהצעות דחופות, אפשר יהיה להעביר אותן למעמד של הצעות רגילות, ויכולו, כמובן, לקיים את הדיון.

מכל מקום, אני חושב שמן הדיון הוא, לאור בקשת השר ולאור בקשתו של לפחות אחד מהחברים שהעלו את העניין כאן, שלא לקיים את הדיון, פשוט לדחות את העניין, לא לבטל אותו, לדחות אותו ולקיים עליו דיון בנשיאות הכנסת בתחילת השבוע הבא.

לפני שאני פוסק את פסוקי בעניין, אתן לכל מי שמבקש להתבטא בעניין זה לדבר. ראשית, כבוד שר הפנים, בבקשה.

שר הפנים א' דרעי:

אני רוצה להציע לכם, בגלל חשיבות העניין, ומצד שני בגלל התקנון, היות שזאת הצעה דחופה לסדר-היום — אם היושב-ראש פוסק, שהעניין יועלה בשבוע הבא, אני מבין שזה לשכירות רצון החברים. אם לא, אני מציע שהכנסת תקבל החלטה שהנושא יועבר לזוועדה, בכל מקרה.

הי"ר ג' גדות:

החברים בסך הכול מעוניינים בדיון פומבי. חבר הכנסת תופיק טובי, בבקשה.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אדוני היושב-ראש, אי-אפשר לשנות סטטוס של הצעה. זו היתה הצעה שנקבעה כדחופה על-ידי ועדת הכנסת, ולכן היא נשארת בגדר של הצעה דחופה.

נוכח המציאות שהתפתחה, יש אפשרות אחת בלבד, והיא, שהיושב-ראש, מתוך הבנת העניין, יפסוק שהנושא יידון בשבוע הבא.

הי"ר ג' גדות:

מאחר שאחא מחזיק את ידי, כמעשה שנכתב עליו במקרא, לא נותר לי-אלא לומר: אכן פסקתי בזה הרגע שהנושא יובא כהצעה דחופה לסדר-היום בשבוע הבא.

חברי הכנסת, תם סדר-היום. אני מודיע לחברי הכנסת, כי הישיבה הבאה תתקיים ביום שני הבא, ח' באדר התש"ן, 5 במרס 1990. הישיבה נעולה.

הישיבה ננעלה בשעה 16:05.

חיים רמון (המערך):

המטרה של השר התורן היא למנוע את כדידותו של השר המשיב.

הי"ר ג' גדות:

חבר הכנסת רמון, מאחר שאני לא מבין מה הוא הנושא שעליו מדובר, אני מציע לך שתתחיל בנאומך. אני אתחיל לבין כמה מדובר, אשקול את העניין, ואתן לך תשובה אולי במהלך דבריי.

חיים רמון (המערך):

אדוני היושב-ראש, עם כל הכבוד, בדרך-כלל אני נענה לבקשותיך. אבל אני אינני יכול להתחיל בנאומי, כי נאומי קשור למה שקורה מבחינת זכויות האדם והאזרח ביהודה ובשומרון. השר הממונה על כך הוא שר הביטחון. אינני יכול לבוא בטענות אל שר הביטחון. אני אומר זאת לזכותו. הלוואי שכל שרי הממשלה היו מתייחסים להצעות לסדר-היום ולשאלות כפי שמתייחס אליהן שר הביטחון. אבל יצאה שגגה, יצאה תקלה, ואני אינני בא אליו בטענות אלא אני מציע —

הי"ר ג' גדות:

חבר הכנסת רמון, בעורך עומד כאן, אני מבקש לשמוע הערות של שני חברי כנסת שביקשו להעיר — תחילה של חבר הכנסת שפט, ואחריו של חבר הכנסת רובינשטיין. לאחר שנשמע את השניים, אתן לך תשובה.

חיים רמון (המערך):

תודה, אדוני.

הי"ר ג' גדות:

בבקשה, חבר הכנסת שפט, מן המקום.

גרשון שפט (התחיה):

אדוני היושב-ראש, בלי כל קשר למה שקרה או לא קרה היום, אני מציע, שאם שר הביטחון איננו, נדחה את הדיון לשבוע הבא.

הי"ר ג' גדות:

חבר הכנסת רובינשטיין, בבקשה.

אמנון רובינשטיין (תנועת המרכז — שינוי):

אדוני היושב-ראש, הרוח שעליו אנו מבקשים לייחד את הדיבור, כל כולו נוגע לנעשה בשטחים, שעליהם ממונה מטעם הממשלה שר הביטחון ולא שר אחר. הוא גם נוגע במישרין לעמדות שנקט שר הביטחון. לכן אני מצטרף לבקשה, שבהיעדרו של שר הביטחון, וללא כל טרזניה נגדו, אנחנו נדחה את הדיון לשבוע הבא.

חיים רמון (המערך):

אדוני, אולי רק תאפשר לי דקה.

הי"ר ג' גדות:

אני אקל עליך את העניין. חבר הכנסת רמון, אני חושב שהבנתי את הנושא ואני קורא לך לחזור למקומך כאולם המליאה.

חיים רמון (המערך):

תודה רבה, אדוני.

הי"ר ג' גדות:

חבר הכנסת רמון, אני מודה גם לך על היענותך המהירה.

חברי הכנסת, היתה כאן בעיה קטנה. ברשותכם אומר

## נספחות

## א. סדר-היום לשיבות קנ"ו — קנ"ח

- א. שאלחות בעל-פה.
- ב. שאלחות ותשובות.
- ג. הודעת הממשלה על התפטרות שר.
- ד. הצעת חוק מימון מפלגות (תיקון מס' 10), התש"ן — 1990 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
- ה. הצעת חוק מבקר המדינה (תיקון מס' 16), התש"ן — 1990 (קריאה ראשונה).
- ו. החלטה בדבר תיקוני טעויות בחוק התקציב לשנת הכספים 1988, התשמ"ח — 1988, ובחוק התקציב לשנת הכספים 1989 (תיקון), התשמ"ט — 1989.
- ז. הצעת חוק שירותי הדת היהודיים (תיקון מס' 7), התש"ן — 1990 (קריאה ראשונה).
- ח. הצעת חוק הפרשנות (תיקון), התש"ן — 1990 (קריאה ראשונה).
- ט. הצעת חוק יחסי ממון בין בני זוג (תיקון מס' 2), התש"ן — 1990 (קריאה ראשונה).
- י. הצעת חוק יום חינוך ארוך, התש"ן — 1990 (קריאה ראשונה).
- יא. סקירת שר החינוך והתרבות על פעולות משרדו.
- יב. הצעות לסדר-היום.
- יג. הצעת חוק הבחירות לכנסת (תיקון מס' 24), התש"ן — 1990 (קריאה ראשונה).
- יד. הצעת חוק הבחירות לכנסת (תיקון מס' 23), התש"ן — 1989 (קריאה ראשונה).
- טו. הצעת חוק לתיקון פקודת הראיות (תיקון מס' 9), התש"ן — 1990 (קריאה ראשונה).
- טז. הצעת חוק העיסוק באופטומטריה, התש"ן — 1990 (קריאה ראשונה).
- יז. תא הסטודנטים של בני הכפר (תל"ם — תנועה לאומית מתקדמת) באוניברסיטה העברית בירושלים — הצעת חבר הכנסת ג' גדות.
- יח. הצעת חוק לתיקון פקודת התעבורה (תיקון מס' 22), התשמ"ח — 1988 (קריאה ראשונה).
- יט. הצעת חוק להשוואת זכויות הצבעה בתאגידים בנקאיים (הוראת שעה), התש"ן — 1990 (קריאה ראשונה).
- כ. הצעת חוק העונשין (תיקון מס' 27), התש"ן — 1989 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
- כא. הצעת חוק העונשין (תיקון מס' 30), התשמ"ט — 1989 (קריאה ראשונה).
- כב. הצעת חוק שירות ביטחון (תיקון מס' 4), התשמ"ט — 1989 (קריאה ראשונה).
- כג. עבריינותם של ערבים מיהודה, שומרון וחבל-עזה בתחום "הקו הירוק" — הצעת חבר הכנסת א' לין.
- כד. הסכם תוספת היוקר — הצעות חברי הכנסת רן כהן, א' פורז, ח' רמון, א' מזרחי וי' שמאי.
- כה. החלטת מועצת המנהלים של חברת החשמל למקם תחנת כוח בצפון — הצעת חברת הכנסת ש' ארבל-אלמוזלינו.
- כו. הריסת בתים בעיירות הפיתוח בדרום — הצעות חברי הכנסת ש' אלוני, ע' פרץ וא' גמליאל.
- כז. רצח תושב אריאל — הצעות חברי הכנסת ח' אורון, י' שריד, ע' סולודר, י' נאמן, צ' הנגבי, יצ' לוי, ש' דיין ור' איתן.
- כח. התקפות יהודים על ערבים ועל נכחרי ציבור — הצעות חברי הכנסת ד' צוקר, א' פורז, ת' טובי, י' שגיא, ע' פרץ, י' ביבי וע' דראושה.
- כט. תנאי העבודה במפעל "טקסטיל-דימונה" — הצעת חבר הכנסת א' כן-מנחם.
- ל. תעסוקה הולמת לקצינים בכירים הפורשים מצה"ל — הצעת חבר הכנסת ד' מגן.
- לא. אשפוז חולים סיעודיים — הצעות חברי הכנסת י' צבן, רן כהן וש' ארבל-אלמוזלינו.
- לב. "כימיקלים לישראל" כנכס לאומי — הצעת חבר הכנסת ד' מגן.
- לג. השפעת התקשורת על תפקוד הכנסת — הצעת חבר הכנסת י' צידון.
- לד. הדרוזים בישראל — הצעות חברי הכנסת ש' ארבל-אלמוזלינו, ע' עלי וא' רובינשטיין.
- לה. שנה לתהליך השלום — הצעת חבר הכנסת מ' בריזהר.
- לו. תפקודו של מגן-דוד-אדום — הצעת חברת הכנסת ש' ארבל-אלמוזלינו.
- לז. מוסדות להשכלה גבוהה — הצעת חבר הכנסת ש' שטרית.
- לח. הצעת חוק הארגון הכללי (סייגים להעלאה בשנת הכספים 1990), התש"ן — 1990 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
- לט. הצעת סיעות ר"צ, חד"ש, מפ"ם, הרשימה המתקדמת לשלום והמפלגה הדמוקרטית הערבית להביע אי-אמון לממשלה בשל מצוקת הרשויות המקומיות הערביות.
- מ. הצעת חוק רשות הדואר (תיקון מס' 2), התש"ן — 1990 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
- מא. הצעת חוק של חברי הכנסת.

## ב. הצעות לסדר-היום לשיבות קנ"ו — קנ"ח

- 307—316. גילויי אנטישמיות בכרית המועצות והכאת יהודים — הצעות חברי הכנסת ש' דיין, י' שריד, י' צירון, ח' אורון, א' העצני, ח' פורת, ש' שטרית, י' שגיא, א' רביץ וא' מזרחי.
317. הכרות הרב רוזן כי על היהודים לעזוב את רומניה — הצעת חבר הכנסת א' ורדיגר.
318. נסירת עצי מנגו במושב גתית — הצעת חבר הכנסת פ' גרופר.
- 319—324. מינויים ברשות שמורות הטבע — הצעות חברי הכנסת רן כהן, ע' סולודר, ר' איתן, ג' כהן, י' ביבי וא' מזרחי.
325. מתווכים קונים דירות המיועדות לקליטת עולים — הצעת חבר הכנסת א' בורג.
- 326—327. פסגת המועצה לשיתוף פעולה ערבי — הצעות חברי הכנסת ע' כרסם וע' עלי.
- 328—331. איגרת ערפאת בעניין זכות השיבה — הצעות חברי הכנסת י' צבן, מ' בריזהר, ש' אלוני וע' לנדאו.
- 332—333. מינוי שר העבודה והרווחה — הצעות חברי הכנסת יצ' לוי וא' נמיר.
334. חילול שבת של חברת "אגד" ליד הכותל המערבי — הצעת חבר הכנסת מ' פרוש.
335. מתן רשיון לחברת תעופה נוספת לקיום טיסות שגריתות לאילת — הצעת חבר הכנסת ג' גדות.
336. סימנים להתגבשות חזית מזרחית עלידי שיתוף פעולה ירדני-עירקי — הצעת חבר הכנסת ר' איתן.

1. תיקון סעיף 8
- בחוק מימון מפלגות, התשל"ג—1973<sup>1</sup>, האמור בסעיף 8 (א), ואחריו יבוא:
- "(ב) לא תקבל סיעה, במישרין או בעקיפין, כל תרומה שלא מתאגיד כאמור בסעיף קטן (א) כסכום או כסכומים העולים על 20,000 שקלים חדשים לשנה מאת אדם וכני כיתו הסמוכים על שולחנו.
- (ג) לעניין שנה שמתקיימות בה בחירות לכנסת יבוא סכום 40,000 שקלים חדשים במקום הסכום האמור בסעיף קטן (ב).
- (ד) ועדת הכספים של הכנסת רשאית, לפני תחילת כל

## ג. הצעת חוק מימון מפלגות (תיקון מס' 10), התש"ן—1990

- שנה, לשנות את הסכומים האמורים בסעיפים קטנים (ב) ו-(ג) בהתאם לשיעור השינוי במדד המחירים לצרכן.
- (ה) מצא מבקר המדינה כי סיעה קיבלה תרומה בניגוד לאמור בסעיף זה, יורה מבקר המדינה לסיעה להעביר לאוצר המדינה, במועד שיקבע, סכום ששוויו פי שניים מסכום התרומה; לא היתה כל יתרת זכות כחשבונותיה הבנקאיים של הסיעה לצורך העברת הסכום לאוצר המדינה, יודיע מבקר המדינה על כך ליושב-ראש הכנסת, ויושב-ראש הכנסת ישלול מהסיעה סכום הזהה לפי שניים מסכום התרומה ויחזיר את הסכום לאוצר המדינה."

- <sup>1</sup> ס"ח התשל"ג, עמ' 52; החשמ"ב, עמ' 84; החשמ"ט, עמ' 73.
- לפני סעיף 1
- חברי הכנסת ח' אורון, י' ביבי, א' פורז, י' צבן וד' צוקר מציעים:
- לפני סעיף 1 יבוא:
1. הוספת סעיף 7א
- בחוק מימון מפלגות, התשל"ג—1973<sup>1</sup> (להלן — החוק העיקרי), אחרי סעיף 7 יבוא:
- "7א. הגבלת התרומה
- (א) לא יתירם עובד הציבור כל כסף או שווה כסף בעד סיעה, ולא יגבה ולא יקבל כסף או שווה כסף שנתרמו בעד סיעה, בנסיבות העוללות לעורר חשש סביר שיעשה שימוש לרעה בסמכות על-פי דין לטובת התורם, אף כי אין בהתרומה או בגבייה או בקבלה משום עבירת שוחד; העובר על הוראה מהוראות סעיף זה, דינו — קנס.
- (ב) בסעיף זה, "עובד הציבור" — כהגדרתו

## הסתייגויות לחוק הנ"ל

- בחוק העונשין, התשל"ז—1977, לרבות עובד של מפלגה או של סיעה.
- (ג) הוראות סעיף זה באות להוסיף על הוראות חוק שירות המדינה (סיוג פעילות מפלגתית ומגבית כספים), התשי"ט—1959, ולא לגרוע מהן.
- (ד) הוראות סעיף זה יחולו גם לענין התרומה, גבייה וקבלה של כסף או שווה כסף בעד סיעה במועצת רשות מקומית אשר אושרה כסיעה לפי סעיף 25(א) לחוק הבחירות המקומיות (בחירות), התשכ"ה—1965, לענין בחירות העומדות להיערך באותה רשות מקומית, או בעד מי שאושרה מועמדותו לבחירות לראש רשות מקומית לפי חוק הרשויות המקומיות (בחירת ראש הרשות וסגניו וכהונתם), התשל"ה—1975."

### לסעיף 1

- חברי הכנסת ח' אורון, י' ביבי, א' פורז, י' צבן וד' צוקר מציעים:

- (ב) בסעיף זה, "עובד הציבור" — כהגדרתו

הסעיף יסומן 2, וברישא, במקום "בחוק מימון מפלגות, התשל"ג—1973" יבוא "בחוק העיקרי".

ג8. דין מי שרכש נכס מהמדינה

מי שרכש נכס מהמדינה, במישרין או על-ידי תאגיד שבשליטתו, לא יתרום כל תרומה, במישרין או בעקיפין, לסיעה, לגוף הקשור לסיעה או לגוף שהיה גוף קשור לסיעה בבחירות האחרונות, אלא אם כן חלפו חמש שנים מיום רכישת הנכס כאמור.

אחרי סעיף 1

חברי הכנסת ח' אורון ו' צבן מציעים:

אחרי סעיף 1 יבוא סעיף זה במספר מתאים:

— הוספת סעיף ג8

אחרי סעיף ג8 לחוק העיקרי יבוא:

ד. תיקוני טעויות בחוק התקציב לשנת הכספים 1988, התשמ"ח — 1988

ובחוק התקציב לשנת הכספים 1989 (תיקון), התשמ"ט — 1989

(לפי סעיף 10א(ב) לפקודת סדרי השלטון והמשפט, התש"ח — 1948)

1. בחוספת הראשונה לחוק התקציב לשנת הכספים 1988, התשמ"ח — 1988, בסעיף תקציב 20.35.67, שם המוסד צריך להיות "אגודת תומכי מוסדות קרצינב — רד"בות".  
2. בחוספת לחוק התקציב לשנת הכספים 1989 (תיקון), התשמ"ט — 1989, בסעיף תקציב 22.09.25, שם המוסד צריך להיות "אגודת תומכי מוסדות קרצינב — רחובות".

<sup>1</sup> ח"ת 105, התשמ"ח, עמ' 509.  
<sup>2</sup> ח"ת 107, התשמ"ט, עמ' 8.

ה. הצעת חוק הארנונה הכללית (סייגים להעלאה בשנת הכספים 1990), התש"ן — 1990

קטן (ג) ועל כל אישור לפי סעיף קטן (ד) בחוק שלוש ימים מיום שניתנו.  
1. העלאת ארנונה כללית

(א) לא תגבה רשות מקומית בשל נכס ארנונה כללית לשנת הכספים 1990 בסכום שיש בו העלאה מעל סכום הארנונה שהגיע כדין בשל אותו נכס בשנת הכספים 1989.

(ב) לשנת הכספים 1990 לא תשנה רשות מקומית הנחות כלליות מארנונה ותנאי תשלומה, לרבות התוצאות של אי-תשלום במועד, לעומת אלה שנקבעו כדין לשנת הכספים 1989, אלא לטובת החייבים בארנונה.

(ג) שר הפנים ושר האוצר, או מי שהם הסמיכו לכך, רשאים להחיר לרשות מקומית העלאת ארנונה, או שינוי הנחה או תנאי תשלום או תוצאות של אי-תשלום במועד שלא כמותר לפי סעיף קטן (ב).

(ד) רשות מקומית לא תטיל לשנת הכספים 1990 ארנונה כללית על סוגי נכסים או על סוגי שימושים בנכסים שעליהם לא הטילה ארנונה לשנת הכספים 1989, אלא באישור מאת שר הפנים ושר האוצר או מי שהם הסמיכו לכך.

(ה) מי ששר האוצר ושר הפנים הסמיכו לכך יודיע לוועדת הכספים של הכנסת על כל היתר לפי סעיף

<sup>1</sup> ס"ח התש"ס, עמ' 46.

## הסתייגויות לחוק הנ"ל

חבר הכנסת ד' תיכון מציע:

שם החוק יהיה "חוק הארנונה הכללית (מס רכוש — הוראת שעה), התש"ן — 1990".

לשם החוק

חבר הכנסת א' וינשטיין מציע:

במקום "סייגים להעלאה" יבוא "הגבלת העלאות".

## לסעיף 1

חבר הכנסת ד' תיכון מציע:

1. בסעיף קטן (א), במקום הסיפא המתחיל במלה "שהגיע" יבוא "ששולם בשל אותו נכס בשנת הכספים 1989, בתוספת ששיעורה כשיעור עלייתו של מדד המחירים לצרכן מהמדד לחודש ינואר 1989 עד המדד לחודש ינואר 1990".

2. בסעיף קטן (ב), במקום "שנקבעו כדין" יבוא "ששולם לפיהן".

3. בסעיף קטן (ג), אחרי "רשאים" יבוא "באישור ועדת הכספים של הכנסת".

4. סעיף קטן (ד) יימחק; סעיף קטן (ה) יסומן (ד) ובו אזכור סעיף קטן (ד) יימחק.

5. בסוף הסעיף יבוא סעיף קטן זה במספר מתאים:

( ) על אף האמור בסעיף קטן (א) לא תגבה רשות מקומית בשל נכס שיש בו מפעל תעשייה או תיירות ארנונה לשנת הכספים 1990 בסכום שיש בו העלאה של יותר מ-8.3% מעל סכום הארנונה ששולם בשל אותו נכס בשנת הכספים 1989.

חברי הכנסת ש' שטרית וא' רביץ מציעים:

בסוף סעיף קטן (ג) יבוא "לא תותר העלאה לפי סעיף קטן זה מעבר ל-20.7% לגבי ארנונה למגורים ולעסקים, ומעבר ל-17.5% לגבי ארנונה למלונאות, לתעשייה ולמלאכה, אלא לרשויות מקומיות שגבו בשנת הכספים 1989 ארנונות מתחת לשיעורים הנמוכים ביותר שנקבעו לסוג נכס או שימוש כאמור ברשויות המקומיות האחרות".

חבר הכנסת א' דיין מציע:

1. בסוף סעיף קטן (א) יבוא "אלא כמידת הפחתה כמענק המתוקצב לה לפי חוק התקציב לשנת הכספים 1990 לעומת התקציב לשנת הכספים 1989".

2. בסעיף קטן (ב), במקום "אלא לטובת החייבים בארנונה" יבוא "הוראת סעיף קטן זה לא תחול על שינוי לטובת חייבים בארנונה ועל שינוי שבא לפצות את הרשות המקומית על הפחתה במענק כאמור בסעיף קטן (א)".

3. סעיף קטן (ד) יימחק.

חברת הכנסת ש' אלוני מציעה:

בסוף סעיף קטן (ג) יבוא "ובלבד שלא תותר בכך העלאה של תשלום לעומת תשלום כתנאים זהים, של הארנונה לשנת הכספים 1989, מעבר לעלייתו של מדד המחירים לצרכן שפורסם לאחרונה לפני יום התשלום לעומת המדד שפורסם לאחרונה לפני אותו יום בשנת 1989".

חבר הכנסת ח' טובי מציע:

סעיף קטן (ג) יימחק, סעיף (ד) יסומן (ג) וסעיף (ד) יושנה לפי זה.

חבר הכנסת ח' אורון מציע:

בסוף סעיף קטן (ג) יבוא "ובלבד שהעלאת ארנונה כאמור לא תהיה כשיעור שהוא יותר משיעורים אלה של העלייה במדד המחירים לצרכן מן המדד לחודש ינואר 1989 עד המדד לחודש ינואר 1990:

(1) לתעשייה — 90%;

(2) למגורים:

(א) בדרגה העליונה — 100%;

(ב) בדרגה השנייה — 90%;

(ג) בדרגות יותר נמוכות — 75%".

חבר הכנסת א' פרוז מציע:

בסעיף קטן (ג), אחרי "העלאת ארנונה" יבוא "שינויים בתשלומי ארנונה".

## ו. הצעת חוק חיילים משוחררים, התשמ"ט—1989

(הצעת חבר הכנסת רענן כהן)

פרק א': פרשנות

### 1. הגדרות

בחוק זה —

"שירות סדיר" — שירות סדיר בצבא-הגנה לישראל או במשמר-הגבול לפי הפרק השלישי לחוק שירות ביטחון [נוסח משולב], התשמ"ו—1986<sup>1</sup> (להלן — חוק שירות ביטחון);

"שירות קבע" — שירות צבאי בצבא-הגנה לישראל או במשמר-הגבול לפי התחייבות לשירות קבע הבאה בהמשך רצוף לתקופת השירות הסדיר;

"שירות אחר" — שירות לאומי כאמור בפסקה (2) להגדרת "ילד" שבסעיף 5 לחוק הביטוח הלאומי [נוסח משולב], התשכ"ח—1958<sup>2</sup> (להלן — חוק הביטוח

הלאומי), או שירות על-פי הפניה של גוף שהוסמך בתקנות לפי סעיף 20(א) במסד שמטרתו קליטת עלייה, חינוך, סעד, טיפול רפואי או טיפול בנער, במשפחה או בקשיש, וזאת לתקופה רצופה של 24 חודשים לפחות — באשה ו-36 חודשים לפחות — כגבר, שבא במקום שירות סדיר;

"חייל משוחרר" — מי ששוחרר לאחר שסיים תקופת שירות סדיר או שירות קבע או שירות אחר, וכן מי ששוחרר משירות סדיר או שנפסק שירות הקבע שלו מחמת נכות כמשמעותה בחוק הנכים (תגמולים ושיקום) [נוסח משולב], התשי"ט—1959<sup>3</sup>;

"עבודה מועדפת" — עבודה במקום עבודה או בסוג עבודה שקבע שר העבודה והרווחה בהסכמת שר האוצר ובהתייעצות עם ועדת העבודה והרווחה של הכנסת;

<sup>1</sup> ס"ח התשמ"ו, עמ' 107.

<sup>2</sup> ס"ח התשכ"ח, עמ' 108.

<sup>3</sup> ס"ח התשי"ט, עמ' 276.

5. תוספת נקודות בשל מגורים ביישוב ספר או באזור פיתוח

חייל משוחרר שהחל להתגורר באופן קבוע, בתקופה שתחילתה לא יאוחר מ־12 חודשים אחרי סיום תקופת שירותו, ביישוב ספר או באזור פיתוח, והתגורר ביישוב ספר או באזור פיתוח תקופה רצופה שאינה קצרה מ־24 חודשים, יהיה זכאי ל־1/2 נקודת זיכוי נוספת בשל כל שנה מלאה שהתגורר דרך קבע ביישוב ספר או באזור פיתוח.

6. תוספת נקודות בשל עבודה חקלאית או תעשייתית

חייל משוחרר שהחל לעבוד באופן קבוע, בתקופה שתחילתה לא יאוחר מ־12 חודשים אחרי סיום תקופת שירותו, בעבודה חקלאית או בעבודה תעשייתית, ועבד בעבודה חקלאית או בעבודה תעשייתית תקופה רצופה שאינה קצרה מ־24 חודשים, יהיה זכאי ל־1/2 נקודת זיכוי נוספת בשל כל שנה מלאה שעבד ברציפות בעבודה חקלאית, או תעשייתית.

פרק ג': זכויות

7. מענק לצורכי לימוד במוסד להשכלה גבוהה

(א) חייל משוחרר שנתקבל ללימודים במוסד להשכלה גבוהה יהיה זכאי למענק שנתי בשיעור של 20% מגובה שכר הלימוד השנתי בשל 3 נקודות זיכוי שצבר, וזאת למשך ארבע שנות הלימוד הרצופות הראשונות, ונוסף על כך לחלק יחסי משיעור זה בשל כל נקודת זיכוי נוספת או חלק ממנה שצבר עד למועד תחילת לימודיו במוסד להשכלה גבוהה, אך לא ליותר מ־100% מגובה שכר הלימוד השנתי.

(ב) על אף האמור בסעיף קטן (א), חייל משוחרר הלומד במוסד להשכלה גבוהה שמקומו ביישוב ספר או באזור פיתוח יהיה זכאי למענק כאמור בסעיף קטן (א) בשיעור של 75%, ויחולו עליו יתר הוראות סעיף קטן (א) בהתאמה.

(ג) על אף האמור בסעיפים קטנים (א) ו(ב), חייל משוחרר שהוא גם תושב אזור פיתוח והיה תושב אזור פיתוח במשך 4 שנים שלפני מועד מימוש זכויותיו לפי סעיף זה, והוא לומד במוסד להשכלה גבוהה, יהיה זכאי למענק כאמור בסעיף קטן (א) בשיעור של 40% ויחולו עליו יתר הוראות סעיף קטן (א) בהתאמה.

(ד) בכל מקרה שחייל משוחרר מקבל מענק או זכאי למענק מכל מקור אחר שלא כאמור בסעיף קטן (א), (ב) ו(ג) כסיעו לחשלוש שכר לימודיו במוסד להשכלה גבוהה, לא יעלה סכום המענקים המצטבר שמקבל החייל המשוחרר בתוספת המענק המשתלם על־פי סעיף זה על גובה שכר הלימוד השנתי שהוא חייב בו, וסכום המענק המשתלם על־פי הסעיפים הקטנים האמורים יקטן בהתאמה.

(ה) אוצר המדינה יישא בהוצאות המענק לפי סעיף זה, ושר האוצר יקבע בתקנות את נוהלי תשלום המענק ותנאי התשלום.

"עבודה חקלאית" — עבודה בסוגי עבודה שקבע שר החקלאות בהסכמת שר האוצר ובהתייעצות עם ועדת העבודה והרווחה של הכנסת;

"עבודה תעשייתית" — עבודה בסוגי עבודה, לרבות בתירות, שקבע שר המסחר והתעשייה בהסכמת שר האוצר ובהתייעצות עם ועדת העבודה והרווחה של הכנסת;

"יישוב ספר" — יישוב שנקבע כיישוב ספר בתקנות שהתקין שר האוצר על־פי סעיף 11 לפקודת מס הכנסה<sup>4</sup>;

"אזור פיתוח" — אזור שנקבע כאזור פיתוח בתקנות שהתקין שר האוצר על־פי סעיף 11 לפקודת מס הכנסה;

"נקודת זיכוי" — יחידת דירוג לצורך קביעת הזכויות על־פי חוק זה;

"נותן עבודה" — לגבי חייל משוחרר — בעל מפעל, בין שהחייל המשוחרר הועסק באותו מפעל סמוך לפני התגייסותו או הצטרפותו לשירות ובין שלא הועסק בו;

"מוסד להשכלה גבוהה" — מוסד להשכלה גבוהה כמשמעותו בחוק המועצה להשכלה גבוהה, התשי"ח — 1958<sup>5</sup>, או מוסד על־תיכוני אחר ששר החינוך והתרבות הכיר בו לעניין חוק זה;

"מדד המחירים לצרכן" — מדד המחירים לצרכן שמפרסמת הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה.

2. שירות צבאי או ביטחוני אחר

שר הביטחון רשאי לקבוע, כי לעניין חוק זה או חלק ממנו ייחשב כחייל משוחרר גם —

(1) מי שהתנדב לצבא־הגנה לישראל ושירת בו תקופה שתיקבע;

(2) מי ששוחרר משירות סדיר בצבא־הגנה לישראל או במשמר־הגבול על־פי חוק שירות ביטחון, ולא נתמלאו בו תנאים כאמור בהגדרת "חייל משוחרר" בסעיף 1;

(3) מי ששירת שירות מיוחד למען ביטחון המדינה.

פרק ב': קריטריונים לזכויות

3. משך הזכויות

הזכויות של חייל משוחרר לפי חוק זה יינתנו לו במשך שלוש שנים מהיום שבו נעשה חייל משוחרר, אולם הזכויות לפי סעיפים 7 ו־10 (ב) יינתנו לחייל משוחרר אם הוחל ביישומן עד תום תקופת שלוש השנים מהיום שבו נעשה לחייל משוחרר.

4. דירוג נקודות זיכוי

(א) כל חייל משוחרר יהיה זכאי ל־3 נקודות זיכוי לפי חוק זה.

(ב) חייל משוחרר ששירת בשירות קבע יהיה זכאי, נוסף על זכויותיו לפי סעיף קטן (א), ל־1/3 נקודת זיכוי בשל כל שנת שירות מלאה ששירת בשירות קבע, אולם לא ליותר מ־2 נקודות זיכוי לפי סעיף קטן זה.

<sup>4</sup> דמ"י, ג"ח 6, עמ' 120.  
<sup>5</sup> ס"ח התשי"ח, עמ' 191.

מגורים שרכש, ובלבד שבעת רכישת דירת המגורים אין בבעלותו דירת מגורים אחרת, ודירת המגורים הנרכשת היא דירת המגורים הראשונה שרכש מעודו; לענין זה, רכישת דירת מגורים — רכישת 50% לפחות בזכויות הבעלות או החכירה.

(ג) המענק לפי סעיף קטן (ב) ישולם בתוך 50 ימים מן היום שדיווח החייל המשוחרר למדינה על זכאותו למענק על-פי סעיף זה.

(ד) עלה המדד מן המדד שפורסם לאחרונה לפני פרסומו של חוק זה עד המדד שפורסם לאחרונה לפני תשלום מענק לפי סעיף זה, יוגדל המענק בשיעור עליית המדד.

(ה) שר האוצר יקבע בתקנות את נוהלי תשלום המענק על-פי סעיף זה ותנאי התשלום.

#### 13. קדימות בשליחה לעבודה מועדפת

חייל משוחרר יהיה זכאי לקדימות על פני מי שאינו חייל משוחרר, בשליחה לעבודה מאת לשכות התעסוקה לפי חוק שירות התעסוקה, התשי"ט — 1959<sup>6</sup>, בכל עבודה מועדפת שחלה עליה זיקת חובה לשכנות שירות התעסוקה לפי החוק האמור; הקדימות לפי סעיף זה תהיה עדיפה מכל קדימות לפי החוק האמור או חיקוק אחר.

#### 14. עדיפות בקבלה לעבודה

במכרז לקבלת אדם לעבודה המתקיים על-פי חיקוק חיתון עדיפות לחייל משוחרר המשתתף במכרז על פני מי שאינו חייל משוחרר, ובלבד שמתקיימים בו כל דרישות הכשירות שפורטו במכרז והוא בעל נתונים הנוגעים לענין, שאינם נופלים מנתוני שאר המשתתפים.

#### 15. חובת העסקת חיילים משוחררים

(א) נותן עבודה המעסיק במפעלו לא פחות מעשרים עובדים חייב להעסיק במפעלו חייל משוחרר אחד לפחות לכל עשרים עובדים וחיייל משוחרר נוסף אחד למספר העובדים העודף לאחר חלוקת מספר כל העובדים לעשרים כשהעודף עולה על עשרה.

(ב) העובר על הוראות סעיף זה, דינו — מאסר שישה חודשים או קנס 3,000 שקלים חדשים.

(ג) הרשות המוסמכת שהוקמה על-פי תקנות העסקת נכי מלחמה, התשי"א — 1951<sup>7</sup> (להלן — התקנות), תפקח על ביצוע הלוואותיו של האמור בסעיף קטן (א), ולשם כך רשאית היא להשתמש בסמכויות הנתונות לה על-פי התקנות, בשינויים המחויבים.

16. חיקוק חוק מס הכנסה (הטבות לחיילים משוחררים) (הוראת שעה)

בחוק מס הכנסה (הטבות לחיילים משוחררים) (הוראת שעה), התשמ"א — 1981<sup>8</sup>.

(1) בסעיף 1 —

(א) במקום הגדרת "חייל משוחרר" יבוא:

#### 8. קבלה למוסד להשכלה גבוהה

חייל משוחרר יהיה זכאי לעדיפות על פני מי שאינו חייל משוחרר, בקבלה למסלול לימודים פלוגי ולמעונות סטודנטים במוסד להשכלה גבוהה, ובלבד שמתקיימים בו תנאי הכשירות הנהוגים במוסד לאותו מסלול ולאותם מעונות.

#### 9. השלמת השכלה תיכונית

חייל משוחרר המשלים את השכלתו התיכונית במוסד חינוך המתנהל בפיקוחו או באישורו של משרד החינוך והתרבות, יישא אוצר המדינה ב-75% משכר הלימוד שיאשר בכללים שר החינוך והתרבות בהסכמת שר האוצר.

#### 10. הכשרה מקצועית

(א) חייל משוחרר יהיה זכאי לקדימות, על פני מי שאינו חייל משוחרר, בקבלה להכשרה מקצועית שנותנת המדינה או הניתנת מטעמה, ובלבד שמתקיימים בו התנאים לקבלה לאותה הכשרה.

(ב) חייל משוחרר יהיה זכאי לפטור חלקי משכר הלימוד בעד הכשרה מקצועית לפי תנאים שיקבע שר העבודה והרווחה בהסכמת שר האוצר; ניתנה ההכשרה שלא מאת המדינה או מטעמה, יישא אוצר המדינה בסכום שבו ניתן הפטור לחייל המשוחרר; הפטור והשתתפות אוצר המדינה כאמור יהיו כמסגרת הסכום שנקבע למטרה זו בחוק התקציב לאותה שנת כספים.

(ג) הוראות סעיף זה באו, להוסיף על האמור בסעיפים 127 ו-127א<sup>9</sup> לחוק הביטוח הלאומי, ולא לגרוע ממנו.

#### 11. הנחה בתשלומי ביטוח בריאות

(א) חייל משוחרר שסיים תקופת שירות סדיר או שירות קבע או שירות אחר זכאי להנחה של 50% בתשלומי ביטוח בריאות למשך 24 חודשים שמיום סיום תקופת השירות.

(ב) אוצר המדינה יישא בתשלום הפרשי דמי ביטוח הבריאות, ושר האוצר בהתייעצות עם שר הבריאות יקבע בתקנות את נוהלי תשלום דמי הביטוח ותנאי התשלום.

#### 12. הלוואה ומענק לצורכי שיכון

(א) חייל משוחרר הזכאי על-פי הכללים והנהלים הנהוגים לענין זה להלוואה מאת המדינה או מטעמה לצורכי שיכון, יוגדל סכום ההלוואה באופן יחסי לנקודות הזיכוי שצבר החייל המשוחרר בשיעורים וכתנאים שקבע שר הבינוי והשיכון בהסכמת שר האוצר.

(ב) נוסף על האמור בסעיף קטן (א), חייל משוחרר זכאי לקבל מענק מאת המדינה בשיעור של 3,000 שקלים חדשים בשל 3 נקודות זיכוי שצבר, וחלק יחסי מסכום זה בשל כל נקודת זיכוי נוספת או חלק יחסי ממנה שצבר, לצורך תשלום שווי דירת

<sup>6</sup> ס"ח התשי"ט, עמ' 32.

<sup>7</sup> ק"ת התשי"א, עמ' 1090.

<sup>8</sup> ס"ח התשמ"א, עמ' 145.

חיילים משוחררים תהיה לחייל משוחרר שצבר מספר נקודות זיכוי רב יותר עדיפות על פני חייל משוחרר בעל מספר נקודות זיכוי קטן יותר.

#### 19. ועדת זכאות

(א) מוקמת בזה ועדת זכאות לקביעת זכאותם של חיילים משוחררים לפי חוק זה; ועדת הזכאות תהיה של שלושים חברים; שר הביטחון ימנה לוועדה חבר אחד, והוא ישמש יושב ראש הוועדה, ושר העבודה והרווחה ימנה לה שני חברים.

(ב) שר העבודה והרווחה בהתייעצות עם שר הביטחון יקבע בתקנות את דרכי פעולתה של הוועדה ונוהלי עבודתה.

(ג) החלטת ועדת הזכאות תהיה נתונה לערעור לבית משפט השלום שבתחום שיפוטו מתגורר החייל המשוחרר, והחלטתו תיחשב כפס-דין של בית משפט שלום שניתן בעניין אחר.

#### 20. שירות אחר

(א) שר העבודה והרווחה יקבע בתקנות את הגופים הציבוריים המוסמכים להפנות לשירות אחר כהגדרתו בסעיף 1.

(ב) שר העבודה והרווחה רשאי לקבוע בתקנות, באישור ועדת העבודה והרווחה של הכנסת, את המוסדות שבמסגרתם ניתן לשרת שירות אחר ואת הכללים, המבחנים, התנאים והסייגים לביצועו ולקיומו של שירות אחר.

#### 21. שמירת זכויות

הזכאות לפי חוק זה יהיו בנוסף לכל זכות או הענק אחרת המגיעה לחייל משוחרר לפי כל דין או לפי פקודות הצבא.

#### 22. ביצוע ותקנות

שר העבודה והרווחה, שר האוצר ושר הביטחון ממונים על ביצועו של חוק זה, והם רשאים להתקין תקנות לביצועו.

#### 23. תחילה

תחילתו של חוק זה ביום.....

"חייל משוחרר" — כהגדרתו בחוק חיילים משוחררים, התשמ"ט — 1989;

(ב) בהגדרת "תקופת שירות", במקום "משנתיים בגבר" יבוא "משלוש שנים בגבר", ובמקום "משנה באשה" יבוא "משנתיים באשה";

(ג) בהגדרת "עבודה מוכה" אחרי פסקה (4) יבוא:

"(5) עבודה מועדפת, עבודה חקלאית או עבודה תעשייתית כמשמעותן לפי חוק חיילים משוחררים, התשמ"ט — 1989";

(ד) בהגדרת "עובד זכאי" —

(1) בפסקה (1), במקום "1985" יבוא "1989";

(2) בפסקה (2), במקום "כ"ה באדר ב' התשמ"א (31 במרס 1981)" יבוא "כ"ד באדר ב' התשמ"ט (31 במרס 1989)", ובמקום "כ"ו באדר ב' התשמ"א (1 באפריל 1981)" יבוא "שחרורו";

(3) בפסקה (3), במקום "י"ד בניסן התש"ס (31 במרס 1980)" יבוא "י"ג בניסן התשמ"ח (31 במרס 1988)", ובמקום "כ"ו באדר ב' התשמ"א (1 באפריל 1981)" יבוא "כ"ה באדר ב' התשמ"ט (1 באפריל 1989)";

(ה) בסעיף 2, בפסקה (1), במקום "כ"ו באדר ב' התשמ"א (1 באפריל 1981)" יבוא "כ"ה באדר ב' התשמ"ט (1 באפריל 1989)".

#### 17. פטור מדמי ביטוח לאומי

על אף האמור בחוק הביטוח הלאומי, חייל משוחרר יהיה פטור מתשלום דמי ביטוח לאומי למשך 12 חודשים מיום שסיים את השירות שמכוחו הוא זכאי על-פי חוק זה; מקום שבו חייב מעבידו של חייל כאמור להעביר תשלומים למוסד לביטוח לאומי כשל העסקת החייל המשוחרר, לא יהיה המעביד חייב בהעברת אותם תשלומים למשך 12 חודשים בלבד שמיום שחרורו.

#### פרק ד': הוראות שונות

#### 18. דירוג עדיפויות

לענין סעיפים 8, 10, 13 ו-14, בקביעת עדיפותם של

#### דברי הסבר

#### פרק א'

מוצעת בזה מסגרת כוללת של זכויות הניתנות לחייל משוחרר ולמי ששירתו שירות אחר בעל חשיבות לביטחון המדינה או לצרכיה החברתיים-קהילתיים, והמיועדת לסייע להם ולהקל את השתלבותם וקליטתם בחיי חברה תקינים מייד לאחר תום שירותם.

החוק המוצע שונה באופן מהותי מן החוק הקיים ומבטל (סעיף 22). מהות השוני היא כפולה.

מצד אחד מרחיב החוק המוצע את מעגל הזכאים על-פיו (סעיף 1 לחוק). בחוק המוצע גלומה הכרה סטטוטורית במעמדם של מי ששירתו — פרק זמן מקביל לפרק הזמן הקבוע בחוק לשירות צבאי סדיר — שירות לאומי, שירות במוסד לקליטת עלייה, במוסדות חינוך, סעד, או במוסדות רפואיים ובמוסדות לטיפול בנוער, במשפחה ובקשיש, כבעלי

מעמד השווה לזה של מי ששירתו שירות צבאי בצבא-הגנה לישראל. סוגי השירות הנוספים שהחוק המוצע מתייחס אליהם הם כולם בתחום הציבורי, ויש בהם תרומה לצורכי הביטחון, הרווחה והסעד של הקהילה. הכרה בסוגי שירות אלו למען רווחת הכלל עולה בקנה אחד עם אופיה של מדינת ישראל כמדינת סעד ורווחה, ויש בה הנגת דין שווה כלפי אלה שמסיבות שונות, כגון רפואיות או דתיות, פטורים מלשרת שירות צבאי. בחוק המוצע ייקרא, לפיכך, גם למי ששירת שירות אחר — חייל משוחרר.

מצד שני מרחיב החוק המוצע את מעגל הזכאות שהוא מעניק. האתגרים הניצבים בפני החייל המשוחרר ורצון המדינה לעודד קליטה חברתית מהירה ונוחה של החיילים המשוחררים מחייבים היענות לצורכי החייל המשוחרר והקלה בעומס ההתחייבויות המוטלות עליו. הזכויות שהחוק המוצע מעניק הינן בעיקרן בתחום הדיור והשיכון, התעסוקה וההשכלה

סוגי העבודות החקלאית והתעשייתית ומיקומם של יישובי ספר ואזורי פיתוח שהחוק המוצע מעודד התיישבות בהם — אינם מוגדרים כחוק אלא בתקנות. שניתן לתקן בהליכי חקיקת משנה מהירים וקלים יחסית.

### פרק ג'

החוק המוצע (סעיף 7) מעודד את החייל המשוחרר להכוש לו דעת וללמוד במוסד להשכלה גבוהה. הנחת היסוד היא שביטחון וחוסן המדינה מושגים על ידי האזרחים האנושית הגבוהה של תושביה.

דרך הענקת הזכאות ושיטת עידוד לימודים במוסדות להשכלה גבוהה, כפי שמוצע בחוק, היא באמצעות מענקים ששיעורם יחושב בהתאם לגובה שכר הלימוד השנתי. מוצע כי חייל משוחרר שצבר 3 נקודות זיכוי על-פי החוק יהיה זכאי למענק שנתי ששוויו 20% מגובה שכר הלימוד השנתי, וזאת במשך 4 שנות לימודי הרצפות הראשונות. כחישוב כולל ייחנה חייל משוחרר מהנחה של 20% משווי כל שכר הלימוד שהוא נדרש לשלם במשך 4 שנות לימודי הראשונות במוסד להשכלה גבוהה. שזהו פרק הזמן שנדרש בדרך כלל לסימו של התואר האקדמי הראשון.

לחייל משוחרר הלימוד במוסד להשכלה גבוהה הממוקם ביישוב ספר או באזור פיתוח יינתן מענק שנתי גבוה יותר, של 75% מגובה שכר הלימוד השנתי, כך שבסיכומו של דבר ייחנה הלימוד במוסד להשכלה גבוהה שממוקם ביישוב ספר או באזור פיתוח מהנחה של 75% משווי של כל שכר הלימוד שהוא נדרש לשלם. חייל משוחרר שהוא תושב אזור פיתוח יהיה זכאי למענק מוגדל של 40% לצורך לימודיו במוסד להשכלה גבוהה. לחייל משוחרר תהיה עדיפות בעת קבלה למוסד להשכלה גבוהה (סעיף 8), והוא יהיה זכאי להשלמת השכלה תיכונית (סעיף 9) ולרכישת הכשרה מקצועית (סעיף 10).

החוק המוצע מעניק (בסעיף 11) הנחה של 50% בחשלומו ביטוח הבריאות למשך שנתיים מיום סיום השירות. לא יהא ניתן לצבור זכות זו להנחה מעבר לתקופת 24 החודשים שלאחר סיום השירות.

על-מנת שלא לפגוע במוסדות להשכלה גבוהה וברשויות הבריאות מוצע כי אוצר המדינה הוא שיישא בחשלומו המענקים ובהנחה הניתנים לחיילים משוחררים.

הסיוע שהחוק המוצע מעניק לחייל משוחרר לצורכי דיור ומגורים בא לידי ביטוי (סעיף 12) במתן זכות למענק, נוסף על הלוואה שהחייל זכאי לה מאת המדינה. הזכות למענק מותנית בכך שלחייל המשוחרר אין דירת מגורים בבעלותו ודירת המגורים שלרכישה ניתן המענק היא דירת המגורים הראשונה שרכש מעודו. כאן בא לידי ביטוי העיקרון שאין החוק מיועד להעשיר את העשירים אלא לעזור למי שאכן זקוק לעזרה זו. על-פי המוצע יוכלו בני זוג ששניהם חיילים משוחררים להיות ממוענק כפול לצורך רכישת דירת מגורים, מה שמהווה סיוע משמעותי ביותר.

החוק המוצע מגן על זכותו של חייל משוחרר לתעסוקה, ובא לסייע במציאת מקום עבודה (סעיפים 13, 14). כמו-כן מציע החוק (סעיף 15), כי נותן עבודה המעסיק במפעלו לא פחות מעשרים עובדים יהיה חייב להעסיק על כל עשרים עובדים חייל משוחרר אחד לפחות. הוראה זו היא הוראה עונשית שסנקציה בצדה, ותכליתה להבטיח אכיפה יעילה של החוק. הסדר דומה חל על העסקת נכי מלחמה, ומוצע כי הרשות המוסמכת שהוקמה לצורך האכיפה והביצוע של חובת

הגבוהה, והן מיועדות לסייע לחייל המשוחרר בקניית דירת מגורים משלו, במציאת מקום עבודה וברכישת השכלה גבוהה. שילוב הזכויות שמוצע להעניקן מיועד להגביר את ביטחונו הכלכלי של החייל המשוחרר, לחזק את מעמדו החברתי ולהעמיק שורשיו בחברה הישראלית.

יתר על כן מיועד החוק המוצע לשמש מכשיר לחיזוקים חברתיים, כחלק ממגמה תחקית כללית שמטרתה לתקן את פני החברה, לשרש עיוותים חברתיים ולהעלות את רמת הצדק החברתי במדינה.

ידוע כי סדר-העדיפויות הלאומיים משתנים מעת לעת בהתאם לצו השעה. צרכיה הביטחוניים והחברתיים של המדינה מחייבים את אזרחיה ותושביה להירתם למאמצים שונים, שאופיים ומהותם נגזרים בהתאם לנסיבות הקיימות ולמציאות המדינית והחברתית.

החוק המוצע בא לעודד חייל משוחרר להיענות לקריאה הציבורית ולרתום את המאמץ האישי שלו למאמץ החברתי הכללי כפי שמתחייב מצו השעה. ברוח זו מוצעת שיטה של דירוג הזכאויות אשר להן יהיה זכאי החייל המשוחרר בהתאם למידת תרומתו לסדר-העדיפויות הלאומיים-החברתיים ונכונותו להמשיך לשרת את המדינה גם לאחר תום תקופת שירותו הפורמלי. הדגש שהחוק המוצע שם הינו בעיקרו על נכונות לעבוד בתחומי תעסוקה ובמקצועות בענפי החקלאות והתעשייה שהם חיוניים למשק הישראלי, וכן נכונות להתיישב ולהתגורר באזורי התיישבות (יישובי ספר ואזורי פיתוח) שהם חיוניים לביטחונה ולקידומה של המדינה. השיטה של דירוג הזכאויות מתבססת על נקודות זיכוי שהגיוןן יפורט בפרק ב'.

### פרק ב'

כדי לדאוג לרווחתו ולמעמדו של החייל המשוחרר בתקופה שלאחר שחרורו ומסגרת השירות הפורמלי, יינתנו הזכאויות המוצעות בחוק ליישום ולניצול בתקופה שבאה ברצף ישיר לתקופת שירותו המשתרעת על פני פרק זמן של שלוש שנים בלבד (סעיף 3).

עם זאת, תוארך תקופת הזכאות בכל הנוגע להשתתפות המדינה בחשלומו שכר לימוד של חייל משוחרר במוסד להשכלה גבוהה (למשך ארבע שנים בלבד), או בעד הכשרה מקצועית או לצורך השלמת השכלה תיכונית, וזאת אם החל החייל בלימודים אלו לפני תום תקופת שלוש השנים, וכל עוד לא השלים החייל המשוחרר את לימודיו.

שיטת דירוג הזכאויות קובעת, כי לחייל משוחרר ששירת שירות פורמלי (24 חודשים באשה 36<sup>1</sup> חודשים בגבר) יענקו 3 נקודות זיכוי.

נקודת הזיכוי מהווה את יחידת החישוב הבסיסית לצורך קביעת הזכאות ודירוגה. ככל שהחייל המשוחרר ייענה ביתר שאת לסדרי העדיפויות הלאומיים וישקיע מאמץ אישי העולה בקנה אחד עם המאמץ הלאומי הנדרש, כך יהיה זכאי לתוספת של נקודות זיכוי בשיעורים כפי שנקבעו בחוק (סעיפים 4, 5 ו-6<sup>2</sup>).

החוק המוצע במתכונתו הקיימת מעודד התנדבות לשירות קבע בצבא-הגנה לישראל, מעודד התיישבות באזורי פיתוח וביישובי ספר, ומעודד נכונות לעבוד בעבודות חקלאיות ותעשייתיות שהן בעלות חשיבות לחוסנו של המשק הישראלי.

המסגרת התחקית המוצעת מאפשרת גם התאמה והסתגלות מהירים לשוניים בסדרי העדיפויות הלאומיים, שכן

חייל משוחרר, דהיינו את מספר נקודות הזיכוי שצבר החייל המשוחרר ואת ההטבות המגיעות לו מכוחן.

החוק המוצע מחייב את שר העבודה והרווחה לקבוע מי יהיו הגופים הציבוריים שיהיו מוסמכים להפנות לשירות אחר, שאינו שירות צבאי, ומסמיך אותו לקבוע את המוסדות שבהם יהיה ניתן לשרת "שירות אחר" (סעיף 20). הוראה זו באה למנוע מצב של חוסר בהירות לגבי זהותו של הזכאי על-פי החוק.

אין בהוראות החוק המוצע כדי לפגוע בזכויות קיימות ומטרתו להוסיף על הקיים. עיקרון זה בא לידי ביטוי בסעיף 21 לחוק המוצע, ועוד, אף-על-פי שחוק זה מבטל את חוק חיילים משוחררים, התשמ"ד—1984 ובא במקומו, הרי לפי חוק הפרשנות, התשמ"א—1981, התקנות והמינויים שנעשו מכוח חוק התשמ"ד יעמדו בתוקפם עד שיבוטלו בתקנות ובמינויים מכוח החוק המוצע.

השרים הממונים על ביצועו של החוק, כפי שמפורט בגוף החוק יהיו שר העבודה והרווחה, שר הביטחון ושר האוצר, וכל אחד מהם יפעל לפי הגדרת סמכויותיו שבגוף החוק.

## ז. הצעת חוק שירות המדינה (סיוג פעילות מפלגתית ומגבית כספים) (תיקון), התשמ"ט—1989 (הצעת חבר הכנסת א' רובינשטיין)

1. תיקון סעיף 1  
בסעיף 1 לחוק שירות המדינה (סיוג פעילות מפלגתית ומגבית כספים), התשי"ט—1959, אחרי פסקה (5) יבוא:

1. תיקון סעיף 1  
בסעיף 1 לחוק שירות המדינה (סיוג פעילות מפלגתית ומגבית כספים), התשי"ט—1959, אחרי פסקה (5) יבוא:

### דברי הסבר

ובלתי מיומנים. שנית, מצב זה פוגם בתהליך הדמוקרטי בתוך המפלגה, שכן לשר שמינה את חבר המרכז להיות עובד במסגרת משרדו ניתן בדרך זו יתרון בלתי הוגן על פני מתחרים אחרים.

הצעת החוק באה לתקן מצב זה ולאפשר לממשלה, בהתייעצות עם ועדת העבודה של הכנסת, לקבוע סייגים על עובדים ונושאי משרה בשירות המדינה, שעליהם יחול האיסור להשתתף בבחירות מועמדי המפלגה ברשימה לכנסת, ככל מקרה שבו השר שמינה אותם, הוא אחד המועמדים.

אחת הרעות החולות של מכת הפוליטיזציה בשירות המדינה היא מינויים של נושאי משרה בשירות המדינה אך ורק בשל היותם חברי מרכז המפלגה שאליה משתייך השר המופקד על המשרד שבו עובדים, או אלו כפופים לנושאי המשרה.

מצב זה פוגע בשני עקרונות דמוקרטיים. ראשית, הוא מעורר ומדרבן מינויים פוליטיים בשירות המדינה, ובדרך זו מפלה לרעה את עובדי המדינה הקבועים, שאין להם קשרים מפלגתיים ומביא לשירות המדינה עובדים חסרי כישרונות.

## ח. הצעת חוק שירות המדינה (גמלאות) (תיקון) (כפל גמלה), התש"ן—1989 (הצעת חברת הכנסת נ' ארד)

(1) סעיף קטן (א)(1) — יימחק.

(2) סעיף קטן (ז)(1) — יימחק.

1. תיקון סעיף 32

בסעיף 32 לחוק שירות המדינה (גמלאות) [נוסח משולב], התש"ל—1970 —

<sup>1</sup> ס"ח התש"ל, עמ' 65.

### דברי הסבר

ולפי חוק הכיטוח הלאומי, לרבות פגיעה כעבודה. הפירוש שאוצר המדינה (המשלם את הקצבה לעובדי המדינה הפורשים מן השירות) נותן ל"קצבה בגלל פגיעה כעבודה" כולל, נוסף

מטרת התיקון המוצע היא לבטל את ההוראה בחוק שירות המדינה (גמלאות) שלפיה נחשבות לגמלאות כפל הקצבות שעובד מדינה זכאי לקבל לפי חוק שירות המדינה (גמלאות)

לאומי. כשהן פורשות מן העבודה הכנסתן מצטמצמת (קצבת הפרישה המרבית היא 70% מן המשכורת הקובעת), וזאת גם כשהבעל לא היה כלל עובד מדינה וכשהמדובר בקצבאות מכוח שני בני אדם שונים.

כידוע זה זמן רב בוטל השילוב שהיה קיים בין קצבת הפרישה לפי חוק שירות המדינה (גמלאות) לבין קצבת הזיקנה וקצבת שאירים המשולמות על ידי המוסד לביטוח לאומי, וכפי שהקצבאות הנ"ל אינן נחשבות ל"גמלאות כפל" לצורך חוק שירות המדינה (גמלאות), אין לראות את הקצבה שמגיעה לעובד מדינה בגלל פגיעה בעבודה, הכוללת כאמור גם את קצבת התלויות שהמוסד לביטוח לאומי משלם לאלמנות שבעליהן נהרגו בתאונת עבודה, "גמלאות כפל" לפי חוק שירות המדינה (גמלאות). כך יבוטל העוול הנעשה לעובדים רבים בכלל ולאלמנות בפרט.

על קצבה המגיעה לעובד המדינה עצמו שנפגע בתאונת עבודה גם את קצבת התלויות שמגיעה לאלמנת מבוטח שנהרג בתאונת עבודה. בהמשך לחיקון זה מוצע חיקון נוסח, שמטרתו להסיר את ההגבלה, שלפיה סך שתי הקצבאות הנ"ל אינן יכולות לעלות על 90% מן המשכורת הקובעת שלפיה מחושבת קצבת הפרישה של עובד המדינה.

מאחר שהמדובר בקצבאות המשולמות בגין שתי עילות שונות אין כל הצדקה ל"שילוב" הקיים ולחקרה של 90% שהוזכרה.

הקיפוח בולט במיוחד לגבי אלמנות שהן עצמן היו עובדות מדינה, ובהן אלמנות שבעליהן נהרגו בתאונת עבודה. בתקופת עבודתן בשירות המדינה קיבלו את מלוא משכורתן ללא קשר לקצבת התלויות שאותה קיבלו מהמוסד לביטוח

### ט. הצעת חוק שירות המדינה גמלאות (תיקון — כפל גמלאות), התשמ"ט — 1989 (הצעת חבר הכנסת י' צבן)

היא קצבת שאירים עקב פטירת בן-זוג, והשנייה היא קצבת פרישה;

(2) הזכאי לגמלאות כפל, כאשר האחת היא קצבת פרישה או קצבת שאירים לבן-זוג, והשנייה היא קצבה בגלל פגיעה בעבודה לפי חוק הביטוח הלאומי.

(ח) סעיף קטן (ב) לא יחול לגבי זכאים לגמלת כפל המנויים בסעיף קטן (ז), שמלאו להם 60 שנה.

#### 1. תיקון סעיף 32

במקום סעיף 32(ז) לחוק שירות המדינה (גמלאות) [נוסח משולב], התש"ל — 1970<sup>1</sup>, יבוא:

"(ז) על אף האמור בסעיף זה, ייקרא סעיף קטן (ב) לגבי המנויים להלן אם טרם מלאו להם 60 שנה, כאילו במקום 70%, פעמיים, נאמר 150%:

(1) בן-זוג הזכאי לגמלאות כפל, כאשר האחת

<sup>1</sup> ס"ח התש"ל, עמ' 120.

#### דברי הסבר

לשיעור של 90% ממשכורתה הקובעת, המשמעות היא נפילה בשיעור של כ-50% — 60% משכרה בטרם פרישה.

#### להלן המחשה —

|                                  |           |
|----------------------------------|-----------|
| עובדת מדינה ששכרה טרם פרישה הוא  | 1,250 ש"ח |
| מתוך זה משכורת קובעת לצורך פנסיה | 1,000 ש"ח |
| קיבלה קצבת שאירים                | 700 ש"ח   |
| סה"כ השתכרותה טרם פרישה          | 1,950 ש"ח |
| 70% פנסיה בשיא הוותק             | 700 ש"ח   |
| 90% מהמשכורת הקובעת              | 900 ש"ח   |

כלומר — הכנסתה החודשית של אותה פנסיונרית אלמנה תפחת מ-1,950 ש"ח ל-900 ש"ח (פחות מחצי).

הסעיף הראשון בהצעה שלפנינו בא לתקן עיוות זה ולקבוע, כי אלמנה שהייתה עובדת ציבור תקבל את מלוא הפנסיה המגיעה לה ואת מלוא גמלת השאירים המגיעה לה, ללא קיזוז כלשהו, שכן שתי הגמלאות נשענות על מקורות וזכות שונים ונפרדים.

2. החוק הקיים קובע, שעובד מדינה, הזכאי לגמלת נפגעי עבודה, יקבל כל עוד הוא עובד פעיל את מלוא גמלת נפגעי עבודה (להלן גנ"ע) שהוא זכאי לה. אולם, כאשר אותו עובד פורש, לא זו בלבד שהפנסיה שלו מהווה בדרך-כלל רק כ-55% — 60% משכרו הממשי טרם-פרישה, אלא שנוסף על כך לא יוכל לקבל את מלוא גנ"ע שהוא זכאי לה, אלא רק

סעיף 32 לחוק שירות המדינה (גמלאות) עוסק בנושא כפל הגמלאות ומטיל מגבלות שונות בקביעת גמלתו של מי שזכאי לקבל שתי גמלאות מ"הקופה הציבורית" (מוסדות המדינה או גופים ציבוריים ממלכתיים המהווים חלק מהמגזר הציבורי-הממלכתי).

לפנינו שתי הצעות לחיקון החוק:

1. החוק הקיים קובע שעובדת מדינה, למשל, שבעלה היה גם הוא עובד מדינה ונפטר, תקבל נוסף על משכורתה, כמובן, קצבת שאירים, בשיעור של 40% משכרו של הבעל. לאחר פרישתה לפנסיה — אומר החוק הנוכחי — תקבל, בשיא הוותק קצבה בשיעור של 70% משכרה, ואילו מקצבת השאירים שלה תקבל תוספת בשיעור שיבטיח את הפנסיה שלה עד תקרה של 90% מהמשכורת הקובעת שלה.

התוצאה היא שבהכנסותיה של אותה אלמנה חלה נפילה קשה ביותר. ראשית — במקום 100% שכר היא מקבלת פנסיה המגיעה בשיא ל-70%.

שנית — ידוע, כי לא כל רכיבי השכר כלולים במשכורת הקובעת לצורך פנסיה, אלא רק כ-80% מהם כלומר, בשיא הוותק תקבל אותה עובדת, במוצק, כ-55% — 60% משכרה בפועל.

שלישית — אם נוסף על כך היא מקבלת את התוספת לקצבתה (תוספת שהיא זכאית לה בגין קצבת שאירים) עד

גמלאות ולהעניק לפנסיונר את שתי הגמלאות המגיעות לו (שכן גם במקרה זה הפנסיונר, שהוא גם נכה עבודה, כאמור, כשיא הוותק שלו יקבל, לאחר התיקון המבוקש, בדרך-כלל כ-70%—75% מהכנסתו הכוללת כפועל טרם פרישה).

(ב) עד גיל 60 תועלה התקרה האמורה מ-90% ל-150% מהמשכורת הקובעת. כלומר, במקרה כזה הפנסיונר הנ"ל יקבל בדרך כלל 75%—80% מהכנסתו הכוללת כפועל טרם פרישה).

עד אותו סכום שישלים אותה ל-90% מהמשכורת הקובעת שלו.

גם במקרה כזה ניתן בנקל להוכיח, כיצד במקרים רבים וזכה פנסיונר עובד מדינה שהוא גם נפגע עבודה לגמלאות שערכן כ-45% מסכום הכנסותיו בטרם פרישה.

מוצע בזאת לתקן את המעוות כשני אופנים —

(א) לאחר גיל 60 מוצע לבטל כליל את המגבלה של כפל

## י. הצעת חוק האנטומיה והפתולוגיה (תיקון), התש"ן—1989

### (הצעת קבוצת חברי הכנסת)

הפרת חובת הסודיות אם נתקיים אחד מאלה:

(1) הנפטר הסכים לכך בכתב בחייו;

(2) הסכים לכך בכתב בן-זוגו של הנפטר, ובהעדר בן זוג — ילדיו, ובהעדר ילדים — הוריו, ובהעדר הורים — אחיו או אחיותיו.

(ג) אין סעיף זה בא לאסור על רופא למסור ידיעות על הוצאת חלק מגוייתו של נפטר לבן משפחתו של הנפטר.

(ד) על הפרת חובת הסודיות לפי סעיף זה יחולו הוראות חוק הגנת הפרטיות, התשמ"א—1981.<sup>2</sup>

1. בחוק האנטומיה והפתולוגיה, התשי"ג—1953,<sup>1</sup> סעיף

ב6 ר"ג יסומנו ג6 ור"ג בהתאמה, ולפניהם יבוא:

"סודיות

(א) מי שהגיעה אליו תוך כדי ביצוע חוק זה, או בקשר עם ביצועו, ידיעה בדבר זהותו של נפטר שחלק מגוייתו הוצא ממנה לצורך שימוש בו לריפוי של אדם אחר, חייב לשומרה בסוד ולא לגלותה, אלא במידה שיש בכך צורך לשם ביצוע חוק זה והתקנות שהותקנו על-פיו, או אם הורשה לכך על-ידי בית-משפט.

(ב) על אף האמור בסעיף קטן (א), לא תהיה זו

<sup>1</sup> ס"ח התשי"ג, עמ' 162.

<sup>2</sup> ס"ח התשמ"א, עמ' 128.

### דברי הסבר

התורמים עלולה לחול ירידה במספר תרומות האיברים להשתלה.

הצעת חוק זו נועדה לסכור פרצה זו ולקיים את מאמרו של חז"ל: "כל המקיים נפש אחת כעולם מעלין עליו כאילו קיים עולם מלא" (רמב"ם, הלכות סנהדרין, פ' יב).

לאחרונה פורסמו שמותיהם של תורמי איברים, בלא הסכמה וללא רשות, פרסום השמות גרם עוגמת נפש רבה למשפחות התורמים, והוסיף אבל על אבן, כאילו לא די בכך. מחוסר יכולתה של המערכת לשמור בסוד את זהותם של

## יא. הצעת חוק לתיקון פקודת הרופאים (סוד רפואי), התש"ן—1989

### (הצעת חבר הכנסת ג' גדות)

רופא אחר, ישמרו על סודיות בעניינים המובאים לידיעתם במהלך עבודתם.

(ג) הוראות סעיף זה, בעניין שמירה על סודיות, יחולו גם על כל מי שהגיעה לידיעתו ידיעה בדבר זהותו של נפטר תוך כדי ביצוע הוראותיו של חוק האנטומיה והפתולוגיה, התשי"ג—1953<sup>2</sup> וזאת אם הסכים לכך בכתב הנפטר בחייו, או שניתנה על כך הסכמה בכתב של בן משפחה שהוא בן-זוגו, לדרו או הורהו.

(ד) העובר על הוראות סעיף זה, דינו — מאסר שנה.

1. הוספת סעיף 10א

אחרי סעיף 10 לפקודת הרופאים [נוסח חדש], התשל"ז—1976,<sup>1</sup> יבוא:

"10א. סוד רפואי

(א) רופא ישמור בסוד כל דבר שהובא לידיעתו על-ידי חולה או מטעמו תוך כדי מילוי תפקידו, וזאת אם הסכים לכך החולה במפורש אחרת, או אם נדרש להפר סודיות זו מטעם החוק.

(ב) רופא יקוט את כל האמצעים הדרושים כדי להבטיח שבני אדם העובדים בשירותו, לרבות

<sup>1</sup> ס"ח התשל"ז, עמ' 73.

<sup>2</sup> ס"ח התשי"ג, עמ' 162.

## דברי הסבר

מוצע, לכן, לקבוע בפקודת הרופאים הוראת חוק, שתקבע חובת סודיות רפואית כללית, המתייחסת לכל המידע הרפואי המגיע לרופא או לכל אדם אחר.

כמובן, מוצע לקבוע מפורשות, שחובת הסודיות תחול גם על כל מי שיש לו חלק בכיצוע חוק האנטומיה והפתולוגיה.

לאחרונה התברר, כי נושא הסודיות הרפואית איננו מוסדר, למעשה, בחוק, והמקרה האחרון של אדם אשר לכו הושלח בגופו של אדם אחר, ושמו פורסם ללא הסכמת המשפחה, העלה את הנושא על סדר-היום הציבורי.

מתברר, כי פרט לחוק הפסיכולוגים, אין בחקיקה הישראלית הוראות ספציפיות המתייחסות לרופאים או לאנשים שהגיעו לידיעתם ידיעות רפואיות או פרטים בעניין זה והוא של נפטרים, שמהם נלקחו איברים להשתלה.

## יב. הצעת חוק חסינות חברי הכנסת, זכויותיהם וחובותיהם (תיקון — חסינות בפני האזנת סתר),

החש"ן — 1990

## (הצעת קבוצת חברי הכנסת)

בית-המשפט העליון שנשיאו מינהו לכך, רשאי, לפי בקשת שר, ולאחר התייעצות עם יושב-ראש הכנסת, להחזיר כצו האזנת סתר, אם שוכנע כי הדבר דרוש מטעמי ביטחון המדינה.

(ג) על היתר לפי סעיף זה יחולו הוראות סעיף 4(ב) ו- (ג) לחוק האזנת סתר.

(ד) השר יודיע לשר המשפטים אחת לשלושה חודשים על היתרים שניתנו לפי סעיף זה ועל תנאיהם.

(ה) "האזנת סתר" ו"שר" בסעיף זה — כמשמעותם בחוק האזנת סתר.

## 1. הוספת סעיף 2א

אחרי סעיף 2 לחוק חסינות חברי הכנסת, זכויותיהם וחובותיהם, התשי"א — 1951<sup>1</sup> יבוא:

## 2" חסינות בפני האזנת סתר

(א) חבר הכנסת יהיה חסין בפני האזנת סתר והוראות הפרקים ב' וג' לחוק האזנת סתר, התשל"ט — 1979<sup>2</sup> (להלן — חוק האזנת סתר) יחולו בכפוף להוראות סעיף זה.

(ב) נשיא בית-המשפט העליון או שופט של

## דברי הסבר

הרציונל העומד מאחורי חסינותם של חברי כנסת הוא — מניעת אפשרות להתנכל לחבר הכנסת בגלל עבודתו או בשל הדעות שבהן הוא מחזיק — מחייב להעניק חסינות גם בפני האזנת-סתר.

עם זאת, ראוי בנסיבות מיוחדות במינן, כאשר מדובר בסכנה ממשית לביטחון המדינה, לאפשר גם האזנת-סתר לחבר כנסת.

ההצעה מרחיבה את חסינותם של חברי כנסת גם בפני האזנת-סתר, אלא אם כן הוגשה בקשה מנומקת להאזנה כאמור עליידי ראש-הממשלה עצמו או שר הביטחון עצמו לנשיא בית-המשפט העליון או לשופט בית-המשפט העליון שהנשיא הסמיכו לכך, ורק לאחר שהנשיא קיים התייעצות עם יושב-ראש הכנסת והשתכנע כי הדבר דרוש למען ביטחון המדינה.

חוק האזנת סתר קובע, כי כל אדם יכול להיות נתון להאזנת-סתר על-פי החלטת ראש הממשלה ושר הביטחון, כאשר הנסיבות והאינטרס של הגנה על ביטחון המדינה מצדיקים זאת, ועל-פי החלטת שופט מחוזי, כאשר המטרה של מניעת עבירה מצדיקה זאת. כמובן מאפשר החוק האזנת-סתר בנסיבות מיוחדות על-פי החלטת ראש רשות ביטחון או מפכ"ל המשטרה למשך 48 שעות.

חוק חסינות חברי הכנסת, זכויותיהם וחובותיהם קובע, כי חבר כנסת יהיה חסין בפני כל פעולה משפטית בשל פעילות שנעשתה במילוי תפקידו או למענה. כמובן, חבר כנסת חסין בפני חיפוש בדירתו או בגופו וחפציו. נוסף על כך חסין חבר כנסת גם בפני מעצר, אלא אם כן נתפס בשעת פשע שיש עמו שימוש בכוח או הפרעת השלום או בגידה.

אך אין בחוק החסינות ולא בחוק האזנת-סתר חסינות כלשהי לחברי הכנסת בפני האזנה כאמור.

<sup>1</sup> ס"ח התשי"א עמ' 228.  
<sup>2</sup> ס"ח התשל"ט, עמ' 118.

## יג. מסקנות ועדת הכלכלה בנושא: מכרז לחיפושי נפט

האוצר, את יושב-ראש הדירקטוריון של חברת הנפט הלאומית, יושב-ראש הדירקטוריון של חברת התשתית והמנכ"ל וכן את נציגי החברות וועד העובדים בחברת התשתית לנפט (לפידות).

לוועדה נמסר, כי המדינה איחדה לאחרונה את שבע החברות שעסקו בחיפושי נפט והקימה את חברת הנפט

הכנסת העבירה לוועדת הכלכלה, ביום ד' בטבת התש"ן — 2 בינואר 1990, את ההצעה לסדר-היום של חבר הכנסת ע' פרץ בנושא "מכרז לחיפושי נפט".

חוועדה דנה בנושא בישיבה ביום 5 בפברואר 1990, ובמהלכה שמעה את מנכ"ל משרד האנרגיה והתשתית, נציג

נפט ומכירה את דעתה שיש להמשיך במאמצים, מתוך תקווה למצוא נפט בישראל, ואכן המדענים סבורים שהוא ישנו.

2. הוועדה מכירה את הערכתה והוקרתה לעובדים שבמשך כל השנים ביצעו את עבודתם באחריות ובנאמנות, ושואפים להביא את הכשורה של מציאת נפט בישראל.

3. הוועדה סבורה, כי רצוי היה ששתי החברות הממשלתיות העוסקות בחיפוש נפט יקיימו ביניהן את הדיונים הנדרשים, כדי "שחברת התשתית לנפט" תבצע את הפרויקט בתנאים המקובלים.

4. הוועדה החליטה שלא להתערב במכרז הבין-לאומי לקידוח נפט בים-המלח.

5. הוועדה מקווה, כי חברת "התשתית לנפט בע"מ" תעמוד בתנאי המכרז ותזכה בכיצוע הפרויקט.

6. במצב האבטלה במדינה ולאור קליטת העלייה מחייבת הוועדה העסקת עובדים ישראלים בכיצוע הפרויקט.

הוועדה רושמת לפנייה את הודעת משרד האנרגיה, כי גם אם תזכה חברה זרה במכרז, היא תחויב להעסיק 80% עובדים ישראלים.

7. ועדת הכלכלה דורשת משר העבודה והרווחה שלא להעניק רישיונות עבודה לעובדים מקצועיים מתוך-לארץ אם יש כאלה בארץ.

הלאומית, העוסקת בגיוס ההון לחיפושי נפט, ואת חברת התשתית לנפט, העוסקת בכיצוע העבודה.

בימים אלה הוציאה חברת הנפט הלאומית מכרז בין-לאומי לקידוחי נפט באזור ים-המלח, ויושקעו בקידוחים כ-30 מיליון דולר. לא נערך משא-ומתן עם חברת התשתית הממשלתית.

יושב-ראש הדירקטוריון של חברת הנפט הלאומית מסר, כי לחברת התשתית הממשלתית המתחרה במכרז הובטח יתרון כספי של 15% על פני הצעות של משתתפים אחרים. כן החליטה החברה, כי בכל מקרה גם אם תזכה חברה זרה במכרז לקידוח בים-המלח, היא תחויב להעסיק בפרויקט 80% עובדים ישראלים.

נציגי חברת התשתית לנפט מסרו לוועדה, כי לחברה ציוד קידוח באיכות טובה, המסוגל להגיע לעומק של 6,000 מ'. כפי שנדרש בקידוחי ים-המלח, וכי כתוצאה מההתייעלות בשלוש השנים האחרונות, נשאר בחברה צוות עובדים מיומן ומקצועי.

יושב-ראש דירקטוריון החברה הרגיש, כי אם חברת התשתית לא תזכה במכרז, יעמיד מצב זה בסימן שאלה את עתידה של החברה.

נציגי העובדים הזהירו מפני האבטלה של העובדים בענף שרובו תושבי עיירות פיתוח.

בתום דיוניה הגיעה הוועדה למסקנות הבאות:

1. הוועדה מציינת בחיוב את המאמצים הנעשים לחיפושי

### יד. מסקנות ועדת הכלכלה בנושא: ייעור שטחי מרעה על-ידי הכפר עראבה

דונם שחושבי הכפר מבקשים שלא יינטעו על-ידי נציגי קק"ל. לוועדה נמסר, כי בהתאם לנתונים של השירות הווטרנרי ולרישומי הלשכה הווטרנרית בכפר, יש רק כ-900 ראשי צאן ובקר.

בתום דיוניה הגיעה הוועדה למסקנות הבאות:

1. הוועדה מציינת כי מינהל מקרקעי ישראל וקק"ל פועלים בהתאם לפקודת היערות ולהחלטות ועדת מרעה ויער.

2. הוועדה ממליצה כי השטח שבתחום השיפוט של המועצה המקומית עראבה יעמוד לרשותה כמרעה טבעי ולא ייעור. רק אם תרצה המועצה לייער אותו — הוא ייעור.

3. הוועדה פונה למשרד החקלאות לעשות את הסידורים הדרושים, ככל הניתן, כדי לאפשר שימוש מלא בשטח המרעה מס' 4 בן 923 דונם. הוועדה מחייבת הפיכת שטח זה לשטח מרעה טבעי פעיל.

4. לגבי השטח שבגב ההר ואינו בתחום השיפוט של המועצה אך הוא דרוש כשטח מרעה טבעי — ממליצה הוועדה, כי המועצה ונציגי מינהל מקרקעי ישראל וקק"ל יכירו ביניהם ויגיעו להבנה והסכמה, על השארתו כשטח מרעה טבעי.

5. הוועדה מציינת את שיתוף הפעולה שבין אנשי קק"ל למועצת הכפר עראבה, וממליצה כי נציגי קק"ל יבואו בדברים תחילה עם ראש הכפר ובעלי העדרים, בטרם יוחלט על ייעור שטח שהוא בתחום השיפוט של אותה מועצה מקומית.

הכנסת העבירה לוועדת הכלכלה, ביום ח' בכסליו תשנ"ח — 6 בדצמבר 1989, את ההצעה לסדר-היום של חבר הכנסת ח' טובי בנושא "ייעור שטחי מרעה על-ידי כפר עראבה".

הוועדה דנה בנושא בישיבה ביום 24 בינואר 1990, ובמהלכה שמעה את ראש המועצה של כפר עראבה וחברי המועצה, את מנהל מחוז הצפון של מינהל מקרקעי ישראל ומנהל חבל הצפון ואגף הייעור של קק"ל-ישראל.

ראש מועצת הכפר עראבה אמר לוועדה, כי ככוונת קק"ל לייער כ-250 דונם אדמות מרעה טבעי שבתוך שטח השיפוט של הכפר, המשמשים שטחי מרעה לכ-2,000 ראשי הצאן והבקר של התושבים. שטחי המרעה של הכפר הולכים ומצטמצמים והדבר יפגע בתושבי הכפר.

לרשות הכפר ארכעה שטחי מרעה:

שטח מרעה מס' 1 — 700 דונם.  
שטח מרעה מס' 2 — 2327 דונם.  
שטח מרעה מס' 3 — 645 דונם.  
שטח מרעה מס' 4 — 923 דונם.

נציג קק"ל מסר לוועדה, כי כל השטחים שניטעו משנות ה-60 ועד היום נמצאים בתחום "שמורות היער" כפי שנקבע עוד בפקודת היערות המנדטורית מ-1920. הנטיעות מבוצעות גם בהתאם להחלטות ועדת מרעה ויער שמונתה על-ידי שר החקלאות. מתוך שמורות היער באזור, שגודלן כ-8,000 דונם, אישרה ועדת מרעה ויער במשך השנים רק כ-3,000 דונם לנטיעות. קק"ל נטעה עד היום כ-2,760 דונם על גב ההר, פרט לדונמים בודדים שניטעו שלא בתחום שטח השיפוט של הכפר. על גב ההר, בסמוך לשטח השיפוט של הכפר, יש עוד כ-150

## טו. מסקנות ועדת הכלכלה בנושא: ריסוס תוצרת חקלאית בישראל

נציגי ארגוני הצרכנים טענו, כי מספר הבדיקות קטן יחסית בהשוואה להיקף הצרכים בשוק, וכי לא כל החקלאים מקפידים על שמירת פרק הזמן הדרוש שבין הריסוס לקטיפת התוצרת החקלאית. ניתן לקנות חומרי הדברה בכל התנויות, ואין פיקוח על מכירתם. הם דרשו לאסור מכירה חופשית של חומרי הדברה. לוועדה נמסר, כי קיימים אנשים פרטיים המרססים בכתים ללא רשיון וללא פיקוח.

בתום הדיונים הגיעה הוועדה למסקנות הבאות:

1. הוועדה מביעה הערכה למשרד החקלאות והבריאות על עבודתם בנושא ועל שיתוף הפעולה הקיים בין המשרדים הנוגעים בדבר.
2. יש להכיר בסמכות משרד הבריאות כיחס לאישור התכשירים שבהם מותר השימוש לריסוס, ולפעול על-פיהם.
3. הוועדה ממליצה, כי משרד הבריאות יכיר את האפשרות לאשר מכירת חומרי הדברה רק בחנויות מורשות ורק למי שמורשה לעסוק בהדברה וריסוס.
4. מאחר שלא ניתן להעמיד מפקח על כל חקלאי, הוועדה ממליצה להמשיך בשיטת הבדיקות המדגמיות של התוצרת, שהוכיחה את עצמה, ולהגבירה.
5. הוועדה תובעת ממשרד הבריאות להקצות תקציב מתאים לצורך הפיקוח ורכישת הצידוד הדרוש למעבדות שברשותו ולצורך שיפור השירות.
- הוועדה בדעה, כי אם למשרד הבריאות אין הכלים המספיקים המאפשרים לכדוק שאריות חומרי הדברה במזון בגלל מחסור בכוח אדם וחוסר ציוד מעבדתי מתאים, יש להעביר את הטיפול בבדיקות למשרד החקלאות, אשר לרשותו מעבדה משוכללת יותר העונה על הצרכים.
6. הוועדה מפנה את תשומת-לב משרד החקלאות ומשרד הבריאות לעשות את כל ההכנות הדרושות להתאמת התקנה שתידרש ב-1992 במדינות השוק האירופי המשותף.
7. הוועדה מחייבת הגברת הפיקוח על המרססים בכתים הפרטיים ומניעת הריסוס ממי שאינו מורשה.

הכנסת העבירה לוועדת הכלכלה כיום כ"א בכסליו התש"ן — 19 בדצמבר 1989, את ההצעה לסדר-היום של חבר הכנסת א' ורדיגר בנושא: ריסוס תוצרת חקלאית בישראל.

הוועדה דנה בנושא בישיבתה ביום 6 בפברואר 1990 ושמעה את נציגי משרד החקלאות, הבריאות, האוצר וכן את נציגי הרשות המרכזית לצרכנות ומנכ"ל המועצה לצרכנות.

נציגי משרד החקלאות מסרו לוועדה, כי בישראל מאושרים לשימוש כ-220 תכשירי הדברה ועוד כ-700 פורמולציות שלהם, בעוד שבארצות-הברית מאושרים 700 חומרי הדברה בכ-30,000 ריאציות שלהם.

חומרי ההדברה מאושרים בארץ רק לאחר שהוכחה יעילותם הוודאית לחקלאות. בישראל, בגלל הבדלי הטמפרטורה והקרינה האולטרה-סגולית, מהירות הפירוק של חומרי ההדברה על הצמחים גבוהה, כך שכמות השאריות על הצמחים היא מעטה.

בבדיקות שנערכו מאפריל 1989 ועד ינואר 1990 לכ-2,000 גידולים נמצא, כי נעשה שימוש רק ב-1.24% מחומרים שאינם מותרים לשימוש בגידולים, ו-1.05% בלבד של שימוש עודף בחומרי הדברה מותרים. המכשיר הקיים במשרד החקלאות מאפשר לזהות בבדיקה עד 42,000 חומרי-הדברה שונים. כך כל ההוצאה הלאומית להדברה בחקלאות הוא 60 מיליון דולר, המתחלקים 1/3 להדברת כותנה 1/3 לפרדס ו-1/3 לגידולים אחרים, בעיקר פרחים.

משרד החקלאות מעודד שימוש בחומרי הדברה שאינם חומרי ריסוס כגון: חומרי משיכה, דחייה, כלכול וכיוצא ב.

נציגי משרד הבריאות מסרו לוועדה, כי החל משנת 1961 פועלת ועדת תיאום בין-משרדית המשותפת למשרד הבריאות, למשרד החקלאות, למשרד העבודה ולאחרונה — למשרד לאיכות הסביבה, הדנה באישור התכשירים לריסוס ולהדברה.

המשרד פרסם חקנות בדבר פיזור חומרי הדברה מכלי טיס, תוך התחשבות בדרישות משרד החקלאות. הריסוס מכלי הטיס פחת גם בגין עלותו הגבוהה.

שירות המזון של משרד הבריאות בודק בשנה כ-500 דוגמאות של מזון המשווק כרשתות השיווק.

המעבדה שברשות המשרד אינה מצוידת במכשור המתאים שיאפשר ביצוע כל הבדיקות הנדרשות, כמו-כן קיים מחסור חמור בכוח-האדם הדרוש לביצוע הבדיקות.